

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Markéta Bačová

**Náhrada nákladů občanského soudního řízení v tzv.
bagatelních věcech**

Rigorózní práce

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma Náhrada nákladů občanského soudního řízení v tzv. bagatelních věcech vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Brně dne 23.11.2015

.....

Mgr. Markéta Bačová

Poděkování

Děkuji JUDr. Ondřeji Šmídovi, PhD. za odborné vedení, cenné rady a velmi hodnotné připomínky, kterými přispěl k vypracování této rigorózní práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Vymezení pojmů	9
1.1. Náhrada nákladů řízení dle občanského soudního řádu.....	10
1.1.1. Povinnost platit náklady řízení.....	10
1.1.2. Povinnost hradit náklady řízení	10
1.2. Náhrada nákladů dle zákona o zvláštních řízeních soudních	16
1.3. Pojem bagatelních věcí	19
1.3.1. Vymezení pojmu v rámci přípustnosti odvolání	19
1.3.2. Vymezení pojmu v rámci přípustnosti dovolání	21
1.3.3. Evropské řízení pro drobné nároky	21
1.3.4. Hodnota bagatelních sporů	22
2. Vývoj institutu náhrady nákladů v tzv. bagatelních sporech	25
2.1. Právní regulace dle „paušální vyhlášky“	25
2.2. Kauza „kupčení s pohledávkami“	28
2.3. Novela vyhlášky č. 484/2000 Sb. a další vývoj	33
2.3.1. Přiznávání jednonásobku vymáhané jistiny.....	35
2.3.2. Nález I. ÚS 988/12 aneb konečné ujasnění rozhodovací praxe.....	39
3. Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12	42
3.1. Hlavní argumentační směry	42
3.2. Odlišné stanovisko soudce Vladimíra Kůrky	45
3.2.1. Paušalizace	45
3.2.2. Alternativní řešení problémů spojovaných s paušální vyhláškou.....	46
3.2.3. Náhrada nákladů řízení jako sankce	47
3.2.4. Smysl a účel ust. § 142 OSŘ	48
3.3. Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezu.....	49
3.4. Problematika rozhodování o nákladech po zrušení paušální vyhlášky.....	50
3.5. Návrhy potenciální budoucí úpravy	54
4. Novela AT	58
4.1. Problematické aspekty ustanovení § 14b AT	60

4.1.1.	Ustálený vzor	60
4.1.2.	Postavení žalobce v souvislosti s předpoklady pro aplikaci ust. § 14b AT.....	63
4.1.3.	Horní hranice hodnoty sporu částkou 50.000,- Kč	65
4.1.4.	Ustanovení § 151 odst. 2 o.s.ř. po zrušení paušální vyhlášky	67
4.1.5.	Sazby náhrady hotových výdajů.....	68
5.	Hodnocení základních principů problematiky.....	70
5.1.	Účelnost nákladů spojených se zastupováním advokátem.....	70
5.2.	Právo na spravedlivý proces	73
5.3.	Princip přiměřenosti a soulad s dobrými mravy	74
6.	Ekonomické souvislosti zvyšování náhrady nákladů řízení	76
7.	Úvahy de lege ferenda	79
8.	Závěr.....	83
	Seznam použitých zdrojů	85
	Monografie.....	85
	Články.....	86
	Elektronické články	87
	Judikatura	88
	Právní předpisy.....	92
	Jiné zdroje	94
	Shrnutí	96
	Klíčová slova	96
	Summary.....	97
	Keywords	97

Seznam použitých zkratk

AT	Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů
EPR	Elektronický platební rozkaz
EU	Evropská unie
Listina	Ustavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
OSŘ	Zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
Paušální vyhláška	Vyhláška 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení v občanském soudním řízení a kterou se mní vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.
SVJ	Společenství vlastníků jednotek
ÚS	Ústavní soud České republiky
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zák. č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Otázka nákladů občanskoprávního řízení představuje pro velkou část odborné veřejnosti pouze okrajovou problematiku, která je vedle merita věci až druhořadou záležitostí. Pro subjekty, které váhají, zda zahájit soudní řízení a zejména pro ty, které jej již zahájili, je to však jeden ze zásadních aspektů, jež předurčuje jejich následný postup. Jako asistentka soudce u Městského soudu v Brně se setkávám s rozhodováním o nákladech řízení ve své každodenní praxi. Díky této zkušenosti je mi známo, jakým vývojem rozhodování o nákladech řízení prošlo zejména v několika minulých letech a jaké problémy je nutné řešit v souvislosti s výši přiznávané náhrady.

Téma náhrady nákladů civilního řízení, a to zejména náhrady nákladů v bagatelních věcech, je v posledních několika letech velmi aktuální nejen mezi soudci a advokáty, ale rovněž se jím hojně zabývají i sdělovací prostředky. I z tohoto důvodu jsem si právě téma náhrady nákladů řízení v bagatelních sporech vybrala jako téma mé rigorózní práce. Jelikož se jedná o velmi obsáhlou problematiku, zaměřila jsem svou pozornost pouze na, z mého pohledu, problematické aspekty, které se náhrady nákladů v bagatelních věcech týkají. Právě na základě této úvahy jsem se rozhodla podstatnou část mé práce věnovat pouze náhradě jednoho druhu nákladů, kterým je odměna za právní zastoupení, neboť to byl především tento náklad, který způsobil, že v rozpětí několika málo let došlo k podstatným změnám především co do výše přiznávaných nákladů. Pokud jde o ostatní druhy nákladů řízení, mám za to, že každý z nich stojí za samostatnou úvahu, avšak tyto v praxi nepůsobí zásadnější problémy, proto jsem se jimi ve své práci blíže nezabývala. Konkrétně soudní poplatek, upravený zákonem č. 549/1991 Sb., nevyvolává díky své pevné právní úpravě polemiky, když výše tohoto poplatku je stanovena přílohou k uvedenému zákonu a soud má v řízení jasně prokázáno, zda účastník splnil poplatkovou povinnost či nikoliv, tudíž v rámci přiznávání náhrady nákladů nelze tuto skutečnost nijak zpochybnit. Samostatnou kapitolou je zajisté výše soudního poplatku za řízení a za úkony v občanskoprávním řízení a jistě také otázka osvobození od povinnosti platit soudní poplatek. Tato problematika prochází intenzivním vývojem zejména v souvislosti s růstem ekonomiky a se změnami v naší společnosti. V otázce hotových výdajů účastníků a jejich zástupců rovněž nevznikají významnější problémy, neboť jejich vynaložení musejí účastníci či jejich zástupci jasně prokázat a vyčíslit. V případě, že tyto výdaje konkrétně nevyčíslí, upravuje vyhláška č. 177/1996 Sb. výši jejich paušální náhrady. Právě otázkou paušální náhrady se pak okrajově zabývá i má práce, když v této oblasti rovněž došlo v poslední době k nezanedbatelným změnám. V otázce ušlého výdělku a nákladů důkazů právní úprava jasně stanoví podmínky, za kterých lze náhradu těchto druhů nákladů přiznat. V této oblasti tak nevzniká problém, když je jednoduše prokazatelné, zda uvedený náklad byl či nebyl vynaložen. V neposlední řadě patří mezi náklady řízení i daň z přidané hodnoty přiznávaná za

podmínek § 137 odst. 3 OSŘ. Tímto druhem nákladů řízení se však má práce rovněž záměrně nezabývat, neboť zákon o dani z přidané hodnoty jasně stanoví, jakou sazbou bude odměna za jaké služby zdaněna.

Úvod mé práce je věnován obecným vymezením pojmu nákladů řízení a jejich náhrady, přičemž speciálně se zaměřuji na deskripci pojmu bagatelních sporů. Následně se zabývám konkrétněji problematiku odměnou za právní zastoupení, kdy mou snahou je objasnění vývoje úpravy náhrady nákladů v bagatelních sporech. V jednotlivých podkapitolách zde provádím analýzu vyhlášky č. 484/2000 Sb. a jednotlivých relevantních rozhodnutí Ústavního soudu, jež nejvýznamněji zasáhla do dnešní úpravy náhrady nákladů řízení. Posléze provádím podrobný rozbor nálezu Ústavního soudu ÚS Pl. 25/12 a jeho dopadů na určování náhrady nákladů řízení, neboť právě tento nálezn se stal v oblasti náhrady nákladů historickým mezníkem. Jádrem mé práce je rozbor novely vyhlášky č. 177/1996 Sb., která s sebou přinesla nespočet nejasností, a i přesto nadále setrvává v platnosti. Na závěr pak hodnotím dopady popsaného vývoje na ústavní principy a provádím analýzu vzájemné interakce jednotlivých druhů nákladů řízení. Rovněž se pokusím naznačit budoucí směr rozhodování o nákladech řízení se zaměřením na bagatelní spory.

Ve své práci vycházím z právních předpisů, odborných knižních publikací, studií a zejména z odborných časopiseckých článků, které svědčí o tom, že se jedná o téma velmi aktuální, oslovující jak odborníky z praxe, tak širokou veřejnost. Vycházím hojně z judikatury Ústavního soudu a též soudů obecných, na něž judikatura Ústavního soudu reaguje a současně vytváří základ pro jejich budoucí rozhodování. V neposlední řadě se snažím uplatnit moje praktické zkušenosti získané v rámci mé dosavadní praxe na pozici asistentky soudce a z konzultací se soudci soudů prvního stupně.

Při zpracování tématu jsem zvolila metodu analýzy zákonných ustanovení a judikatury s cílem podat ucelený pohled na vývoj dané problematiky. Na základě těchto závěrů se pak pokouším vyhodnotit pozitivní a negativní dopady jednotlivých vývojových fází na současnou situaci v oblasti rozhodování o náhradě nákladů řízení.

V současné době na trhu neexistuje publikace, která by komplexně upravovala náhradu nákladů řízení, když k vytvoření uceleného díla mezi častými změnami v podstatě nevznikl prostor. Má práce si tedy klade za cíl podat ucelený komplexní pohled na vybrané téma v historických souvislostech, hodnocení dosavadního vývoje a současně nastínit návrhy potenciální budoucí úpravy a jejího pozitivního využití v praxi.

Tato rigorózní práce vychází z právní úpravy účinné ke dni 30.10.2015.

1. Vymezení pojmů

Jakékoliv soudní řízení je vždy spojeno se vznikem určitých nákladů. Tyto náklady pak mohou být rozděleny do dvou základních skupin. Na prvním místě jsou to náklady, které platí stát, a jenž vznikají, až už k soudnímu řízení dojde, či nikoliv. Tyto náklady nazýváme *náklady všeobecné*¹ a jsou vynakládány na pokrytí výplat soudců, administrativu, provoz soudních budov atd. Stát takto zajišťuje existenci soudní moci jako jedné ze složek státní moci a zabezpečuje výkon soudnictví, jako jedné ze svých funkcí a naplnění práva jednotlivců na soudní ochranu.

V souvislosti se soudním řízením vznikají *náklady zvláštní*.² Účastníkovi, ale i jiné zúčastněné osobě i státu vznikají náklady řízení v případě, že protiprávním jednáním jiného jsou nuceni bránit svá práva u soudu v soudním řízení. Tyto náklady nesou oproti nákladům všeobecným účastníci řízení a další zúčastněné osoby.³ Za náklady řízení je nutno považovat pouze náklady vzniklé v souvislosti s řízením před soudem.

Mezi náklady řízení řadí § 137 OSŘ zejména hotové výdaje účastníků a jejich zástupců (poštovné, jízdné, nocležné,...), soudní poplatek (dle zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů), ušlý výdělek účastníků a jejich zák. zástupců, náklady důkazů, odměnu notáře za provádění úkonů soudního komisaře a jeho hotové výdaje, odměnu správce dědictví a jeho hotové výdaje, tlumočné, náhradu za daň z přidané hodnoty a v neposlední řadě odměnu za zastupování.⁴

Institut nákladů řízení plní dvě významné funkce – funkci preventivní a sankční. *Preventivní funkce* spočívá zejména v bránění vzniku zbytečných žalob a zahlcování soudů. Osoba, která se rozhodne podat žalobu, musí nejprve zhodnotit, zda spor nelze urovnat smírnou cestou - mimosoudně a zda je opravdu nutné a rentabilní zahájit soudní řízení. V rámci této úvahy tak musí zvažovat i náklady řízení, které bude muset v případě podání žaloby vynaložit. *Funkce sankční* se pak týká zejména náhrady nákladů řízení, kdy musí být nahrazeny náklady tomu, kdo se u soudu oprávněně domáhal svého práva, proti tomu, kdo porušil své povinnosti. Sankční povaha nákladů řízení vystupuje do popředí v případech, kdy soud odmítne žalobu a žalovanému již vznikly náklady řízení, dále zavínil-li účastník, že řízení, ve kterém vznikly náklady, muselo být

¹ MACKOVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 300 - 301.

² Tamtéž.

³ ŠÍNOVÁ, Renata. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renata, HAMULÁKOVÁ, Klára a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 341.

⁴ K odstranění pochybností, zda k nákladům řízení, které jsou vymezeny demonstrativně, patří i odměna za zastupování osobou odlišnou od advokáta nebo notáře, byl novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. k ustanovení § 137 přidán druhý odstavec, který výslovně uvádí, že odměna za zastupování patří k nákladům řízení jen, je-li zástupcem advokát nebo notář.

zastaveno nebo zaviní-li vznik nákladů, které by jinak nevznikly. V uvedených příkladech má náhrada nákladů kompenzační charakter.⁵

1.1. Náhrada nákladů řízení dle občanského soudního řádu

Mluvíme-li o nákladech řízení, je důležité rozlišit dvě základní povinnosti, které se v této oblasti významně promítají. V první řadě jde o povinnost platit náklady řízení a pak neméně důležitá povinnost hradit náklady řízení. Mezi veřejností se pojem hradit a platit mnohdy zaměňuje, pro účely civilního řízení má však každý svůj specifický význam. V této kapitole se zaměřuji na vymezení těchto pojmů.

1.1.1. Povinnost platit náklady řízení

Dle § 140 odst. 1 OSŘ musí platit každý účastník náklady řízení, které vynaloží on sám nebo jeho zástupce. Tato povinnost platit vzniká v průběhu celého řízení, a to vždy okamžikem vzniku těchto nákladů. Každý účastník si své náklady nese sám, přičemž není vyloučeno, že mu tyto výdaje budou v budoucnu zpětně nahrazeny. Zásada, kterou se řídí povinnost platit náklady řízení, se označuje jako *zásada zůjmová*. Dle této zásady má povinnost platit náklady řízení ten, kdo procesní úkon činí nebo v jehož zájmu se činí.⁶ Proto je taky povinnost platit náklady řízení označena jako povinnost primární. Zpravidla jsou osoby povinné k placení účastníci řízení, jsou však i případy, kdy zákon tuto povinnost ukládá státu. Jako příklad placení nákladů řízení lze uvést placení výdajů na cestu účastníka k soudu, poštovné, popř. placení soudního poplatku. Povinnost zaplatit soudní poplatek vzniká vždy žalobci, a to podáním žaloby na soud.⁷

1.1.2. Povinnost hradit náklady řízení

Vedle povinnosti platit se v soudním řízení uplatňuje také povinnost hradit náklady řízení. Tato povinnost je označována jako sekundární, neboť nastupuje až po tom, co primární povinnost, platit náklady řízení, je již splněna. Spočívá v podstatě v náhradě nákladů řízení tomu, kdo tyto náklady vynaložil, přičemž takovou osobou může být buď stát, nebo účastník řízení. Zavázat k náhradě může soud zásadně účastníka řízení. Ve výjimečných případech může být povinný také zástupce účastníka, znalec apod.

K náhradě nákladů mezi účastníky dochází pouze ve sporném řízení, kde na jedné straně stojí žalobce a na druhé žalovaný. V ostatních případech, zejména když řízení mohlo být zahájeno bez návrhu, popřípadě skončilo smírem nebo bylo zastaveno, nemá žádný z účastníků právo na

---

⁵ LAVICKÝ, Petr, STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, 2008, roč. 5, č. 9, s. 376.

⁶ ŠÍNOVÁ. In SVOBODA, ŠÍNOVÁ, HAMULÁKOVÁ: *Civilní proces...*, s. 350.

⁷ § 4 zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

náhradu nákladů řízení podle jeho výsledku.⁸ Náklady řízení se tedy nepřiznávají zejména ve věcech péče soudu o nezletilé, v řízení o způsobilosti k právním úkonům, v řízení o prohlášení za mrtvého, v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení osoby v ústavu zdravotnické péče, v řízení o dědictví či o určení, zda tu manželství je nebo není. V těchto případech obsahuje rozhodnutí výrok, podle něhož „žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů tohoto řízení.“⁹

Povinnost hradit náklady řízení se také řídí určitými zásadami. Jsou to zejména zásada *úspěchu ve věci* a zásada *zavinění*. Na prvním místě se budu věnovat zásadě úspěchu ve věci.

Zásada úspěchu ve věci je upravena v § 142 OSŘ. V rámci tohoto ustanovení pak můžeme rozlišit několik situací, ve kterých soud přiznává náhradu různými způsoby. Dle prvního odstavce § 142 přiznává soud plnou náhradu účelně vynaložených nákladů tomu účastníkovi, který měl ve věci plný úspěch. Žalobce má pro účely tohoto ustanovení ve věci plný úspěch, pokud soud vyhověl jeho žalobě v plném rozsahu. Otázkou zjištění plného úspěchu ve věci se zabýval i Ústavní soud, který v této souvislosti konstatuje, že: „*rozhodování o nákladech řízení nesmí být jen mechanickým posuzováním výsledků sporu bez komplexního zhodnocení rozhodnutí v meritu věci. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení má být zřejmým a logickým ukončením celého soudního řízení.*“⁴⁰

V rámci této zásady se promítá myšlenka, že ten, kdo byl nucen důvodně bránit svá subjektivní práva, má právo na náhradu nákladů, které při této činnosti vynaložil proti tomu, kdo do jeho práv neoprávněně zasahoval. Tato myšlenka vychází z principu, kterým se řídí civilní řízení, a to principu kontradiktornosti, kdy strany jsou vůči sobě v postavení oponentů, a úspěch jedné strany znamená neúspěch strany druhé.

Dle úpravy § 142 OSŘ lze přiznat pouze náhradu těch nákladů, které jsou potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Účelností nákladů, jako podmínkou tohoto ustanovení, se budu ve své práci blíže zabývat dále v souvislosti s nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 25/12.

Odlíšná situace nastává v případě, že v řízení ani jedna ze stran neměla plný úspěch. Pod částečným úspěchem ve věci si můžeme představit případ, kdy je žalovanému uložena povinnost zaplatit místo v žalobě nárokové částky 100.000,-Kč, pouze částku 65.000,-Kč. Za těchto okolností se musí náhrada nákladů poměrně rozdělit, popřípadě může soud rozhodnout i tak, že nepřizná náhradu ani jedné ze stran. Tak je vymezen, v souladu s druhým odstavcem shora uvedeného ustanovení, částečný úspěch ve věci.

---

⁸ STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2003, s. 457 - 458.

⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Paušální vyhláška proklínaná a milovaná. *Soudce*, 2013, roč. XV, č. 6, s. 13.

¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2005, sp. zn. IV. ÚS 1/04.

V rámci úpravy částečného úspěchu ve věci pak nastává ještě jedna zvláštní situace, a to případ, kdy se neúspěch jedné ze stran týkal pouze nepatrné části nároku. Tento je upraven v § 142 odst. 3 OSŘ a jedná se o výjimku ze základních principů ovládajících náhradu nákladů. Neúspěch v nepatrné části řadíme mezi neurčité právní pojmy a jako takový je ponechán na uvážení obecných soudů, které jej musí posoudit s ohledem na povahu předmětu řízení a na výsledek sporu.¹¹ V dnešní době rozhodovací praxe přiznává plnou náhradu nákladů řízení tam, kde neúspěch účastníka nepřesahuje cca 10% vymáhané částky.¹²

Další úprava, týkající se principů náhrady nákladů, kterou bych chtěla v rámci své práce zmínit je § 143 OSŘ, dle něhož má prohravší žalovaný právo na náhradu nákladů řízení proti žalobci, jestliže sám nedal příčinu k podání návrhu na zahájení řízení. Toto ustanovení aplikoval Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 228/04 ze dne 9. 12.2004, ve kterém vyslovil, že: *„řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu z důvodu uvedeného v ustanovení § 711 odst. 1 písm. a) zák. č. 40/1964 Sb., obč. zákoníku, je nutno považovat za řízení, ve kterém žalovaný svým chováním nezavdal příčinu k podání návrhu na zahájení řízení.“*¹³

Nutno se zabývat také důležitým předpokladem pro přiznání náhrady nákladů, a to výzvu podle § 142a, která byla do OSŘ vtělena zákonem č. 396/2012 Sb., kterým se mění zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony, s účinností od 1. ledna 2013. Ustanovení § 142a upravuje pravidlo, dle kterého soud přizná náhradu nákladů řízení žalobci, který měl ve věci úspěch, pouze za předpokladu, že nejméně sedm dní před podáním návrhu na zahájení řízení zaslal žalovanému výzvu k plnění. Účelem tohoto ustanovení je především informovanost dlužníka o existenci jeho dluhu tak, aby měl ještě poslední příležitost splnit svou povinnost mimosoudní cestou. Současně se však toto ustanovení snaží zmírnit důsledky nenasytných věřitelů, aby na svých dlužnících bez jakéhokoliv upozornění vymohli nejen dluh, ale také bonus v podobě náhrady nákladů řízení. V praxi existuje nezměrné množství osob, které buď zapomenou, nebo si vůbec neuvědomí, že dlužili určitý obnos, jenž se s rostoucím prodlením navyšuje. Základní právní zásada říká, že neznalost neomlouvá a každý by si měl dohlížet na své závazky, avšak s přihlédnutím k faktu, že nikdo není dokonalý a každý se někdy zmýlíme nebo zapomeneme, je tzv. předžalobní výzva adekvátní a na místě. Na druhou

---

¹¹ JAVŮROVÁ, Naděžda. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: WoltersKluwer ČR, a.s., 2009, s. 636.

¹² Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 13. 3. 2014, č. j. 14 C 44/2014 – 18, jež rozhodl ve věci žalobce dožadujícího se zaplacení částky 31.648,- Kč s příslušenstvím a smluvní pokuty ve výši 418, 04 Kč. Soud žalobci vyhověl pouze co do plné výše jistiny a žalobu zamítl v části, ve které byla požadována smluvní pokuta. Obdobně Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 2. 5. 2013, č. j. 14 C 9/2013 – 36, jimž obecný soud rozhodl o přiznání plné výše náhrady nákladů ve věci, v níž žalobce požadoval na žalovaném zaplacení částky 57.323,55 Kč s příslušenstvím. Soud v tomto případě žalobci přiznal jistinu ve výši 57.323,55 Kč, avšak zamítl žalobu co do příslušenství.

¹³ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. II. ÚS 228/04.

stranu toto ustanovení nijak nechrání dlužníka, jenž se vyhýbá plnění, je nekontaktní a jeho cílem je oddálit konečné rozhodnutí.¹⁴ Dle mého názoru toto ustanovení slouží jak věřiteli, tak pomáhá dlužníku, neboť cílem obou by mělo být vyřešení svých sporů mimosoudní cestou. Toto souvisí také s efektem, který výzva pomáhá nastolit ve vztahu k justici samotné, a to zmenšení počtu žalob podávaných k soudu. Nemyslím si, že je to pomoc zásadní, neboť mnohdy k mimosoudnímu řešení stejně nedojde, ale určitým malým procentem pro uvolnění soudu výzva bezpochyby přispívá.¹⁵

Při výkladu § 142a však nesmíme přehlédnout, že se ustanovení dotýká pouze náhrady nákladů, o kterých se rozhoduje při meritorním rozhodnutím ve věci („žalobce, který měl ve věci úspěch...“). Z gramatického výkladu plyne, že v případě zastavení řízení se ustanovení § 142a nepoužije. Svízelná situace však nastává, když žalovaný splní žalovanou povinnost po podání žaloby, přičemž žalobce neprokáže odeslání předžalobní upomínky. Lze se domnívat, že pokud žalovaný splnil po podání, mohl stejně tak dobře splnit už před podáním žaloby, kdyby byl býval o svém dluhu lépe informován. V takovém případě by bylo zcela vhodné upustit od gramatického výkladu a ustanovení aplikovat tak, že žalobci náhrada nákladů přiznána nebude.¹⁶

Jiný problém nastává při aplikaci předžalobní upomínky v rámci rozkazního řízení. Úprava tohoto druhu zkrácených řízení říká, že soud v platebním rozkazu uloží žalovanému povinnost zaplatit žalobci uplatněnou pohledávku a náklady řízení. A právě zde leží kámen úrazu. Pokud žalobce nedoloží, že žalovanému zaslal předžalobní upomínku, bude mu i přesto přiznána náhrada nákladů? Krajský soud v Plzni vydal usnesení ze dne 31. 5. 2013, sp. zn. 14 Co 264/2013, v němž zastává názor, že § 172 odst. 1 OSŘ, věta druhá je ustanovení speciální k obecné úpravě předžalobní upomínky a tato se na úpravu rozkazního řízení vůbec nepoužije.¹⁷ Předkládá tedy stanovisko, že i za předpokladu, kdy žalobce v návrhu nedoloží odeslání upomínky žalovanému, soud náhradu nákladů žalobci přizná. S tímto já se neztotožňuji a přikláním se spíše k názoru Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 11. 2013, čj. 9 Cmo 430/2013-28, který upozorňuje na smysl ustanovení § 142a OSŘ. Smysl a účel daného ustanovení spočívá především v eliminaci nadbytečných řízení, ke kterým by pravděpodobně nedošlo, kdyby byl dlužník o svém dluhu včas informován a na výzvu žalobce by jej stačil uhradit.¹⁸ Tento účel má své opodstatnění nepochybně i v rozkazním řízení a nebojím se tvrdit, že právě tato řízení potřebují úpravu předžalobní výzvy mnohem víc než klasické sporné řízení. Mnohdy žalobci sází

---

¹⁴ JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář. Kníha II.* Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 409.

¹⁵ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19.11.2013 č.j. 5 Cmo 368/2013-22.

¹⁶ BÍLÝ, Martin. Předžalobní výzva – důsledky a problémy. *Právní rozhledy*, 2014, č. 3, s. 94.

¹⁷ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 5. 2013, sp. zn. 14 Co 264/2013.

¹⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 11. 2013, čj. 9 Cmo 430/2013-28.

právě na vydání platebního rozkazu, kterým bude jednoduše přiznána nejen žalovaná pohledávka, ale také náklady, o něž výše dlužné částky dlužníka o poznání stoupne. Mimo to mám za to, že ustanovení § 142a OSŘ je ustanovením obecným stejně tak, jako ustanovení § 142 OSŘ o plném úspěchu ve věci, jež se v příkazním řízení bez debat uplatní. Ostatně, § 142a OSŘ je lex posterior překrývající ust. § 172 OSŘ, jako lex apriori, tudíž nevidím důvod, proč by ustanovení o předžalobní výzvě nestálo po boku § 142 i v těchto případech.

Ne vždy ale musí být v řízení o splnění povinnosti dlužníkovi zaslána předžalobní výzva, aby byla žalobci přiznána náhrada nákladů soudního řízení. Odstavec 2 ustanovení § 142a zohledňuje důvody hodné zvláštního zřetele, při nichž může soud náhradu nákladů přiznat i bez předchozího zaslání předžalobní výzvy. Mezi tyto důvody řadí komentářová literatura případ, kdy dlužník má vůči věřiteli již několik obdobných pohledávek, z nichž ani jednu nesplnil dobrovolně, dlužník sám aktivně jedná, aby oddálil splnění pohledávky, případně kdy věřitel není schopen zjistit doručovací adresu dlužníka, který s ním již dlouhodobě nekomunikuje.¹⁹ Tyto a obdobné důvody musí vycházet z konkrétních okolností případu a soud nebude ex offio zjišťovat jejich existenci. Účastník sám, popřípadě jeho právní zástupce, zde bude nést důkazní břemeno. Nastane-li situace, že žalobce soudu nedoloží zaslání předžalobní výzvy i přesto, že tento úkol ve skutečnosti splnil, může proti rozhodnutí o nepřiznání náhrady nákladů řízení podat odvolání, jež podloží právě důkazem oné výzvy. Zde však hrozí, že odvolací soud žalobci dle § 143, § 224 a § 211 OSŘ uloží náhradu nákladů odvolacího řízení žalovaného.²⁰

Tolik k poměrům, které mohou nastat při aplikaci zásady úspěchu ve věci. Vedle této zásady však má své místo i druhý princip ovládající náhradu nákladů v soudním řízení, a to jak v řízení sporném tak i v řízení nesporném. Touto druhou zásadou je zásada zavinění. Ust. § 146 je pomyslným mostem od zásady úspěchu ve věci k zásadě zavinění v tom smyslu, že prvně se zabývá případy, kdy soud náhradu nákladů nepřizná ani jedné ze stran, přičemž prostřednictvím institutu zastavení soudního řízení plynule přechází k zásadě zavinění. Soud tedy nepřizná náhradu nákladů ani jedné ze stran, pokud bylo řízení skončeno smírem, popřípadě bylo zastaveno. Hovoříme-li o smíru, jedná se o úspěch jak žalobce, tak žalovaného a koneckonců i soudu, který má primární povinnost strany ke smíru nabádat. Jedinou možností, jak náhradu nákladů přiznat některému z účastníků, je dohoda stran. Strany samy mohou určit, jak bude náhrada stanovena a stejně jako celý smír i tato dohoda podléhá schválení soudu.²¹ Přejdeme-li k institutu zastavení řízení, platí obecně stejně jako u předešlého, že náhrada nákladů nebude

¹⁹ BÍLÝ, Martin. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. I. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 500.

²⁰ JIRSA. In *JIRSA: Občanské soudní řízení, soudcovský komentář...*, s. 411.

²¹ JANEK, JIRSA. In *JIRSA: Občanské soudní řízení, soudcovský komentář...*, s. 416.

přiznána ani jedné straně. Je však nutno toto ustanovení vykládat s přihlédnutím k následujícímu odstavci, který říká, že pokud bylo řízení zastaveno vinou některého účastníka, je povinen tento účastník nést náhradu nákladů. V tomto případě jde zejména o situace, kdy byl zjištěn nedostatek podmínek řízení, zpětvzetí návrhu aj. Nastane-li však situace, kdy žalobce vzal svůj návrh zpět z důvodu na straně žalovaného, nese povinnost náhrady nákladů žalovaný i přesto, že doslovným výkladem lze usuzovat, že zastavení řízení svým zpětvzetím zavinil právě žalobce. V souladu s ust. § 147 OSŘ pak může být uložena náhrada nákladů tomu, kdo zavinil vznik nebo komu se přihodila náhoda, která způsobila náklady, jenž by při řádném průběhu řízení nevznikly. Žádné z takto vynaložených nákladů nemohou být „vynaloženy účelně“, a proto tyto výdaje nelze podřadit pod ustanovení, upravující náklady přiznané podle výsledku řízení. Na základě této zásady tedy dochází k tzv. separaci nákladů. Soud zde má možnost oddělit náklady vzniklé výlučně zaviněním nebo náhodou od ostatních nákladů řízení a rozhodnout o nich bez ohledu na výsledek řízení.

Náhrada nákladů je tedy ovládána dvěma zásadami. Z těchto zásad však existují určité výjimky, mezi kterými je zejména důležité tzv. *moderační právo soudu*, které občanský soudní řád připouští v ust. § 150 OSŘ. Dle současné úpravy se použití shora zmíněných zásad při náhradě nákladů může jevit v určitých případech jako nepřiměřená tvrdost. Proto zákon připouští, aby v těchto případech z důvodů zvláštního zřetele hodných, soud od náhrady nákladů upustil, a to buď zcela, nebo zčásti. Toto ustanovení tedy zakládá určité diskreční oprávnění soudu, nikoliv však úplnou libovůli soudu, kdykoliv nepřiznat náhradu nákladů. Ustanovení § 150 OSŘ v podstatě ukládá povinnost soudu řádně prošetřit, zda ve věci neexistují okolnosti, ke kterým by bylo nutné při stanovování povinnosti k náhradě nákladů přihlídnout.

Způsobem posouzení „důvodů zvláštního zřetele hodných“ se zabýval ve své judikatuře také Ústavní soud, který konstatoval, že: *„úvaha soudu o tom, zda se jedná o výjimečný případ a zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, musí vycházet z posouzení všech okolností konkrétní věci. Soud musí také své rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodnit. V postupu, který není odpovídajícím způsobem vysvětlen, lze spatřovat jisté prvky libovůle a nahodilosti.“*²²

Ústavní soud se mimo jiné zabýval také vzájemným vztahem práva na spravedlivý proces a moderačního práva. I přesto, že rozhodnutí soudu musí být vždy odůvodněno a posouzeno s ohledem na konkrétní skutečnosti, vynořila se spousta kauz, v nichž se účastníci v důsledku aplikace § 150 OSŘ dovolávali porušeného práva na rovnost účastníků a zákazu překvapivých rozhodnutí jako součástí práva na spravedlivý proces. Ústavní soud proto nálezem sp. zn. II ÚS 828/06 ze dne 6. 2. 2007 zavedl novou praxi, a to povinnost soudu informovat účastníky řízení o

---

²² Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000.

záměru použití moderace.²³ Tato „novinka“ by měla umožnit stranám, aby se k aplikaci § 150 OSŘ vyjádřily a sdělily své stanovisko, které následně soud vezme v potaz při posuzování oněch okolností zvláštního zřetele hodných.²⁴ Dle mého názoru však argumenty účastníka nebudou mít na rozhodnutí soudu o nákladech řízení v těchto případech až takový vliv. Účastník bude v této situaci spíše jen negovat stanoviska soudu a hledat jakékoliv, třebaže nesmyslné argumenty, proč by soud aplikací ustanovení § 150 udělal chybu, kdežto druhá strana bude samozřejmě zastávat opak a soud v jeho rozhodnutí bude pilně podporovat. V konečném důsledku se tak zase jen celé řízení protáhne, což je zcela proti dosavadním tendencím legislativy, které se snaží především o zkrácení a urychlení soudních procesů. Pozitivní ale shledávám právě informovanost účastníka, který je zavčasu připraven na to, že právě v jeho případě soud spatřuje ony okolnosti zvláštního zřetele hodné a že by mohlo dojít k nepřiznání náhrady nákladů i za předpokladu, že bude ve sporu zcela úspěšný.

1.2. Náhrada nákladů dle zákona o zvláštních řízeních soudních

Úprava některých specifických druhů řízení je s účinností k 1. 1. 2014 součástí zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Tento zákon je ve vztahu k OSŘ *lex specialis* a upravuje mimo jiné řízení dříve obsažená v části třetí, hlavě páté OSŘ. Úprava náhrady nákladů u těchto zvláštních řízení je zakotvena v ust. § 23 a § 24 shora uvedeného právního předpisu. Díkce těchto dvou ustanovení však nevyklučuje absolutně aplikaci občanského soudního řádu, pokud jde o vymezení pojmu nákladů řízení, placení nákladů řízení popř. režim znalečného, tlumočeného a další.²⁵

Ustanovení § 23 rozděluje zvláštní řízení na dvě skupiny. V první skupině hovoří o řízeních, která lze zahájit i bez návrhu a řízení ve věcech manželských a partnerských. Pro tuto skupinu řízení platí, že žádný z účastníků nemá nárok na náhradu nákladů řízení podle úspěchu ve věci. Jedná se zde o *lex specialis* k § 142 OSŘ a násl., proto soud obecně nepřiznává náhradu nákladů žalovanému ani pro zpětvzetí návrhu na zahájení řízení stejně tak, jako nepřiznává neúspěšnému žalovanému náhradu nákladů řízení, pokud řízení nebylo zahájeno jeho vinnou. Jiná situace ovšem nastává ve vztahu k § 147 odst. 1 OSŘ. Pravidlo odpovědnosti za zvýšení nákladů vinnou účastníka, případně náhodou nastalou na jeho straně zůstává zachováno i

---

²³ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. II ÚS 828/06.

²⁴ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. II ÚS 814/08.

²⁵ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 48-50.

v případě zvláštních řízení. Účastníci zde budou odpovědni stejně jako svědci, znalci a tlumočníci.²⁶

Do druhé skupiny řadíme řízení výhradně návrhová, mimo řízení ve věcech manželských a partnerských. Jedná se například o řízení o prohlášení člověka za nezvěstného nebo mrtvého na základě domněnky smrti, řízení ve věcech svěřeneckého fondu, o umoření listiny a jiná. Pro tuto skupinu ZŘS nestanovuje speciální úpravu náhrady nákladů řízení. Obecně povaha zvláštních řízení spočívá v úpravě právních poměru do budoucna. V těchto řízeních nejde o vyřešení konkrétního sporu mezi stranami a účastníci řízení nestojí proti sobě v kontradiktorním postavení jako je to u klasických sporných řízení. Je tedy zřejmé, že i v případě výhradně návrhových řízení nelze rozhodnout podle § 142, tedy podle výsledku, ledaže by v daném řízení mezi účastníky vznikl konkrétní spor, jehož řešení by bylo dostatečně významné i pro rozhodnutí ve věci samé.²⁷ V opačném případě je možno aplikovat § 24 ZŘS, dle něhož bude uložena povinnost náhrady nákladů řízení tomu, kdo podal návrh na zahájení řízení, ačkoliv šlo o svévolné a zjevně bezúspěšné uplatňování práva. Účelem § 23 ZŘS ve spojení s § 142 OSŘ je prosazení zásady, že ve zvláštních řízeních, o nichž zákon stanoví, že je lze zahájit pouze na návrh, vzniká povinnost k náhradě nákladů řízení tomu účastníkovi, který ve věci neměl úspěch, tzn., jehož návrh byl odmítnut, zamítnut, případně řízení bylo pro zpětvzetí návrhu zastaveno.²⁸

Nutno upozornit na skutečnost, že věci manželské a partnerské jsou ve shora uvedeném rozdělení přiřčeny k řízením, jež je možné zahájit i bez návrhu, a to i přesto, že tato jsou zahajována výhradně na návrh. Úprava řízení ve věcech manželských a partnerských byla do 1.1.2014 obsažena v ust. § 144 OSŘ, a to tak, že žádný z účastníků neměl právo na náhradu nákladů řízení, ledaže to odůvodňovaly okolnosti případu. Je tedy zřejmé, že ustanovení § 23 navazuje na uvedené ust. § 144 a tedy udržuje kontinuitu se starou úpravou.

Ke shora uvedenému rozdělení zvláštních řízení lze shrnout, že v řízeních zahajovaných i bez návrhu existuje větší míra obecného zájmu na správném rozhodnutí než je tomu u řízení, která lze zahájit výhradně na návrh. Na druhou stranu návrhová řízení vyžadují větší míru procesní aktivity účastníků, a proto se také kladou větší nároky, pokud jde o procesní odpovědnost účastníka za procesní neúspěch.²⁹

Výjimkou z pravidel náhrady nákladů řízení dle ZŘS, která se však uplatní pouze u řízení, jež lze zahájit i bez návrhu a řízeních ve věcech manželských a partnerských, je věta druhá ustanovení § 23 OSŘ, která odkazuje na okolnosti případu, jako podmínky přiznání náhrady

---

²⁶ SVOBODA, Karel. Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních. *Právní rozhledy*, 2014, č. 2 s. 39.

²⁷ SVOBODA. In SVOBODA: *Zákon o zvláštních řízeních...*, s. 48.

²⁸ SVOBODA: *Rozhodování o nákladech...*, s. 39.

²⁹ SVOBODA. In SVOBODA: *Zákon o zvláštních řízeních...*, s. 47.

nákladů řízení. Tato norma je v podstatě obdobou § 150 OSŘ, který je výjimkou z pravidel pro přiznávání náhrady nákladů ve sporném řízení. Stejně jako u § 150 OSŘ je smyslem druhé věty § 23 ZŘS odstranit nepřiměřenou tvrdost úpravy a zohlednit i okolnosti, které by v jednotlivých konkrétních případech mohly odůvodňovat odchýlení se od daného pravidla.

Okolností případu, pro kterou se může soud odchýlit od obecného pravidla, může být například míra přispění účastníka, kterou se každý podílel na zahájení a trvání řízení. Případně soud může přiznat náhradu nákladů v případě, že se účastník odmítne bez vážného důvodu účastnit prvního setkání s mediátorem a toto jeho chování způsobilo navýšení nákladů řízení ostatním účastníkům. I v těchto případech je pouze na uvážení soudu, zda ustanovení aplikuje, avšak pokud se takto rozhodne, je jeho povinností nejprve oznámit svůj záměr účastníkovi, v jehož neprospěch by aplikace § 23 ZŘS směřovala a dát mu možnost vyjádřit jeho argumentaci.³⁰

Speciální úprava nákladů řízení zcela jistě přispěla k přehlednosti a srozumitelnosti těchto řízení. Samostatný zákon o zvláštních řízeních jasně odděluje spory od tzv. nesporů a zřetelněji znázorňuje odlišnosti těchto dvou druhů soudních procesů. I přes zmíněná pozitiva si však myslím, že je zákon o zvláštních řízeních trochu zbytečný a vnitřně chaotický. Kromě výše uvedené úpravy náhrady nákladů obsažené v obecné části ZŘS, existuje u spousty řízení ještě speciální úprava. Je tomu tak například v řízení o svéprávnosti, v němž veškeré náklady, mimo odměny advokáta, nese stát, případně v řízení o pozůstalosti, kdy právo na náhradu nákladů má účastník, který účelně uplatňoval a bránil svá práva, pokud to odůvodňují okolnosti případu nebo existují-li důvody zvláštního zřetele hodné. Nahrazují tedy speciální úpravy v celém rozsahu obecnou úpravu dle § 23 a § 24 ZŘS? Mám za to, že i vedle speciální úpravy jednotlivých řízení soud stále může přihlídnout k případným okolnostem případu a od pravidel se dle svého uvážení odchýlit. Stejně tak lze použít vedle speciální úpravy i § 24 a náhradu nákladů uložit tomu, kdo svým návrhem svévolně a zjevně bezúspěšně uplatňoval práva. I přesto, že existuje speciální úprava, je tedy stále nutno k těmto obecným ustanovením přihlížet, a rovněž je třeba posuzovat použitelnost § 142 OSŘ. Takový způsob úpravy náhrady nákladů já shledávám poněkud nešťastným. V případě, že člověk potřebuje vědět, jak o nákladech bude v konkrétním řízení rozhodnuto, musí nejprve zjistit, zda existuje speciální úprava tohoto konkrétního řízení, dále musí posoudit, zda nejsou splněny podmínky pro použití úpravy obecné dle ZŘS a nakonec musí ještě dohledat, zda podle povahy řízení není možné přihlídnout k úpravě dle OSŘ. Na můj vkus je to až příliš složité a zcela zbytečné. Jelikož jsou zvláštní řízení tak výjimečná, měl by je samostatný zákon upravovat komplexně, aby se k OSŘ nemuselo dál přihlížet. Svou povahou

---

³⁰ SVOBODA. In SVOBODA: *Zákon o zvláštních řízeních...*, s. 51-52.

jsou zvláštní řízení od klasických sporů natolik odlišná, že se na ně použijí kromě odlišného označení účastníků, případně odlišných procesních vztahů i odlišné zásady civilního procesu, proto si nemyslím, že odkazy na OSŘ podporují logičnost a srozumitelnost tohoto nového zákona. Druhou možností, kterou bych viděla jako schůdnější způsob úpravy zvláštních řízení je ten, že by se zákonodárci měli vzdát snahy o nový zákon a spíš by se měli zaměřit na novelizaci OSŘ takovým způsobem, aby komplexně, ale zároveň i přehledně upravovalo všechna občanskoprávní řízení, tedy jak sporná řízení, tak nesporná.

1.3. Pojem bagatelních věcí

Pojmem bagatelní věc je v současnosti v České Republice označeno řízení, jehož předmětem je soukromoprávní spor o zaplacení peněžitého plnění nepřevyšující konkrétně stanovenou částku. V této souvislosti český právní řád vymezuje hned několik limitů.

1.3.1. Vymezení pojmu v rámci přípustnosti odvolání

Primárně lze poukázat na bagatelní spory zakotvené v rámci ust. § 202 odst. 2 OSŘ, jimiž se stanovuje nepřipustnost odvolání proti rozsudku, kterým bylo rozhodnuto ve sporu o nominální hodnotě nepřevyšující částku 10.000,- Kč. Tento pojem byl zaveden novelou občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb.³¹, kterou byla prolomena, do té doby bezvýjimečná, zásada přípustnosti odvolání proti rozsudkům soudu prvního stupně. Původně byla hranice bagatelních sporů vymezena částkou 2.000,- Kč. Tato výše se však v průběhu doby vlivem vývoje ekonomiky ukázala jako nedostatečná. Množily se případy žalob, jejichž plnění sice přesahovalo částku 2.000,- Kč, ale jednalo se o věci natolik málo významné, v nichž ke správnému a spravedlivému rozhodnutí postačovalo řízení před soudem prvního stupně. Z toho důvodu byla novelou občanského soudního řádu zákonem č. 7/2009 Sb.³² zvýšena hranice bagatelních věcí na částku 10.000,- Kč. Důvodová zpráva k této novele uvádí, že zvýšení hranice pro bagatelní spory je nutná zejména proto, že: „*částka 2 000 Kč je v současné době nepřiměřeně nízká s ohledem na zvyšující se životní minimum či reálný průměrný měsíční příjem.*“³³

Odvolání proti rozsudku prvního stupně tedy není, podle nyní platného § 202 odst. 2 OSŘ přípustné, bylo-li jím rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10.000,- Kč. Rozhodným pro posouzení přípustnosti odvolání je výše plnění v době rozhodování soudu prvního stupně, tedy částka, kterou žalobce požadoval zaplatit v době, kdy soud prvního stupně

³¹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., účinném od 1. 1. 2001.

³² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 7/2009 Sb., účinném od 23. 1. 2009.

³³ Důvodová zpráva k zák. č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, [online]. 25. 2. 2008 [cit. 19. 2. 2014]. Dostupné na: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26578>.

vyhlásil svůj rozsudek.³⁴ Při určování této výše plnění se nepřihlíží k příslušenství pohledávky.³⁵ To, i kdyby samo o sobě, popř. společně s vymáhanou jistinou přesahovalo částku 10.000,- Kč, nemá vliv na přípustnost odvolání.³⁶ Přezkoumání těchto sporů soudem druhého stupně by pouze způsobovalo průtahy v řízení a oddalování možnosti věřitelů na brzké uspokojení jejich pohledávek.

Zajímavostí je, že nepřipustnost odvolání proti rozsudkům, kterými se rozhoduje v bagatelních věcech, se nevztahuje pouze na hlavní výrok o jistině, nýbrž také na výroky vedlejší, mezi něž řadíme i výrok o náhradě nákladů. V případě tedy, že soud rozhodl o bagatelní částce, účastník nemá možnost podat odvolání ani proti výroku o nákladech, i kdyby jejich výše mnohonásobně převyšovala částku 10.000,- Kč. Tento závěr vzešel z judikatury³⁷, která je založena na přesvědčení, že výrok o nákladech řízení je pouze závislým výrokem, který byl konstituován na základě výroku ve věci samé, a který tak sdílí jeho osud.³⁸ Bez ohledu na výši částek, na míře závažnosti, tato teorie vidí hlavní a vedlejší výrok jako nerozdělitelný celek. To ovšem odporuje ust. § 167 OSŘ, ze kterého můžeme dovodit, že o nákladech řízení je rozhodováno zásadně usnesením a tudíž pokud mluvíme o výroku do nákladů řízení, jedná se v podstatě o samostatné usnesení vtělené do rozsudku, jakožto meritorního rozhodnutí. V rámci opravných prostředků je pak odvolání ovládáno principem univerzality, což znamená, že je lze podat proti všem rozhodnutím, pokud zákon nestanoví jinak.³⁹ Zákon stanovuje jinak v § 202, kdy poskytuje taxativní výčet rozhodnutí, proti kterým odvolání není přípustné. Jelikož se v tomto výčtu usnesení o nákladech řízení nevyskytuje, domnívám se, že odvolání proti usnesení o nákladech řízení je přípustné a tudíž by mělo být přípustné i odvolání proti usnesení, které je jako samostatný výrok vtěleno do rozsudku v bagatelních věcech. Mám za to, že s tímto koresponduje i ust. § 174 odst. 2, dle jehož dikce je opravným prostředkem proti výroku o nákladech v rámci platebního rozkazu právě odvolání, když proti hlavnímu výroku je opravným prostředkem odpor. Toto ustanovení jasně potvrzuje samostatnost nákladového výroku, když pro přípustnost odvolání nerozlišuje, zda se jednalo o platební rozkaz v bagatelní věci, nebo ve věci mnohem vyšší hodnoty.

---

³⁴ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář II.*, § 201-376. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2009, s 1607.

³⁵ Dle § 121 odst. 3 zák. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2013, se příslušenstvím míní úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

³⁶ DRÁPAL. In DRÁPAL, BUREŠ, a kol.: *Občanský soudní řád....*, s 1607.

³⁷ Srov. rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 31. 8. 2001, sp. zn. 14 Co 245/2001, jehož právní věta říká: „*Jde-li o rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 2 000 Kč (§ 202 odst. 2 OSŘ), není odvolání přípustné ani proti výroku o nákladech řízení.*“

³⁸ LOCKENBAUER Jaroslav. Odvolací soud v řízení o bagatelních věcech. *Právní rozhledy*, roč. 2012, č. 10, s. 369.

³⁹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. *Právní rozhledy* roč. 2009, č. 13, s. 479.

Dle mého názoru praxe nepřipustnosti odvolání do výroku o nákladech řízení v bagatelní věci vyzdvihuje smysl a účel ustanovení § 202 odst. 2, který spočívá ve zjednodušení a zejména urychlení řízení o zaplacení nižších částek. Jednoinstančnost v těchto věcech, jejíž ústavnost se také v minulosti zpochybňovala⁴⁰, by ztratila svůj smysl, kdyby se meritum rychle smetlo ze stolu, ale na nákladech by se řízení táhlo dál. Nemyslím si však, že úplné vyloučení odvolání do nákladů v bagatelních věcech je spravedlivé. Domnívám se, že by stálo za to zvážit vytvoření nového ustanovení, které by odkazovalo na tolik známé okolnosti případu odůvodňující, aby soud účastníku připustil možnost odvolat se proti výroku o náhradě nákladů. Oněmi okolnostmi by zde mohlo být pochybení soudu, nedostatečné odůvodnění, apod. I Ústavní soud v jednom ze svých nálezů připouští omylnost soudců, i když jde o osoby profesně zdatné a pečlivé.⁴¹ O to víc tato skutečnost platí, pokud je rozhodnutí zproštěno povinnosti odůvodnění.⁴² Otázkou však je, zda by se posuzování oprávněnosti aplikace tohoto ustanovení opět nestalo brzdou samotného řízení.

1.3.2. Vymezení pojmu v rámci přípustnosti dovolání

Druhá hranice bagatelních sporů je pak vymezena v ustanovení § 238 OSŘ, které jako nejnižší limit přípustnosti dovolání stanovuje částku 50.000,- Kč. Tato částka byla také novelou č. 7/2009 Sb. zvýšena, a to z původních 20.000,- Kč. Při určování přípustnosti dovolání v tomto směru není podstatné, jaká částka byla původně uplatněna žalobou u prvoinstančního soudu nebo o jaké částce rozhodl soud odvolací. Pro dovolání je zejména rozhodná částka, kterou účastníci předkládají dovolacímu soudu k přezkoumání.⁴³ Ani u výše této částky se stejně jako u limitu pro odvolání, nepřihlíží k příslušenství pohledávky.

V případech bagatelních věcí podle českého právního řádu tedy nejde o zvláštní druh řízení. Zvláštní vymezení těchto sporů je dáno pouze nemožností podat opravný prostředek proti rozhodnutí ať už prvoinstančního soudu nebo soudu odvolacího, čímž dochází ke značnému zjednodušení a urychlení řízení vedoucím k pravomocnému rozsudku.

1.3.3. Evropské řízení pro drobné nároky

V rámci srovnávání, bych se chtěla věnovat i úpravě přeshraničních sporů týkajících se tzv. drobných nároků. Dne 1. 1. 2009 nabylo účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady

---

⁴⁰ Viz. usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 6. 2008, sp. zn. III. ÚS 2612/07, kterým ÚS dospěl k závěru, že jednoinstančnost není v rozporu s čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 276/04.

⁴² § 157 odst. 4 OSŘ

⁴³ KRČMÁŘ. In DRÁPAL, BUREŠ a kol.: *Občanský soudní řád...*, s 1881.

č. 861/2007, kterým se zavedl institut Evropského řízení pro drobné nároky.⁴⁴ Pro účely tohoto nařízení lze za drobný nárok považovat spor, jehož peněžité plnění nepřesahuje částku 2.000,- EUR.

Evropské řízení o drobných nárocích slouží jako alternativa ke stávajícímu občanskoprávnímu řízení podle vnitrostátních právních předpisů. Jeho cílem je primárně zjednodušení a urychlení řízení ve sporech týkajících se tzv. bagatelních nároků a minimalizovat náklady na ně. Žalobce v tomto řízení podává žalobu na předepsaném formuláři u soudu jiného státu než státu, v němž má trvalé bydliště. Předmětem řízení mohou být pouze spory občanskoprávní a obchodněprávní, které jsou nařízením dále zúženy o statusové, dědické, rodinněprávní, pracovní a další věci. Samotné řízení je pouze písemné, ledaže by soud nebo účastníci považovali ústní jednání za nezbytné. Evropské řízení je koncipováno jako víceinstanční. Rozhodnutí lze napadnout jednak speciálním opravným prostředkem předvídaným v nařízení, jednak opravným prostředkem podle práva příslušného státu. Rozhodnutí je však vykonatelné bez ohledu na podání opravného prostředku.⁴⁵

Shora uvedené nařízení tedy upravuje zvláštní typ řízení použitelný pouze pro spory s mezinárodním prvkem, zajišťující rychlou a levnou ochranu věřitelům drobných pohledávek. Tímto se úprava Evropského řízení o drobných nárocích přibližuje francouzskému způsobu řešení otázky bagatelních věcí. V obou případech se jedná o zvláštní typ řízení, specializované pro nároky o plnění nižší hodnoty, které je typické rychlejším a kratším projednáním. Od těchto úprav se jediná odlišuje Český právní řád, který doposud úpravu zvláštního řízení pro bagatelní spory neobsahuje. Všechny tři varianty však sledují stejný cíl, a tím je zjednodušení méně významných řízení, zabránění zbytečným průtahům a zejména zmenšení nákladů soudního řízení.

1.3.4. Hodnota bagatelních sporů

Otázkou ale zůstává, podle jakého kritéria jsou stanoveny horní hranice bagatelních pohledávek/drobných nároků. Částka 10.000,- byla, jak jsem již shora uvedla, zavedena novelou občanského soudního řádu v roce 2009, kdy důvodová zpráva odůvodňovala zvýšení z původních 2.000,- Kč na nynějších 10.000,- Kč zvyšujícím se životním minimem, případně zvyšujícím se reálnou průměrnou mzdou. V roce 2009 dosahovala průměrná mzda v České republice právě 23.425,- Kč⁴⁶, což je necelý 2,5 násobek částky, která představuje tzv. bagatelní částku. V roce 2001, kdy byl účinný zákon č. 30/2000 Sb. a výše bagatelních sporů dosahovala

⁴⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Úř. Věst. L 199, 31. Července 2007, s. 0001 - 0022.

⁴⁵ SZABOVÁ, Anna, ŠERÁ, Michaela. *Evropské řízení o drobných nárocích* [online]. Epravo, 12. 3. 2009 [cit. 27. 10. 2013]. Dostupné z <<http://www.epravo.cz/top/clanky/evropske-rizeni-o-drobnych-narocich-55592.html>>.

⁴⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet zaměstnanců a mzdy od roku 1995* [online]. [citováno 31. 3. 2015]. Dostupné z <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?cislotab=PR_A1040CU&kapitola_id=3&null>.

částky 2.000,- Kč, byla hodnota průměrné hrubé měsíční mzdy 13.322,- Kč⁴⁷, tedy téměř šestinásobek bagatelní částky. Lze tedy pozorovat, že zvyšování průměrné měsíční mzdy v ČR zjevně není přímoúměrné zvyšování hodnoty tzv. bagatelní částky.

Pokud se na věc podíváme s přihlédnutím k životnímu minimu, jež je druhou veličinou, kterou důvodová zpráva zmiňuje jakožto podnět ke zvýšení tzv. bagatelní částky, toto se od roku 2001 do roku 2009 změnilo tak, že původní částka 2.190,- Kč⁴⁸ vzrostla na částku 3.126,- Kč⁴⁹. Jedná se tedy o zvýšení o pouhých 1.000,- Kč, přičemž výsledná částka představuje zhruba třetinu tzv. bagatelní částky.

Dle shora uvedeného je poněkud nejasné, proč je zvýšení částky pro přípustnost odvolání odůvodňována právě nárůstem životního minima a průměrné mzdy. Pro lidi dosahující průměrné mzdy částka 10.000,- Kč rozhodně zanedbatelná není a už vůbec není zanedbatelná pro osoby, jež musí vystačit s životním minimem. Vzhledem ke skutečnosti, že se před soudy vede kvantum sporů, jejichž hodnota se pohybuje v řádech statisíců až milionu, chápu, že spory pod 10.000,- Kč jednoduše jsou v tomto měřítku bagatelní. Dle mého názoru je ovšem trochu nepřiléhavé tuto hranici odůvodňovat zvyšujícím se životním minimem a průměrnou mzdou. Spory o miliony se v minulosti vedly stejně tak, jako dnes a to, že se životní minimum zvýšilo o 1.000,- Kč, na této skutečnosti nic nemění.

Zvýšení částky pro přípustnost odvolání spatřuji především v nárůstu řízení, v nichž jde právě o hodnoty nižší než je 10.000,- Kč, ale za to vyšší než jsou 2.000,- Kč, kdy se jedná převážně o vymáhání pokut, nezaplacených nájmu, služeb apod. Z toho mi vyplývá, že tento nárůst není způsoben ani tak zvyšováním se životní úrovně občanů ČR, jako spíš snižování morální úrovně obyvatelstva, kdy jízda na černo a nezaplacený nájem už dneska není nic neobvyklého a nezakládá spor natolik závažný a složitý, aby vyžadoval dvoustupňové rozhodnutí. Stále ale zastávám názor, že nepřípustnost odvolání limitovaná výši sporu by měla dovolovat ojedinelé výjimky.

Závěrem lze tedy usoudit, že výše bagatelních částek, je jak pro přípustnost odvolání, tak pro přípustnost dovolání stanovena zcela nahodile, když kritérium, pro které jsou tyto částky stanoveny, vychází z posouzení, pod jakou hodnotu sporu už většinou není potřeba se odvolávat.

Pro srovnání bych ještě ráda uvedla, že jinak tomu není ani podle Nařízení o drobných nárocích, které za tento drobný nárok považuje částku nepřesahující 2.000,- EUR. Tato výše v podstatě vychází z průměrného hrubého příjmu v EU, což jak je patrné, se ani zdaleka

---

⁴⁷ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Počet zaměstnanců a mzdy od roku 1995*[online]. [citováno 31. 3. 2015]. Dostupné z <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?cislotab=PR11040CU&kapitola_id=3&null>.

⁴⁸ Nařízení vlády č. 56/2000 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima.

⁴⁹ § 2 zákona č. 110/2006 Sb., zákon o životním a existenčním minimu, ve znění zákona č. 306/08 Sb., účinném od 1.1.2010.

nepřibližuje průměrnému příjmu České republiky, Slovenska, Polska ale ani dalších mnoha evropských států.⁵⁰

---

⁵⁰ GRYGAROVÁ, Danuška. Snížení náhrady nákladů řízení soudem v bagatelních věcech. *Bulletin advokacie*, 2012, roč. XIV, č. 7-8, s. 40.

2. Vývoj institutu náhrady nákladů v tzv. bagatelních sporech

Problematika tzv. bagatelních sporů je v posledních několika letech záležitostí velmi frekventovanou a aktuální. Je tomu tak zejména proto, že v relativně krátkém časovém úseku došlo k četným změnám v posuzování účelnosti vynaložení a výše nákladů řízení v těchto sporech, a to jak v rámci zákonné úpravy, tak i v rámci judikatury. Otázka nákladů řízení v bagatelních sporech nabyla na vážnosti zejména v důsledku rozvoje obchodů s bagatelními pohledávkami, kdy smyslem těchto obchodů byla často zákonem daná možnost výdělku nikoli prodejem dané pohledávky, ale na nákladech řízení spojených s jejím vymáháním. V důsledku těchto změn došlo v průběhu doby k významnému posunu v rozhodovací praxi soudů. Soudy, ale i jednotliví soudci v rámci jednoho soudu v této době, vedeni snahou o co nejspravedlivější rozhodnutí ve věci, často v těchto bagatelních sporech o náhradě nákladů řízení rozhodovali rozdílně. Díky této situaci, mnohdy značně zkreslené a vyhocené sdělovacími prostředky, tak mezi širokou veřejností narostlo povědomí nejistoty a nepředvídatelnosti soudních rozhodnutí v těchto věcech.

Nejproblematičtější položkou nákladů řízení je v této souvislosti beze sporu odměna za právní zastoupení. Dá se říct, že právě úprava výpočtu tohoto druhu nákladů způsobila, že rozhodovací činnost soudů o náhradě nákladů řízení, a to zejména v bagatelních věcech prošla v poslední době tolika změnami.

V následující kapitole podám výklad o jednotlivých postupech, které soudy při posuzování nákladů v bagatelních sporech sledovaly a jak se jejich aplikace na náhradu nákladů řízení v průběhu několika posledních let měnila a vyvíjela.

2.1. Právní regulace dle „paušální vyhlášky“

Dle ust. § 151 odst. 2 OSŘ, určí soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení výši odměny za zastupování advokátem podle sazeb stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni zvláštním právním předpisem. Odůvodňují-li to okolnosti případu, postupuje se podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně. Primárně zde zákon pro stanovení výše odměny za zastupování odkazoval až do roku 2013 na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení v občanském soudním řízení (tzv. paušální vyhláška). Pouze ve výjimečných případech soud používal vyhlášku č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (tzv. advokátní tarif). V praxi

však soudy postupovaly výlučně podle tzv. paušální vyhlášky a advokátní tarif se téměř nepoužíval.

Vyhláška č. 484/2000 Sb. byla vydána k provedení § 151 OSŘ v roce 2000, s účinností k 1. 1. 2001. Před tímto datem se k výpočtu nákladů řízení používal advokátní tarif, který však nebyl ideální. Kromě obtížnosti výpočtu odměny, vystával mimo jiné problém i u právních zástupců, kteří měli tendenci prodlužovat soudní řízení jen proto, aby mohli požadovat vyšší náklady řízení - v závislosti na počtu úkonů. Tyto vady byly vyčteny v důvodové správě k novele občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb., ve které je také návrh na řešení těchto nedostatků. Dle předložených návrhů by se mělo advokátním tarifem řídit pouze rozhodování o nákladech podle ust. § 147 OSŘ⁵¹. V ostatních případech, a to zejména při rozhodování o nákladech řízení podle jeho výsledku, se navrhuje, aby se výše odměny za zastupování advokátem nebo notářem řídila zvláštním předpisem. Požadovaný předpis by měl stanovit odměnu paušální sazbou, bez ohledu na množství úkonů, které v řízení zástupce učiní v jednom stupni, přičemž tato sazba by se lišila v závislosti na druhu řízení, popř. předmětu řízení.⁵²

Smysl paušální vyhlášky tedy primárně spočíval ve zrychlení a zjednodušení výpočtu odměn v občanském soudním řízení, a tím v zefektivnění práce soudů. Ve srovnání s advokátním tarifem, který výši odměny odvíjí od počtu úkonů právní služby, vytvořila vyhláška č. 484/2000 Sb. systém paušalizace sazeb výše odměn za právní zastoupení v řízení před soudem podle předmětu řízení. V původním znění z 1. 1. 2001 nastavilo ministerstvo výši paušálu odpovídající pěti úkonům právní služby podle advokátního tarifu. V potaz se při sestavování bral zejména tehdejší průměrný počet ústních jednání, který se pohyboval okolo tří až pěti. Částka odpovídající výši paušálu tedy ideálně odpovídala převzetí věci právním zástupcem, sepsání žaloby a třem ústním jednáním. Jakmile však věc skončila u prvního ústního jednání popřípadě vydáním platebního rozkazu, převyšoval paušál odměnu vycházející z advokátního tarifu. Oproti tomu ve věci rozsáhlé, přesahující průměrný počet ústních jednání byl paušál nastaven na výrazně nižší částku než odměna za jednotlivé úkony, jak stanovoval advokátní tarif.⁵³

Konkrétní sazby ministerstvo stanovilo v § 3 shora uvedené vyhlášky následovně:

Při plnění v částce

---

⁵¹ Viz. kapitola 1.1.2. Povinnost hradit náklady řízení, strana 13.

⁵² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Praha, 1999.

⁵³ KOVÁŘOVÁ: *Paušální vyhláška...*, s. 14.

1.	do 500,-Kč	1.500,-Kč
2.	přes 500,-Kč do 1.000,-Kč	3.000,-Kč
3.	přes 1.000,-Kč do 5.000,-Kč	4.500,-Kč
4.	přes 5.000,-Kč do 10.000,-Kč	6.000,-Kč
5.	přes 10.000,-Kč do 200.000,-Kč	6.000,-Kč a 15% z částky přesahující 10.000,-Kč
6.	přes 200.000,-Kč do 10.000.000,-Kč	34.000,-Kč a 1,5% z částky přesahující 200.000,-Kč
7.	přes 10.000.000,-Kč	172.500,-Kč a 0,015% z částky přesahující 10.000.000,-Kč ⁵⁴

Základní nedostatek v takto vytvořeném sazebníku spočívá v neschopnosti rozlišit složitost projednávané věci, počet provedených úkonů právní služby, popřípadě způsob jakým bylo řízení před soudem ukončeno. Opomíjí tedy jak časovou, tak i věcnou náročnost řízení.⁵⁵

Vyhláška pak v průběhu pěti následujících let prošla několika změnami, přičemž v roce 2006 byl změněn i samotný sazebník. Pro účely mé rigorózní práce je významná hlavně změna v prvních třech odrážkách, kde pro plnění do 1.000,-Kč byl paušál nastaven na částku 4.500,-Kč, pro plnění částkou přesahující 1.000,-Kč do 5.000,-Kč činila paušální částka 6.000,-Kč, plnění přes 5.000,-Kč až do 10.000,-Kč bylo paušalizováno na 9.000,-Kč.⁵⁶ Z uvedeného můžeme vypožorovat, že paušály byly v každé z položek zvýšeny o 1.500,-Kč, přičemž byla naprosto zahlazena rozdílná úprava pro plnění nedosahující částky 500,-Kč.

Takto nastavené paušály v praxi znamenaly nárůst případů, kdy v bagatelních věcech, v nichž jistina dosahovala řádů desítek či stovek korun, činila výše nákladů tisíce korun. Například osoba žalovaná pro nezaplacený poplatek za komunální odpad ve výši 900,-Kč, byla

⁵⁴ Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) ve znění vyhlášky č. 617/04 Sb. účinném ke dni 8. 12. 2014.

⁵⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, Pl. ÚS 25/12.

⁵⁶ Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) ve znění vyhlášky č. 64/12 Sb. účinném ke dni 1.3.2012.

v prohravším řízení povinna zaplatit žalobci zastoupenému advokátem na náhradě nákladů řízení společně s jistinou také náklady právního zastoupení částkou 4.500,-Kč, režijní paušál a případně i DPH, byl-li advokát plátcem DPH. To znamená, že žalovaný byl jen na náhradě nákladů právního zastoupení povinen zaplatit více než pětinašobek žalované jistiny. Paradoxně však vznikla situace, kdy strana neplnící své procesní povinnosti měla jistotu, že nezaplatí více než je paušálně stanovená suma bez ohledu na to, že straně hájící své zájmy předepsaným způsobem tak byl zaplacen pouze příspěvek na odměnu zástupce.⁵⁷

Sporným bodem v této problematice pak byla koncepce paušální vyhlášky, když tato se vztahuje toliko na „přísudky.“⁵⁸ V případě, že jde o hotové výdaje a náhradu za ztrátu času, nadále se postupuje podle advokátního tarifu. Tzv. dvojkolejnost úpravy náhrady nákladů, která se zrcadlí v ust. § 151 nijak srozumitelnosti tohoto institutu nepomohla. Ve světle tohoto ustanovení se mohl i nadále použít místo paušální vyhlášky advokátní tarif, avšak jen za předpokladu, že jeho aplikaci odůvodňovaly okolnosti případu. Byl zde tedy použit dostatečně vágní pojem na to, aby si soudci sami mohli posoudit, kterou cestou se dát.

2.2. Kauza „kupčení s pohledávkami“

S přijetím přísudkové vyhlášky vznikl ve společnosti nový druh podnikatelské činnosti spočívající především v obchodování s drobnými pohledávkami. Specializované firmy skupují pohledávky od běžných věřitelů, kteří se tím zbaví nepříjemností spojených s vymáháním těchto u soudů, a přitom jim nevznikne ztráta. Tyto specializované společnosti pak vymáhají dluhy u soudu, přičemž předpokládají, že soud rozhodne o náhradě nákladů právě podle vyhlášky č. 484/2000 Sb. V tomto byznysu jde především o bagatelní pohledávky, např. pokuty za dopravu bez platného jízdního dokladu městskou hromadnou dopravou nebo regulační poplatky za pobyt v nemocnici, dluhy za dodávku elektrické energie, plynu apod. Žalobcem je zde ve většině případů společnost, která v rámci své organizační struktury disponuje specializovaným, odborně vybaveným oddělením, kde zaměstnává právníky, jenž v případě potřeby společnost zastupují. Žalobce přesto udělí plnou moc k zastoupení advokátovi a očekává, že kromě náhrady nominální hodnoty, kterou zaplatil původnímu věřiteli při postoupení pohledávky, mu soud přizná i náhradu nákladů, která, jak jsem zmiňovala výše, bude několikanásobné hodnoty. Primárním cílem podnikání těchto společností tedy není vymáhání drobných pohledávek, které odkoupily od prvotních věřitelů, ale vymáhání nákladů řízení navázaných na základní pohledávku.⁵⁹ Ladislav

⁵⁷ PAPEŽ, Vladimír. Paušální sazba odměny v občanském soudním řádu. *Bulletin advokacie*, 2001, č. 2, s. 8.

⁵⁸ Pojem přísudek je odvozen od postupu získávání nákladů, ke kterému dochází způsobem přisouzení náhrady nákladů soudem. Odtud je také někdy vyhláška č. 484/2000 Sb. označována jako tzv. přísudková vyhláška.

⁵⁹ KOVÁŘOVÁ: *Paušální vyhláška...*, s. 15.

Krym, tajemník České advokátní komory tuto situaci dokonale vystihl ve svém vyjádření: „*V Čechách je bluboce zakoreněn socialistický vztah k majetku druhých. Jezdíme zadarmo v tramvaji, telefonujeme na úkor zaměstnavatele, neplatíme složenky. Nejsme žádné zapomnětlivé babičky, jde o cílený program mnohých z nás.*“⁶⁰

Je nutno připomenout, že nároky inkasních společností vůči dlužníkům, jsou zpravidla nároky ze smlouvy, jejíž jednou ze stran je spotřebitel. Nejedná se však výlučně o spotřebitelské smlouvy v pravém slova smyslu. Obvykle jde o smlouvy, v nichž dlužník prakticky nemá možnost sjednat si práva a povinnosti mu vznikající ze smlouvy odlišným způsobem, než jak navrhuje druhá smluvní strana. Ústavní soud za „spotřebitelské smlouvy“ pro účely moderace odměny dle § 151 odst. 2 OSŘ považuje jak smlouvy o přepravě, o dodávce tepla, o běžném účtu, tak smlouvy pojistné nebo pohledávky regulačních poplatků podle zákona č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění.⁶¹

K předmětnému „kupčení s pohledávkami“⁶² bezesporu přispělo i zavedení tzv. elektronické justice. Novelou č. 123/2008 Sb. byl do občanského soudního řádu, konkrétně do § 174a, s účinností od 1. 7. 2008 zapojen institut elektronického platebního rozkazu. Na základě tohoto ustanovení, může soud vydat na návrh žalobce elektronický platební rozkaz, jestliže je návrh podán na elektronickém formuláři podepsaném zaručeným elektronickým podpisem a jde-li o peněžité plnění, které nepřevyšuje částku 1.000.000,-Kč. To znamená, že jediné co žalovaný musí v proklamované věci učinit je vyplnit formulář předepsaný Ministerstvem spravedlnosti, který je dostupný na internetu, opatřit jej zaručeným elektronickým podpisem a poslat k soudu. Odtud se také návrh na vydání elektronického platebního rozkazu někdy označuje jako formulářová žaloba.⁶³ Cílem zavedení institutu elektronického platebního rozkazu bylo hlavně zjednodušení některých typů řízení, zrychlení soudního řízení a ulehčení práce soudu. Z tohoto důvodu je pro návrh na vydání platebního rozkazu také snížena částka, kterou žalobce zaplatí na soudním poplatku.⁶⁴ Praxe však vypadá tak, že soud sice návrhům na vydání EPR vyhoví, ovšem tento platební rozkaz je záhy zrušen pro nedoručitelnost žalovanému. Nařizuje se tedy klasické řízení a žádné urychlení řízení se nekoná. Pravdou je, že mnohdy řízení končí buď rozsudkem pro zmeškání, případně soud prostě žalobci vyhoví bez nařízení jednání, je-li to možné. Jsou to

⁶⁰ JIRSA, Jaromír. K „obchodníkům se složenkami“ a rozhodnutí Ústavního soudu. *Soudce*, 2012, roč. XIV, č. 2, s. 17.

⁶¹ SVOBODA, Karel. K „revoluci“ ve sporech zahájených tzv. formulářovými žalobami. *Právní rozhledy*, 2012, č. 10, s. 366.

⁶² JIRSA: K „obchodníkům se složenkami“..., s. 17.

⁶³ Pojem „formulářová žaloba“ vymezil Ústavní soud tak, že „se bude jednat zpravidla o návrh, mající podobu využitého vzoru, jenž se od něj bude odlišovat jen v minimální míře, a to právě takové, aby mohl být návrh co do určitosti os ob účastníků a předmětu řízení dostatečně individualizován; základ právní argumentace, včetně její stylizace a formálního vyjádření však bude totožný či jen s drobnými odchylkami.“ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, I. ÚS 3923/11.

⁶⁴ LAVICKÝ. In DAVID a kol.: *Občanský soudní řád...*, s.816 – 817.

však další úkony navíc, které soud musí provést a které v měřítku soudu, nacházejícího se ve městě, kde jen revizor dopravního podniku denně nachytá desítky černých pasažérů, zabírají v denním harmonogramu soudce nezanedbatelný podíl. V praxi se tak elektronický platební rozkaz podílel na vytvoření naprosto opačné situace, než jaká byla novelou předvídaná. Mám za to, že spíše než na pomoc soudům přispěchal pomáhat žalobcům, neboť jsou to právě oni, kterým formulářová žaloba podstatně zjednodušila práci.

Inkasní společnosti tedy začaly ve velkém skupovat drobné pohledávky nejrůznějších věřitelů a každou zvlášť pak žalovaly u soudu.⁶⁵ Podle čl. 90 Ústavy České republiky „soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům.“⁶⁶ Vedení sporů iniciovaných inkasními společnostmi však není primárně pojato jako dovolávání se ochrany svých práv, jde v nich čistě o uskutečňování podnikatelské činnosti za účelem dosažení zisku, což hraničí s institutem zneužití práva, jakožto jedním ze základních principů fungování práva.⁶⁷

Nepoměr mezi výší žalovaného nároku a výší odměny advokáta přiměl soudy k pochybnostem, zda je rozhodování o nákladech řízení ještě stále v souladu se spravedlností. Tyto pochybnosti pak následně soudy vedly ke snaze odměnu advokáta snižovat. Některé z nich při stanovování výše odměny zvolily postup raději podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, než podle vyhlášky paušální, a to na základě § 151 odst. 2 občanského soudního řádu, tj. že soud může určit výši odměny podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně, odůvodňují-li to okolnosti případu.⁶⁸ Soudy v této souvislosti odkazovaly na Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 ze dne 11. 7. 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Proklamované nařízení v čl. 16 stanoví, že: „*soud však straně, která měla úspěch ve věci, nepřizná náhradu nákladů v rozsahu, v němž nebyly nutně vynaložené nebo nebyly přiměřené ve vztahu k nároku.*“⁶⁹ Z citovaného ustanovení plyne obecná právní zásada přiměřenosti, která i přesto, že se přímo vztahuje pouze na přeshraniční spory, byla vztažena na obdobné spory vnitrostátní, a to s poukazem, že je nepřijatelné, aby v obdobných případech soud použil odlišné obecné zásady právní pouze pro rozdílné bydliště nebo sídlo. Na základě citovaného nařízení tedy soudy dospěly k závěru, že byla-li náhrada nákladů podle vyhlášky č. 484/2000 Sb. vyšší než

---

⁶⁵ ŠOPEK, Jiří. Ještě jednou k „obchodníkům se složenkami“ a rozhodnutí Ústavního soudu. *Soudce*, 2012, roč. XIV, č. 4, s. 13.

⁶⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, Pl. ÚS 25/12.

⁶⁸ GRYGAROVÁ: *Snížení náhrady nákladů...*, s. 40-41.

⁶⁹ Čl. 16 Nařízení Evropského parlamentu a Rady 861/2007 ze dne 11. 7. 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Úř. Věst. L 199, 31. 7. 2007.

samotný předmět sporu, nelze tuto náhradu přiznat, ale je nutno řídit se dle subsidiárního předpisu, jímž je vyhláška č. 177/1996 Sb., tzv. advokátní tarif.⁷⁰

Popsanou rozhodovací praxí se soudy odchýlily od dřívějšího stanoviska Nejvyššího soudu zveřejněného pod značkou Rc 100/2008. Ve světle uvedeného stanoviska „při určování odměny za zastupování advokátem nebo notářem nejsou důvodem pro postup podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně okolnosti, že advokát činil v řízení úkony formou automatizovaných výstupů a podání, že spor je veden o nízkou částku, že projednávaná věc není právně složitá nebo náročná, že řízení bylo krátké, že se jedná o obdobné žaloby nebo že nároky mohly být uplatněny jednou žalobou anebo jiné typové charakteristiky věci, nýbrž jen konkrétní okolnosti případu.“⁷¹ Názor Nejvyššího soudu byl vydán ještě před účinností zmiňovaného Nařízení Evropského parlamentu a Rady v České republice a stejně tak před hlavní vlnou živelného podávání žalob na zaplacení bagatelních částek s cílem dosažení zisku z přemrštěných nákladů, které ve skutečnosti vůbec nebyly vynaloženy, proto názor Nejvyššího soudu nebylo možné bezvýhradně aplikovat.⁷² Tento postup obstál v testu ústavnosti, jak je patrné z usnesení Ústavního soudu vydaného pod sp. zn. IV. ÚS 2777/11 dne 27. 12. 2011.

Uvedené rozhodnutí bylo pro otázku náhrady nákladů v bagatelních věcech zcela průlomové, proto věnuji část mé práce osvětlení skutkového stavu a argumentaci jak stěžovatelky, tak nalézacího i Ústavního soudu.

Stěžovatelkou byla společnost se sídlem na Kypru, která odkoupila pohledávky z přepravy, které původně vznikly Dopravnímu podniku města Ústí nad Labem provozujícímu městskou hromadnou dopravu. Jednalo se o pohledávky, jejichž základem bylo jízdné ve výši 15,- Kč, 14,- Kč popř. 8,- Kč a přírážka k jízdnému ve výši 1.000,- Kč.⁷³ Tato společnost podala u nalézacího soudu celkem asi 16.000 návrhů na vydání elektronického platebního rozkazu stejného skutkového základu a předpokládala, že jí soud za každou samostatně zažalovanou pohledávku přizná i náklady podle vyhlášky č. 484/2000 Sb. ve výši 6.600,- Kč.⁷⁴ Tak se také ze začátku dělo, avšak po vyřízení asi třetiny těchto věcí začal nalézací soud vydávat rozhodnutí, ve kterých náhrada nákladů právního zastoupení nebyla přisouzena vůbec a žalobkyni byla přiznána pouze náhrada za zaplacený soudní poplatek ve výši 300,- Kč. Jelikož se jednalo o tzv. bagatelní věc, nebylo podle § 202 odst. 2 OSŘ přípustné odvolání. Z toho důvodu se žalobkyně obrátila přímo na Ústavní soud, kam podala více než 5.000 ústavních stížností.⁷⁵

⁷⁰ GRYGAROVÁ: *Snížení náhrady nákladů...*, s. 41.

⁷¹ Stanovisko Nejvyššího soudu Cpjn 201/2008 ze dne 15. 10. 2008.

⁷² GRYGAROVÁ: *Snížení náhrady nákladů...*, s. 41.

⁷³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11.

⁷⁴ JIRSA: *K „obchodníkům se složenkami“...*, s. 17.

⁷⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11.

Ve výroku rozsudku nalézacího soudu ze dne 25. 8. 2011 čj. 7 EC 320/2010-36⁷⁶ bylo v otázce náhrady nákladů řízení postupováno dle § 142 odst. 1 OSŘ, podle něhož účastníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva. Okresní soud v Ústí nad Labem dospěl k závěru, že jediným nákladem, který byl žalobkyní ve věci účelně vynaložen, byl soudní poplatek. Náklady na právní zastoupení shledal soud neúčelné, jelikož ve věci žalobkyně právního zástupce vůbec nepotřebovala. V řízení šlo o věc typově jednoduchou, kdy nároky jsou uplatňovány vzorovou žalobou, v níž musí žalobkyně pro konkrétní případy měnit pouze identifikační údaje žalované strany, datum jízdy bez platného jízdního dokladu, číslo zápisu o přepravní kontrole, výši dluhu a počátek prodlení. Vyplňování formulářových žalob je v dnešní době rutinní záležitostí a zvládne to i člověk se základním vzděláním. Kromě uvedeného byla navíc jedním z členů představenstva žalobkyně advokátka, což vylučuje jakoukoliv potřebu nechat se právně zastoupit už od samého počátku. Což ostatně také dokládá fakt, že ve věci, jež nekončila rovnou vydáním elektronického platebního rozkazu, ale bylo rozhodováno při jednání, se žalobkyně ani její právní zástupce těchto jednání nikdy neúčastnili. Nalézací soud tedy rozhodl, že nárokováním nákladů právního zastoupení v takto jednoduché věci, kdy žalobce má k dispozici vlastní práva znalou osobu, je postupem zneužívajícím účel a smysl institutu náhrady nákladů řízení ve smyslu § 142 OSŘ.⁷⁷

Proti tomuto rozhodnutí se stěžovatelka ve svých stížnostech bránila odkazem na dřívější judikaturu Ústavního soudu a starší komentářovou literaturu, která zastává názor, „že odměna za zastupování advokátem je sama o sobě vždy nákladem potřebným k účelnému uplatňování nebo bránění práva.“⁷⁸ Stěžovatelka také upozornila na skutečnost, že postup soudu porušuje základní zásady spravedlivého procesu, jenž stanoví, že soud by se měl při své rozhodovací činnosti vyvarovat překvapivým rozhodnutím a nepostupovat nepředvídatelně.⁷⁹ V této souvislosti odkázala na princip vyjádřený v nálezu ze dne 4. 4. 2011 sp. zn. IV. ÚS 2920/08, dle něhož „nerespektování ustáleného výkladu ustanovení jednoduchého práva vykazuje známky svévole, porušuje právní jistotu a důvěru v předvídatelnost soudního rozhodování, čímž toto pochybení soudu získává ústavněprávní rozměr.“⁸⁰

V odůvodnění svého rozhodnutí Ústavní soud vychází z práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 36 odst. 1 a násl. Listiny základních práv a svobod, resp. čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Tato ustanovení ve své podstatě zakotvují záruku

---

⁷⁶ Rozhodnutí 7 EC 320/2010-36 ze dne 25. 8. 2011, cit. dle usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Např. JAVŮRKOVÁ. In DAVID a kol.: *Občanský soudní řád...*, s. 635.

⁷⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 4. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2920/08.

spravedlivého a veřejného projednání věci nezávislým a nestranným soudem v přiměřené lhůtě, při zachování principu rovnosti účastníků. Hovoříme zde o ustanoveních procesní povahy, která neobsahují záruku žádného materiálního subjektivního práva, tedy ani práva na náhradu nákladů právního zastoupení. Ústavní soud k této problematice konstatoval, že nejde o svévolné jednání a porušení práva na spravedlivý proces, pokud nalézací soud své rozhodnutí řádně odůvodní a vysvětlí důvody, na základě kterých nepovažuje náklady právního zastoupení za účelně vynaložené.⁸¹

Přesto, že se jednalo pouze o usnesení, nikoliv o nález, který by byl podle Ústavy všeobecně závazný⁸², toto rozhodnutí naznačilo cestu soudům ke snižování náhrady nákladů při rozhodování o sporech obdobné povahy.⁸³

2.3. Novela vyhlášky č. 484/2000 Sb. a další vývoj

Rozhodnutím Ústavního soudu se postupně začala mezi soudy rozšiřovat praxe moderace náhrady nákladů za právní zastoupení v bagatelních sporech zahájených formulářovou žalobou. I přesto, že se k judikovanému postupu přidávalo stále více soudů, bylo potřeba v této oblasti učinit další kroky, které by se oblasti náhrady nákladů dotkly se všeobecnou platností. Odborná právní veřejnost se dovolávala nutnosti legislativní úpravy, a to zejména novelizace tolik kritizované vyhlášky č. 484/2000 Sb. Ministerstvo spravedlnosti na tyto hlasy zareagovalo a dne 24. února 2012 vydalo vyhlášku č. 64/2012, kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Novelou došlo ke snížení paušálů ve všech případech, kde se jedná o zaplacení peněžité částky nebo jiné penězi ocenitelné plnění.⁸⁴ Hlavním přínosem novely můžeme bezesporu označit razantní snížení paušálních sazeb pro určování odměny advokátů, a to zejména v řízeních, kde nominální hodnota sporu nepřekračuje 5.000,- Kč. Paušály nastavené pro tzv. bagatelní věci, jsou dle nové vyhlášky rozděleny do šesti skupin. Rozšíření z původních tří pásem na nynějších šest umožnilo, aby se výše odměny advokáta více přizpůsobila hodnotě žalované částky a nezpůsobovala mezi těmito

⁸¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11.

⁸² MELZER, Filip. *Metodologie nalézáni práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 21.

⁸³ PELIKÁN, Aleš. *Je to nemorální byznys, rozhodl soud a zaražil vyplácení vymahačů* [online]. 4. 1. 2012 [cit. 23. 2. 2013]. <<http://www.novinky.cz/finance/255186-je-to-nemoralni-byznys-rozhodl-soud-a-zarazil-vyplacenivymahacu.html>>.

⁸⁴ MUSIL, Milan; NOVOTNÝ, Ludvík. Aktuální otázky v náhradách nákladů řízení – odměna za zastupování advokátem v občanském soudním řízení [online]. Epravo.cz, 11. 5. 2012 [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-otazky-v-nahradach-nakladu-rizeni-odmena-za-zastupovani-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rizeni-82816.html>>

sumami tak nepřiměřené a nemorální rozdíly. Zejména ve sférách, jejichž hodnoty nepřevyšují částku 10.000,- Kč, došlo k podstatné změně sazby paušálu. Například dříve žalovaný, proti němuž byla vznesena žaloba o plnění částky 100,- Kč, byl povinen zaplatit na náhradě nákladů za právní zastoupení paušální sazbu 4.500,- Kč. Oproti tomu po přijetí novely vyhlášky po něm bude nárokována částka pouze 1.000,- Kč.

Schválení novely č. 64/2012 Sb. sice snížilo odměny advokátům, které se tak staly o něco přijatelnějšími zejména v bagatelních sporech, na druhou stranu se však toto snížení nedotklo pouze advokátů zastupujících inkasní společnosti, nepochybně mělo svůj vliv i na advokáty, kteří drobné dluhy vymáhali pouze příležitostně, a nebyla to páteří část jejich tržeb. A právě advokáti mohli namítat, že takto nastavené sazby odměn nadále nezohledňovaly složitost věci, časovou náročnost, případně množství práce, kterou musel právní zástupce vykonat. Není zcela korektní, aby byl stejně odměněn advokát, který dostal za sepsání žalobního formuláře a vyjádření stejnou odměnu jako advokát, jehož případ vyžadoval například několik porad s klientem, několik podání, účast na jednání atd., a to i přesto, že se vedlo řízení o stejnou bagatelní částku jako v prvním případě. Na tomto místě je však nutno zmínit ust. § 18 vyhlášky, který umožňuje, aby byla sazba zvýšena až o 100% v případech mimořádně složitých. Není tedy pravdivé tvrzení, že vyhláška vůbec nezohledňovala náročnost věci. Mám za to, že soudce v odůvodněných případech mohl právě díky tomuto ustanovení náhradu odměny advokáta, který zastupoval klienta sice v bagatelní, ale za to dostatečně náročné věci, znatelně odlišit od náhrady odměny advokátovi, který jen vyplnil formulář.

Při schvalování novely č. 64/2012 Sb. se vyjádřila také advokátní komora, jež vytkla několik nedostatků a mimo jiné upozornila na skutečnost, že snížení sazeb odměn advokátů bude znamenat signál pro dlužníky, aby neplatili své drobné dluhy, neboť je pravděpodobné, že je věřitelé nikdy nebudou u soudu vymáhat.⁸⁵ Je pravdou, že uvedenou novelou mohlo dojít v určitých případech ke zhoršení postavení věřitele, jemuž soudem přiznaná náhrada nákladů právního zastoupení pravděpodobně reálné náklady z velké části nepokryla. Novela paušální vyhlášky tak sice vznikla za účelem ochrany dlužníků před zneužívajícím chováním věřitele, avšak tento účel nabral na síle tak, že nechal vzniknout paradox, který možná bil do očí ještě více než jakékoliv pozitivum, a to ten, že novelou došlo k nadržování dlužníka na úkor věřitele. Nemyslím si, že by advokátní komora měla pravdu v tom, že by se díky novelě přestaly drobné pohledávky vymáhat. Souhlasím však, že z důvodu mnohdy značně vysokých sazeb advokátních kanceláří, se věřitelé dvakrát rozmyslí, jestli budou žalovat o pár stovek korun, a co víc, jestli jim to stojí za to,

---

⁸⁵ Vedení České advokátní komory. *Přípomínky České advokátní komory k návrhu změny vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb.* [online], 2012 [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7463>>.

nechat se zastoupit. Z uvedeného vyplývá, že tato novela by mohla mít neblahé důsledky na advokáty nejen proto, že ti, jež nemají smlouvenou odměnu a řídí se dle vyhl. 484/2000 Sb. i ve vztahu ke klientovi, budou mít menší odměny za zastupování, avšak i ten, že mnohdy se žalobce raději pokusí vyřídit záležitost úplně bez právního zástupce.

V rámci praxe pak advokátní komora konstatuje, že vyhláška nepovede k cíli, který jí byl uložen Ministerstvem spravedlnosti, nýbrž naopak. Snížené náhrady nákladů na právní zastoupení povedou žalobce v řízení k protahování a ukládání advokátovi takových pokynů, kterými přesáhnou tu pomyslnou mez, ve které dochází k razantnímu snižování odměny.⁸⁶ Zde komora naráží právě na uvedené ust. § 18 vyhlášky. V podstatě naznačila, že dojde k obdobným jevům, které byly zřetelné již před přijetím paušální vyhlášky jako takové. V této situaci však záleží na uvážení soudce, který by měl posuzovat případ od případu a rozhodnout, jestli je věc mimořádně náročná a odůvodňuje zvýšení sazby odměny advokáta, nebo jestli jde jen o plané průtahy řízení ze strany účastníků.

Česká advokátní komora byla tedy jednoznačně proti přijetí novely paušální vyhlášky, kterou ve svém vyjádření pro Ministerstvo spravedlnosti označila za nepotřebnou, nesystémovou a nevhodnou, porušující práva věřitelů a zvýhodňující osoby, které řádně a včas neplní své povinnosti.⁸⁷ Dle mého názoru a zjevně také dle názoru Ministerstva spravedlnosti tato novela potřebná byla. Stávající úprava byla s ohledem na růst vlivu inkasních společností zcela nedostatečná, a to jak z pohledu soudů, které byly přehlcneny tisícičkami žalob na drobné nároky, tak z pohledu dlužníků. Přesto, že souhlasím s advokátní komorou, že dlužníci mají být určitým způsobem za své dluhy a jejich neplnění potrestáni, domnívám se, že náhrada nákladů odpovídající pětinasobku vymáhané jistiny je neopodstatněná a nemorální. Ve velkém procentu z těchto případů se jedná o dlužníky, pro které je každá koruna drahá a takto nepřiměřené náklady by je mohly přivést do dlužnické pasti, ze které se sami jen tak nedostanou. Tak by se stalo, že by dluh těchto osob pouze narůstal bez naděje na zlepšení, a to vše z důvodu nezaplacené jízdenky v tramvaji. Mám za to, že cílem justice je ochrana práv a právem chráněných zájmů, nikoliv destrukce „černých pasažérů.“ Nehledě na to, že výtěžnost vedení sporů u spousty případů ani nepřipadá ve prospěch subjektu, kterému původně pohledávka vznikla.

2.3.1. Přiznávání jednonásobku vymáhané jistiny

Nedlouho po vyhlášení novely přísudkové vyhlášky došlo k dalšímu posunu v kauze náhrady nákladů v bagatelních věcech. Ústavní soud vydal dne 29. 3. 2012 sjednocující nálezný sp.

---

⁸⁶ Vedení České advokátní komory: *Připomínky...*, 2012.

⁸⁷ Tamtéž.

zn. I. ÚS 3923/2011⁸⁸, v němž vyslovil, že „v řízení v takzvané bagatelní věci, jenž bylo zahájeno „formulářovou žalobou“ proti spotřebiteli, má být výše odměny za zastupování žalobce advokátem určena jen jako ekvivalent jednonásobku vymáhané jistiny.“⁸⁹

V citovaném nálezu projednává Ústavní soud opět stížnosti inkasní společnosti domáhající se náhrady nákladů v bagatelních sporech. Nalézací soudy při rozhodování v těchto případech, při určování výše odměny advokáta, postupovaly podle advokátního tarifu, což jim umožnilo ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ a výše odměny tak byla mnohem nižší než jaká by byla na základě paušální vyhlášky. Své rozhodnutí v každém jednotlivém případě řádně odůvodnily tím, že by použití vyhlášky č. 484/2000 Sb. nebylo odpovídající povaze a délce řízení, náročnosti a rozsahu projednávané věci. S tímto postupem však žalobkyně nesouhlasila. Tvrdila, že jí bylo zasaženo do jejího legitimního očekávání, když na základě obecného povědomí a stabilního a očekávatelného způsobu rozhodování měly soudy určit odměnu advokáta v souladu s vyhláškou č. 484/2000 Sb.⁹⁰

Ústavní soud v této otázce vyslovil, že stěžovatelka v takto specifických řízeních nemůže spoléhat na ustálenou judikaturu, když otázku náhrady nákladů soudy doposud jednoznačně nevyřešily.⁹¹ A právě o řešení situace se Ústavní soud v nálezu pokusil, když vystavěl teorii, dle které je typické, že v řízeních, jež splňují stanovené znaky, jsou účelně vynaložené náklady na bránění práva žalobcem vzhledem k okolnostem případu nižší, než jak je vypočítávají podzákoné právní předpisy.⁹² Znaky uváděnými v nálezu Ústavního soudu jsou především:

1. jedná se o bagatelní věc,
2. řízení bylo zahájeno tzv. formulářovou žalobou,⁹³
3. jedná se o pohledávky ze smluv, jejichž jednou ze stran je spotřebitel,
4. a spotřebitel nemá žádnou možnost si při uzavírání smlouvy sjednat práva a povinnosti jinak nebo do obsahu jakkoliv zasáhnout.

Příznačně se zde jednalo o smlouvy o přepravě, dodávky energií, spotřebitelském úvěru, pojistné smlouvě nebo o regulačním poplatku dle zákona č. 48/1997 Sb. U těchto klasických smluv Ústavní soud konstatoval, že by bylo v rozporu s ochrannou funkcí civilního práva procesního, kdyby i v těchto nejjednodušších sporech odpůrce nebyl povinen nahradit náklady, které úspěšná strana vynaložila, když byla nucena bránit svá práva, do nichž jiný zasahoval. Úkolem nalézacího soudu však není pouhé mechanické rozhodování o náhradě podle výsledku

⁸⁸ Obdobně také náleží Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2012 sp. zn. 2358/12.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, I. ÚS 3923/11.

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Srov. vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb. (paušální vyhláška) a vyhláška č. 177/1996 Sb. (advokátní tarif).

⁹³ viz kapitola 2.2. Kauza „kupčení s pohledávkami“

sporu. Obecný soud musí zejména hodnotit možné způsoby určení výše náhrady nákladů a zjišťovat a posuzovat i další okolnosti, které by případně mohly mít vliv na její přisouzení. V nálezů Ústavní soud tedy shrnul, že s ohledem na princip přiměřenosti výše vymáhaného předmětu sporu a náhrady nákladů, se jeví jako spravedlivé ve vztahu k předmětu řízení i k jeho účastníkům, stanovit výši odměny za zastupování advokátem jako ekvivalent jednonásobku vymáhané jistiny.⁹⁴

Vydáním nálezů sp. zn. I. ÚS 3923/2011 však nebyla ještě problematika náhrady nákladů řízení ani zdaleka vyřešena. Společně s rozhodnutím Ústavního soudu se mezi odbornou veřejností rozmohly nejasnosti v jeho aplikaci a jeho vztahu k paušální vyhláše.

V uvedeném rozhodnutí Ústavní soud opravňuje soudy aplikovat ratio decidendi tohoto nálezů ve všech řízeních, které nebyly doposud pravomocně skončeny.⁹⁵ Problém však nastává, ve chvíli, kdy zjistíme, že Ústavní soud sice nepřímou nabádá, aby se jeho nález použil přednostně před jinými způsoby určování odměny advokáta, avšak sám § 151 odst. 2 OSŘ, na základě kterého je možné použití vyhlášky č. 484/2000 Sb., popř. č. 177/1996 Sb., neruší. Obecný soud má tedy po vydání tohoto „sjednocujícího“ nálezů hned čtyři možnosti, jak výši odměny za zastupování určit. Zaprvé je to postup dle ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ, který odkazuje na použití vyhlášky paušální vyhlášky. Za druhé lze postupovat podle advokátního tarifu, k němuž také směřuje ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ, odůvodňují-li to okolnosti případu, popř. je-li potřeba zmírnit tvrdost zákona. Třetím způsobem, který zde můžeme zmínit je aplikace § 150 OSŘ, na základě kterého může soud zcela nebo zčásti náhradu nákladů nepřiznat, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné. A nakonec čtvrtá možná varianta řešení, a to použití nálezů Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3923/2011. Otázkou je, kterou variantou z uvedeného výčtu se mají obecné soudy řídit.

Ústavní soud ve svém nálezů vyslovil, že náhrada nákladů by neměla přesahovat jednonásobek vymáhané jistiny. Toto rozhodnutí ovšem odporuje zákonnému ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ, jež odkazuje na vyhlášku č. 484/2000 Sb., popř. č. 177/1996 Sb., dle kterých je výše odměny od jednonásobku jistiny značně odlišná, v případě paušální vyhlášky tedy mnohem vyšší. Nerozhodl-li Ústavní soud o zrušení ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ, není možné, abychom se jeho aplikaci vyhýbali ústavním nálezem.⁹⁶ Jestliže má tedy obecný soud stanovit výši náhrady nákladů v souladu se zákonem a současně respektovat judikaturu Ústavního soudu, dostává se do překerní situace. Z praxe vím, že soudci se ve způsobech rozhodování o nákladech řízení rozcházel. Většina z nich však postupovala dle nálezů, tudíž že na nákladech přiznávala právě

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ ŠABATA, Karel. Výše odměny advokáta jako právního zástupce v bagatelních sporech. *Soudce*, 2012, roč. XIV, č. 10-11, s. 9.

jednonásobek vymáhané jistiny. Na základě zákona se dá tento postup ospravedlnit ustanovením § 150 OSŘ. Toto ustanovení umožňuje, existují-li důvody zvláštního zřetele hodné, aby soud náhradu nákladů zcela nebo zčásti nepřiznal. Může tedy náklady advokáta snížit, a to dle nálezu do jednonásobku vymáhané jistiny.⁹⁷ Opačná situace ale nastává v případech, že žaloba byla podaná po 1. 3. 2012, tzn. po novele paušální vyhlášky, a hodnota sporu se pohybuje v rozmezí od 4.800,-Kč do 5.000,-Kč nebo od 7.500,-Kč do 10.000,-Kč. V takovém případě dosahuje jednonásobek vymáhané jistiny nižší částky než sazba stanovená vyhláškou č. 484/2000 Sb. a soudy v těchto situacích přiznávaly právě tuto nižší částku dle paušální vyhlášky.⁹⁸ Avšak ani soudní praxe, která trvala před vydáním uvedeného nálezu, a to moderace celkové výše nákladů právního zastoupení, nebyla nálezem zcela potlačena.⁹⁹ Některé soudy stále trvaly na starší argumentaci neúčelnosti nákladů právního zastoupení v bagatelních věcech a zvítězivší straně nepřiznávaly ani náklady ve výši jednonásobku předmětu sporu. Účastníkovi tak byl nahrazen pouze soudní poplatek částkou 300,-Kč.¹⁰⁰

Z výše uvedeného můžeme vyvodit, že nález Ústavního soudu sice podal poměrně jednoduchý a jednoznačný návod, jak postupovat při výpočtu nákladů ve sporech bagatelní povahy zahájených formulářovou žalobou, nestal se však tím sjednocujícím aspektem, který měl tuto problematiku vyřešit jednou pro vždy. V určitém smyslu měl kladný dopad, jelikož se soudy začaly více zabývat účelností nákladů, avšak na druhou stranu mám pocit, že zde stále neměla šanci uspět zásada předvídatelnosti rozhodnutí. Nálezací soudy v praxi samy potvrdily, že jejich rozhodovací činnost není jednotná a účastník tedy v bagatelních sporech nikdy neměl jistotu, jaká výše nákladů mu bude přiznána. Nutno ale poukázat na stanovisko Evropského soudu pro lidská práva, dle kterého právo na předvídatelnou judikaturu ve své podstatě není obsaženo v požadavku na spravedlivý proces nebo právní jistotu.¹⁰¹

V této souvislosti bych také zmínila výrok JUDr. Jaromíra Jírsky v jeho článku pro informační systém Codexis Academia¹⁰², ve kterém poukazuje na levicovost rozhodování soudů v bagatelních věcech. Dle jeho názoru se z kauzy bagatelních pohledávek stalo jakési tažení proti inkasním společnostem, kdy z rozhodování soudů číší závist a nepřejícnost výtědku inkasních

---

⁹⁷ Obdobným způsobem postupoval i Městský soud v Praze, který v usnesení ze dne 5. 4. 2012, čj. 16 Co 111/2012 – 86 vyslovil, že „neobstojí však postup soudu I. stupně, který bez dalšího při výpočtu odměny právního zástupce žalobce na věc aplikoval vyhl. č. 484/2000 Sb. stanovící paušální výši odměny advokáta za řízení v jednom stupni, aniž zohlednil, jak se nyní v justiční praxi projevuje uplatňování obdobných pohledávek.“

⁹⁸ ŠABATA: *Výše odměny advokáta...*, s. 9.

⁹⁹ Například usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 18. 5. 2012, čj. 14 Co 149/2012-42.

¹⁰⁰ JIRSA, Jaromír. *K rozhodovací „nákladové“ praxi obecných soudů v období po nálezů Ústavního soudu I. ÚS 3923/2011* [Program]Codexis Academia, aktualizace z 1. 9. 2013 [citováno dne 13. 2. 2014].

¹⁰¹ KMEC Jiří, In KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 777-780.

¹⁰² JIRSA: *K rozhodovací „nákladové“ praxi ...*, aktualizace 1.9.2013.

společností. S tímto názorem si dovoluji nesouhlasit, neboť mám za to, že v kauze bagatelních pohledávek, jde zcela objektivně o rozpor s dobrými mravy, který nelze přehlížet. Je nutno se zabývat ve smyslu zásady přiměřenosti poměřováním zájmu na souladu s dobrými mravy se zájmem na potrestání osob, jež porušují svou smluvní nebo zákonnou povinnost. Soudy, jakožto nezávislý a nestranný orgán nemohou ve jménu spravedlnosti dovolit, aby dlužník, i přesto, že se provinil nesplacením svého dluhu, byl povinen k rádobě sankci mnohonásobně vyšší než je samotný dluh, a které navíc ve skutečnosti ani nebyly vynaloženy a slouží pouze k obohacení vymahatele. S tímto souvisí také další bod publikace, která již zmiňovanou levicovost vysvětluje na vytváření příznivějších podmínek spoluobčanům, kteří se provinili, porušili zákon či smluvní povinnost. Jak jsem již zmínila výše, je to jeden z důsledků nastalých legislativních změn, které směřují zejména k ochraně dlužníka na úkor věřitele. Z uvedeného vyznívá, že jediným cílem soudů při snižování náhrady nákladů ve sporech zahájených hromadně generovanými žalobami je větší pohodlí pro dlužníky. Já však zastávám názor, že změnou soudní a legislativní praxe nejde pouze o mírnější dopady na dlužníky, jde zde hlavně a především o vytváření podmínek, za kterých může právní stát a zejména justice úspěšně fungovat. Souhlasím s názorem, že přizpůsobování soudní a legislativní praxe dlužníkům není nejlepším krokem, avšak mám za to, že dosavadní změny nejsou pro věřitele tak drastické, jako mohly být dopady původní úpravy na dlužníky, a natolik, aby mohly vzbuzovat pobouření. Souhlasím tedy s názorem, že v rozhodnutí Ústavního soudu můžeme spatřovat určité levicové smýšlení, avšak je nutné jej vnímat v širších souvislostech.

V neposlední řadě bych ráda zhodnotila, že vyhláška č. 64/2012 Sb., kterou se mění paušální vyhláška, se v podstatě minula účinkem. Vzápětí po jejím vydání rozhodl Ústavní soud, který podstatným způsobem modifikoval přisuzování nákladů v případech bagatelních sporů. Novela přísudkové vyhlášky tak byla odsunuta do pozadí.¹⁰³

2.3.2. Nález I. ÚS 988/12 aneb konečné ujasnění rozhodovací praxe

Tuto kapitolu bych ráda uzavřela ještě posledním judikátem, v němž se Ústavní soud také zabýval účelností vynaložených nákladů právního zastoupení. Jedná se o nález sp. zn. I. ÚS 988/12 ze dne 25. 7. 2012, který rozhodoval tentokrát pouze o jediné ústavní stížnosti. Skutkový stav, jenž zjistil Okresní soud v Ostravě, se týkal opět nezaplaceného jízdného a jeho přírážky.

---

¹⁰³ Srov. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 4. 2012, č.j. 57 Co 208/2012-27, o odvolání žalované proti elektronickému platebnímu rozkazu Okresního soudu v Novém Jičíně. Okresní soud zde přiznal žalobci náhradu nákladů právního zastoupení v plné výši dle vyhl. č. 484/2000 Sb.. Proti tomuto se žalovaná odvolala s návrhem na snížení nebo nepřiznání náhrady nákladů podle § 150 OSŘ s ohledem na její sociální poměry. Krajský soud sice konstatoval, že nepříznivé sociální poměry nejsou okolnostmi odůvodňující snížení náhrady dle § 150 OSŘ, rozhodl však, postupujíc podle nálezu ÚS sp. zn. I. ÚS 3923/11, o snížení odměny do výše jednonásobku vymáhané jistiny.

Žalobkyně se domáhala vydání elektronického platebního rozkazu na zaplacení částky 1.008,-Kč, spolu s 300,-Kč za zaplacený soudní poplatek a 7.920,-Kč na odměně za zastupování. Okresní soud o tomto návrhu rozhodl tak, že uložil žalovanému povinnost zaplatit jistinu ve výši 1.008,-Kč spolu s příslušenstvím, avšak na náhradě nákladů žalobkyni přisoudil pouze 300,-Kč. Svě rozhodnutí odůvodnil odkazem na usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2777/11. Kromě jiného se nalézací soud ve svém odůvodnění zaměřil na skutečnost, že žalobkyně je podnikatelka, jejíž hlavní náplň činnosti je založena na nákupu a vymáhání drobných pohledávek. Obecně by podnikatel měl disponovat personálními, technickými i jinými nástroji potřebnými pro výkon činnosti, jenž je jeho předmětem podnikání. V našem případě tedy platí, že podnikatelé, jejichž činnost spočívá v hromadném vymáhání pohledávek, by měli mít v rámci své organizační struktury zajištěno určité právní oddělení, které bude zajišťovat veškeré záležitosti zahrnující jak sepsání žaloby, tak zastupování v soudním řízení, aniž by podnikatel potřeboval speciální zastoupení advokátem. Za zastoupení advokátem pak odměna náleží podnikateli, jakožto žalobci pouze tehdy, nastanou-li okolnosti zjevně se odchylojící od obvyklého průběhu řízení daného typu. Jedině takové náklady na právní zastoupení lze považovat za účelně vynaložené.¹⁰⁴¹⁰⁵

Stěžovatelka se tedy proti rozsudku nalézacího soudu obrátila na Ústavní soud s tím, že jí výrokem o nákladech řízení bylo porušeno právo na soudní a jinou ochranu (čl. 36 odst. 1 Listiny), právo na pomoc před soudem (čl. 37 odst. 2 Listiny) a také, že nebyla dodržena zásada čl. 90 Ústavy, dle níž jsou soudy povolány k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Přínosem tohoto judikátu je především potvrzení a upevnění stanovisek, k nimž se Ústavní soud uchýlil ve své dřívější judikatuře.

V prvé řadě vychází Ústavní soud z judikátu sp. zn. IV. ÚS 27771/11 ze dne 27. 12. 2011¹⁰⁶, na základě něhož je posouzení účelnosti nákladů přenecháno obecným soudům, přičemž ty musejí přihlížet k okolnostem jednotlivých případů a každé své rozhodnutí řádně odůvodnit. Ústavní soud proto vyvrátil názor stěžovatelky, že soudy nemají oprávnění posuzovat účelnost nákladů právního zastoupení. Dle § 142 odst. 1 OSŘ jim zákon naopak ukládá k tomuto přezkumu povinnost. Obdobné stanovisko zaujal ÚS v usnesení sp. zn. IV. ÚS 3259/11 z 22. 11. 2011, kde poukázal na hromadnost, jednoduchost a administrativní povahu projednávaných věcí a vyslovil nezbytnost přezkumu účelnosti vynaložených nákladů jako podmínky jejich příznání.

¹⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12.

¹⁰⁵ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 24.7.2013, sp. zn. I. ÚS 3344/12, kterým ÚS konstatoval, že Česká televize sama spravuje agendu televizních poplatků a skutečnost, že tuto agendu předává dále advokátní kanceláři směřuje ke ztrátě racionálního smyslu právního zastoupení advokátem. Nadto vedl ÚS úvahu v tom směru, že tvoří-li agenda televizních poplatků téměř 90% nákladů rozpočtu, což vyloučeno z výroční zprávy z roku 2011, pak je žádoucí, aby si Česká televize činnosti se správou a vymáháním televizních poplatků zabezpečovala sama.

¹⁰⁶ Srov. kapitola 5.2. Kauza kupčení s pohledávkami.

Ve svém nálezu ÚS nezapomněl upozornit ani na výše zmíněný náleze ze dne 29. 3. 2012 sp. zn. I. ÚS 3923/11, který shledává jako spravedlivou odměnu za zastupování tu, jež se rovná jednonásobku vymáhané jistiny. V nálezu I. ÚS 988/12 ÚS uvedl na pravou míru, že není nutné, aby nalézací soudy přiznávaly bez bližšího posouzení náhradu nákladů za právní zastoupení v hodnotě jednonásobku jistiny, nýbrž je stále nutno postupovat dle dřívější judikatury tak, že se účelnost nákladů právního zastoupení bude posuzovat případ od případu. Za předpokladu, že rozhodnutí stanovící odměnu ve výši jednonásobku vychází z § 151 odst. 2 OSŘ, nelze o něm hovořit jako o ústavně nekonformním.¹⁰⁷

Nálezem I. ÚS 988/12 ÚS dospěl k závěru, že jakmile náklady právního zastoupení nebudou nutné k účelnému uplatňování nebo bránění práva, nemůže soud jejich náhradu vůbec přiznat. Jednání, jež je uskutečňováno inkasními společnostmi, kdy jejich jediným motivem je dosažení zisku prostřednictvím náhrady nákladů vynaložených na právní zastoupení, může být označeno jako šikanózní, neboť úspěšná strana zneužívá své subjektivní procesní právo a přitom směřuje ke způsobení újmy druhé straně. Takové jednání nelze ohodnotit přiznáním nákladů řízení i přesto, že měla stěžovatelka ve věci plný úspěch.¹⁰⁸ Jak v nálezu vyslovil Ústavní soud: „Náhrada nákladů řízení, o nichž soud rozhoduje dle § 142 odst. 1 OSŘ, nemá směřovat k potrestání neúspěšného účastníka, ale jedině k tomu, aby straně, která uspěla, byly kompenzovány náklady, které byly potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva.“¹⁰⁹

Nález I. ÚS 988/12 se na chvíli stal řešením problému náhrady nákladů v bagatelních sporech. Objasnění a utřídění judikatury soudům pomohlo zorientovat se v množství způsobů, které v té době byly přípustné pro výpočet odměny právního zastoupení, a na určitou dobu byla tato problematika uzavřena, s tím, že je více možných řešení, jak o nákladech řízení rozhodovat, přičemž v každém jednotlivém případě se soudce musí zabývat otázkou, které je to nejprůběhavější.

---

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012 sp. zn. I. ÚS 988/12.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Srov. rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 11. 3. 2013, č. j. 7 C 13/2013-19, kterým okresní soud rozhodoval o jistině ve výši 2.100,-Kč a žalobcem požadované náhradě nákladů částkou 7.280,-Kč. Okresní soud konstatoval, že v souladu s argumentací Ústavního soudu obsaženou v usnesení sp. zn. I. ÚS 3394/11 ze dne 21. 11. 2011 a nálezu sp. zn. I. ÚS 3912/2011, by přiznání nákladů v požadované výši překročilo hranici, kdy je možno mluvit o souladu s dobrými mravy a nečtilo by obecnou zásadu, že každý musí při uplatňování svých oprávněných nároků šetřit práv druhých. Jmenované zásady okresní soud interpretoval jako zákaz vystavování žalované strany jiným, než nezbytně nutným nákladům a odměnu advokáta přisoudil ve výši ekvivalentu jednonásobku vymáhané jistiny v souladu se závěry nálezu I. ÚS 3923/2011.

3. Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12

Po vydání nálezu sp. zn. I. ÚS 988/12 se situace zhruba na půl roku relativně uklidnila, když tento nález uspořádal a uvedl na pravou míru, jakým způsobem se má v případě bagatelních sporů o nákladech řízení rozhodovat. Soudy o náhradě nákladů právního zastoupení rozhodovaly zejména podle judikatury Ústavního soudu, a to tak, že přiznávaly náhradu nákladů odpovídající jednonásobku vymáhané jistiny, popř. nepřiznávaly náhradu těchto nákladů vůbec, ospravedlňovalo-li to ustanovení § 150 OSŘ. Vedle těchto způsobů byl hojně používán také advokátní tarif na základě okolností případu, podle § 151 odst. 2 OSŘ a ve zbylých případech byla stále v kurzu vyhláška Ministerstva č. 484/2000 Sb. I přesto, že soudům bylo toto schéma známo, v praxi stále nebylo zcela jasné, kdy nastávají ony okolnosti případu směřující k aplikaci § 151 odst. 2 OSŘ nebo zda nastaly důvody zvláštního zřetele hodné, které znamenají aplikaci § 150 OSŘ. Rozhodování o nákladech řízení bylo v této fázi velkou měrou ponecháno na uvážení soudů, z čehož plynula právní nejistota a nemožnost legitimního očekávání účastníků. Nastala situace nakonec vedla jedenáct senátorů, aby podalo návrh na zrušení vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., tzv. paušální vyhlášky.

3.1. Hlavní argumentační směry

Hlavním argumentem navrhovatele pro zrušení napadené vyhlášky byl názor již několikrát potvrzený Ústavním soudem, že paušální vyhláška nezohledňuje složitost věci, počet právních úkonů, odbornou ani časovou náročnost projednávané věci. V tomto směru se vyhláška příčí ust. § 142 odst. 1 OSŘ, na základě něhož se mají přiznávat pouze náklady potřebné k účelnému uplatňování nebo bránění práva.¹¹⁰

Sazby, které vyhláška stanoví, zejména ve věcech, v nichž plnění nepřesahuje částku 10.000,-Kč, jsou zcela nepřiměřené vymáhané jistiny a překračují tak „*akceptovatelnou míru nespravedlnosti*.“ Takto stanoveným paušálům navrhovatel vytýká jejich motivaci k zahajování tuctů řízení u soudu pro drobné pohledávky ne proto, aby žalobce dosáhl navrácení dluhu dlužníkem, nýbrž z důvodu dosažení zisku v podobě náhrady nákladů právního zastoupení, jež ve skutečnosti nebyly vynaloženy. Díky těmto žalobcům, podávajícím zejména návrh na vydání elektronického platebního rozkazu, dochází ke značnému přesycení justice, kdy soudy přes množství banálních žalob nemají čas a prostor pro řádné projednání věcí, které jsou skutečně sporné a závažné. Za zvlášť nepřijatelné je pokládáno vymáhání přírážek k jízdě v hromadné dopravě, kdy horní výše je zákonem stanovená tak, aby pokryla přiměřené náklady na vymožení.

---

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

V případě následného požadování nákladů soudního řízení pak jde v podstatě o dvojí vymáhání téhož plnění. V této souvislosti je pak vhodné zmínit další argument, kterým navrhovatel brojí proti napadené vyhlášce, a sice že výše nákladů, která je umožněna paušální vyhláškou, zatěžuje neúspěšnou stranu nespravedlivě a neúměrně k hodnotě věci a působí tak pro ni jako sankce. Obecná právní zásada však stanoví, že nesmí být uložena sankce bez zákona. Vyhláška č. 484/2000 Sb. není zákonem a tudíž nemůže stanovovat sankce, a to navíc takové, které by mnohonásobně převyšovaly sankci uloženou zákonem, jíž je v tomto případě také úrok z prodlení. Kromě toho, že touto funkcí předpis porušuje jak princip proporcionality, princip zákazu sankce bez zákona a současně je v rozporu s účelem civilního řízení dle § 2 OSŘ, působí také negativně na tu vrstvu obyvatelstva, která je díky přemrštěným nákladům uvězněna v tzv. „dluhové pasti.“ Mluvíme o obyvatelstvu z nízkopříjmové vrstvy, jež se přiznáváním nákladů multiplikujících dluh propadá do většího a většího zadlužení, které není schopna splácet. Tak jsou tyto osoby udržovány v permanentní exekuci a demotivovány k tomu, aby se pokusily vlastními silami z této situace dostat.¹¹¹

Další negativum a důvod pro zrušení vyhlášky spočívá ve skutečnosti, že vysoké sazby paušální odměny způsobují v určitém druhu řízení, a to v bagatelních sporech, že se justice využívá jako prostředek k vymáhání pohledávek a ztrácí tím tak svou subsidiární povahu. Soudní řízení by v praxi mělo nastoupit až sekundárně po výzvě k plnění, snaze o dohodu na splátkách, popřípadě jiném smírném ujednání. Tuto vlastnost však řízení pozbývá momentem, kdy žalobci jdou za jistým ziskem, jenž jim může být poskytnut pouze přiznanými náklady řízení.¹¹²

Své vyjádření k návrhu poskytlo i samotné Ministerstvo spravedlnosti, které zastalo názor, že vytýkané porušení principu přiměřenosti nevychází z napadené vyhlášky, nýbrž od samotných soudů, které se při rozhodování o nákladech často omezí na pouhé mechanické přiznávání náhrady nákladů právního zastoupení v souladu s paušální vyhláškou. Soudy však vzhledem k množství projednávaných případů, jež se značně navyšuje právě stovkami sporů inkasních společností, nemají prostor k individualizaci každého rozhodnutí o nákladech řízení. Nadto by takováto individualizace nezbytně vyžadovala k nákladovým otázkám dokazování, což by nepopíratelně prodlužovalo řízení a navyšovalo právě náklady řízení účastníků.¹¹³

Ministerstvo ve svém stanovisku také upozornilo na několik opatření přijatých v poslední době, jejichž cílem bylo zabránit přiznávání neúměrných nákladů.¹¹⁴ Mezi tato opatření se řadí novelizace § 3 odst. 1 vyhlášky č. 484/2000 Sb., vyhláškou č. 62/2012 Sb., která snižuje sazby odměn zejména v bagatelních sporech a dále zde patří nově zavedený institut předžalobní výzvy

---

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

dle § 142a OSŘ, jež umožňuje žalovanému, aby uhradil svůj dluh ještě před započítáním soudního řízení a tím se absolutně vyhnul hrazení nákladů řízení. Tyto úpravy však nejsou dostatečné. Novelizace napadené vyhlášky je sice krokem ke zmírnění nepoměru mezi výší náhrady nákladů právního zastoupení a vymáhané jistiny, není však krokem dostatečným. I přes tuto novelu se v bagatelních sporech stále přiznávaly náklady mnohonásobně převyšující hodnotu sporu. Předžalobní výzva naopak s tímto problémem vůbec nesouvisí. Je pravdou, že výzvou se drobně zredukuje množství osob domáhající se svých nároků u soudu, avšak ani z daleka neodstraňuje protiústavnost právní regulace.¹¹⁵

Na závěr Ministerstvo spravedlnosti konstatuje, že skutečnost, že se žalovaný dostal do prodlení se splacením svého dluhu, nemůže být k tíži žalobce, který se chce domoci svého práva u soudu. Současná úprava je tedy dle ministerstva spravedlivá a vyvážená a splňuje požadavek přiměřenosti, aby negativní důsledky regulace nebyly větší než pozitiva.¹¹⁶

Ústavní soud tedy na základě shora uvedených argumentů dne 30. 4. 2013 zrušil celou vyhlášku č. 484/2000 Sb., s tím, že je tato v rozporu s § 142 odst. 1 OSŘ, který stanoví účelnost jako jedno z kritérií pro přiznání náhrady nákladů řízení a s článkem 4 odst. 1 Listiny, na základě kterého mohou být povinnosti ukládány pouze na základě zákona, v jeho mezích a při zachování základních práv a svobod. Ve svém odůvodnění Ústavní soud shrnul, že původním účelem tohoto právního předpisu bylo zjednodušení výpočtu odměny právního zastoupení a odstranění průtahů řízení. Vyhláška č. 484/2000 Sb. stanovila paušální sazby, které měly zamezit praxi, jež v době před jejím vydáním byla zcela běžná, a sice že účastníci se snažili nasbírat množství úkonů právní služby, aby jim byla dle advokátního tarifu přiznána co největší náhrada nákladů za zastupování. Tento cíl se však minul účinkem, neboť po přijetí paušální vyhlášky se rozmohly inkasní agentury, které vymáhaly náhradu nákladů za zastoupení, jež ve skutečnosti nebyly vynaloženy. Tyto náklady dosahovaly ve světle ustanovení § 3 paušální vyhlášky částek mnohonásobně převyšujících hodnotu sporu. Ústavní soud v této souvislosti upozornil, že takové vedení sporů, které primárně sleduje dosažení zisku, nikoliv dovolání se ochrany práva, hraničí se zneužitím práva. Navíc potvrdil vyjádření navrhovatele, že tento systém vymáhání pohledávek má zcela jistě negativní dopady na strukturu zadlužení obyvatelstva a působí jako sankce bez zákona. Ústavní soud nadto dospěl k závěru, že aplikace ustanovení umožňujících odchýlení se od paušální vyhlášky je v rámci rozhodovací praxe soudů nejednotná, čímž dochází k oslabení principu předvídatelnosti soudního rozhodování a k oslabení principu právní jistoty.¹¹⁷

---

¹¹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

Na závěr Ústavní soud připomněl některé principy, které již přijal ve své dřívější judikatuře a které se jal následovat i v tomto nálezu.¹¹⁸ Těmito judikáty podložil své stanovisko, že ač mu nepřísluší, byl nucen na sebe převzít roli sjednocování judikatury a svými rozhodnutími vyplnit mezery vycházející z nedostatečné právní regulace. Řešení této nevhodné situace Ústavní soud spatřuje ve vytvoření nové úpravy, která nahradí paušální vyhlášku a vyvaruje se opakování vytčených nedostatků.¹¹⁹

3.2. Odlišné stanovisko soudce Vladimíra Kůrky

Bez povšimnutí by nemělo zůstat ani odlišné stanovisko, jež ke shora uvedenému nálezu zaujal podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb, o Ústavním soudu soudce Ústavního soudu Vladimír Kůrka. Jeho argumentace vychází z přesvědčení, že plénum Ústavního soudu se nechalo ovlivnit kritikou pocházející z médií a veřejného prostoru a v rámci přezkumu nenásledovalo vlastní zdrženlivost a sebeomezení. Má za to, že Ústavní soud zcela opomněl použít běžné nástroje seriózního přezkumu, a to test tří kroků – účelnosti, přiměřenosti a proporcionality. Je zřejmé, že i tento soudce spatřuje v paušální vyhlášce mnohé nedostatky, stojí však za tím, že návrh senátorů, měl být Ústavním soudem zamítnut.¹²⁰

3.2.1. Paušalizace

Jeden z názorů poskytnutých v rámci disentančního stanoviska míří přímo k paušalizaci. Je zde vysloveno přesvědčení, že většina pléna prosazuje, aby úprava náhrady nákladů byla upravena předpisem nepaušalizujícím, a zároveň před paušální vyhláškou upřednostňuje použití advokátního tarifu, jako předpisu vhodnějšího pro úpravu nákladů. S tímto však nelze souhlasit, neboť advokátní tarif je předpis založený rovněž na principu paušalizace pouze s tím rozdílem, že paušály jsou nastaveny za jednotlivé úkony, nikoliv za celé řízení, jako tomu bylo u paušální vyhlášky. Navrácením se k aplikaci AT by tedy nedošlo k „odpaušalizování“ náhrady nákladů, paušál by se pouze přesunul o kousek vedle. Ve skutečnosti ale návrh senátorů nesměřoval k odstranění paušálního charakteru vyhlášky stanovující výši náhrady nákladů. Naopak v něm bylo podáno jasné vysvětlení, že paušalizace jako taková je přípustná a žádoucí, avšak příčí se zákonu v případě, že je nesprávně nastavena, jako tomu bylo u paušální vyhlášky. Nález Ústavního soudu nevystupuje proti paušálnímu stanovení odměny, jen je nutno ji nastavit tak, aby odpovídala časové a věcné náročnosti řízení. V souvislosti s touto problematikou pak soudce

---

¹¹⁸ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12, Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2008, sp. zn. I. ÚS 2929/07, Nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11, Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2010, sp. zn. IV. ÚS 3243/09.

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

¹²⁰ Tamtéž.

Kůrka trefně poukazuje na fakt, že před přijetím paušální vyhlášky, kdy se pro úpravu nákladů advokátní tarif používal běžně, byla situace týkající se bohatnutí na nákladech řízení téměř stejná.¹²¹ Z toho se odvíjí závěr, že je-li paušalizace nevyhnutelná, bude vždy více či méně pomíjet časovou a věcnou náročnost sporu. Zákodáři se v těchto záležitostech nikdy nepodaří vytvořit předpis, který by vyhovoval všem situacím a případům. Rozhodující však je, aby poskytnutá úprava nebyla v tak zjevném rozporu s dobrými mravy, že se i samy soudy snažily najít únikovou cestu, jak se použití tohoto předpisu vyhnout.

3.2.2. Alternativní řešení problémů spojovaných s paušální vyhláškou

Ústavní soud a následně ve svém stanovisku i soudce Vladimír Kůrka, se zabývali též možnými alternativami řešení, kterými by bylo možno se vyhnout zrušení paušální vyhlášky. Jednak bylo zmíněno ust. § 150 OSŘ, v jehož intencích zapřičiňují důvody hodné zvláštního zřetele nepřiznání náhrady nákladů řízení a dále pak ust. § 151 OSŘ, jež umožňovalo, odůvodňovaly-li to okolnosti případů odchýlit se od paušální vyhlášky a použít pro přiznání náhrady nákladů advokátní tarif. Obě tato ustanovení skutečně poskytují určitou únikovou cestu, v případě, že náklady řízení ve výši stanovené paušální vyhláškou nejsou přiměřené k úsilí a práci, kterou účastník a zejména jeho právní zástupce musel v souvislosti s případem vynaložit. I Ústavní soud, jak je z výše uvedeného výkladu zřejmé, již několikrát posvětil těchto ustanovení. Problém však hledejme ve smyslu a účelu těchto ustanovení. Úprava přiznávání náhrady nákladů řízení je obecně upravena v ust. § 142 a násl. OSŘ, dle nichž by měl soud primárně postupovat. Smyslem ust. § 150 a § 151 odst. 2 je vytvoření tzv. zadních vrátek pro případy zcela výjimečné, kdy by rozhodnutí následující obecnou úpravu způsobovalo přílišnou tvrdost zákona, či rozpor s dobrými mravy. Mám tedy za to, že zákonodárce při vytváření těchto ustanovení spoléhal na to, že aplikace zmíněných pravidel bude pouze mimořádná, nikoliv zcela běžná, natož typická pro určitý typ řízení. Přijatelným východiskem by tedy aplikace posuzovaných ustanovení dle návrhatele byla, za předpokladu, že by šlo o případy výjimečné odchylky od pravidla aplikace paušální vyhlášky. Jak je ale zřejmé, realita byla naprosto odlišná, když se vytvořilo několik dalších možností, jak o nákladech rozhodovat. Zastánci zrušení vyhlášky tedy ve svém stanovisku zhodnotili, že základním smyslem vyhlášky by měla být právě předvídatelnost. V případě, že předvídatelnost chybí a vedle aplikace paušální vyhlášky se tvoří množství jiných postupů, které ji modifikují, je zcela zjevná její nedostatečnost.¹²² S tímto úzce souvisí i výtku, která nebyla slyšet pouze z odlišného stanoviska ke zrušovacímu nálezu, a to odkaz na čl. 95 Ústavy, dle něhož je soudce při rozhodování vázán pouze zákonem a

---

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

¹²² Tamtéž.

mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.¹²³ Soudy, ve smyslu tohoto ustanovení, nejsou vázány vyhláškou, jakožto podzákoným právním předpisem a nic jim tedy nebrání paušální vyhlášku prostě nepoužívat. I tento argument však směřuje ke stejnému závěru, když v podstatě nabádá soudce, aby se v nutných případech odchýlil od paušální vyhlášky a tím tak nechal žalobce pouze tápat, jaká náhrada mu nakonec bude přiznána, pokud vůbec nějaká. Opět se dostáváme do stejného bodu, z něhož vyvstává spousta způsobu řešení, ale současně také absentující předvídatelnost soudních rozhodnutí. V disentním stanovisku navrhované alternativy by dle mého názoru dříve či později vyústily ve stejný důsledek, a to ve zrušení paušální vyhlášky, případně v její radikální novelizaci, neboť stejně jako narůstá teď, narůstala by i v těchto případech nutnost předpisu, na jehož aplikaci by se mohli jak soudci, tak účastníci spolehnout.

3.2.3. Náhrada nákladů řízení jako sankce

Kůrka kromě jiného nesouhlasí se stanoviskem Ústavního soudu, že by vyhláškou byla porušena zásada zákazu ukládání sankce bez zákona. Touto problematikou se Ústavní soud zabýval kromě zrušovacího nálezu také v nálezu sp. zn. I. ÚS 988/12, v němž zaujal poněkud odlišný názor. Základním impulzem pro posouzení sankční povahy nákladů řízení, byla námitka, že nepřiměřeně vysoké náklady řízení jsou v podstatě sankcí uloženou bez zákona a dostávají se tak do rozporu s článkem 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod.¹²⁴

Sankci lze definovat jako následek porušení povinnosti. Jde o sekundární povinnost, jež vznikne v případě, že porušíme tu primární.¹²⁵ Takováto sankce však musí být předvídatelná, tj. musí ji předpokládat zákon, a současně přiměřená vzniklé škodě. V souvislosti s žalobami inkasních společností, jež se ve značném měřítku týkají především nezaplaceného jízdného za cestu hromadnou dopravou, je takovouto sankcí již přírážka k jízdnému, jež je stanovena zákonem č. 111/1994 Sb., zákon o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů. Dle ust. § 18a uvedeného předpisu je výše pokuty za jízdu bez zaplaceného jízdného 1.500,- Kč, přičemž tato částka je stanovena jako maximum s tím, že konečnou výši si každý dopravce určí sám. Souhlasím zde s názorem Ústavního soudu, že i ta nejvyšší možná hodnota je s ohledem na preventivní funkci této pokuty přiměřená, když současně svou výší postačuje k účelu pokrytí nákladů na vymáhání dlužného jízdného.

¹²³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁴ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 152.

V další fázi mají sankční povahu mimo jiné také úroky z prodlení, které vznikají jako sekundární povinnost za prodlení se zaplacením dlužné částky. Tyto beze sporu splňují podmínku předvídatelnosti v důsledku jejich úpravy nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ve znění účinném do 31.12.2013¹²⁶, a zcela jistě také přiměřenosti, když jejich výše se odvíjí od výše repo sazby stanovené Českou národní bankou.

Pokud však jde o náklady řízení, tyto jak jsem již zmínila výše, nemají povahu sankce, když nevznikají jako následek porušení povinnosti. Je sice pravdou, že soud náklady přizná ve sporu neúspěšné straně, avšak jedná se zde o účastníka, jenž byl ve sporu neúspěšný proto, že se provinil ve sféře hmotného práva. Náklady řízení ovšem vznikají v právu procesním a soud je přiznává nikoliv jako sankci pro neúspěšného účastníka, ale jako kompenzaci pro toho úspěšného. O funkci sankčně kompenzační se dá hovořit pouze ve spojitosti se zásadou zavinění, dle níž má ten, kdo zavinil například zastavení řízení, je povinen k náhradě nákladů řízení druhé straně. Zde se však jedná o sankci za porušení primární povinnosti vzniklé v procesním v právu a jedná se tak o diametrálně odlišnou situaci než jakou je shora uvedená.

Ústavní soud v nálezu I. ÚS 988/12 potvrdil uvedený názor, že náklady řízení nemají povahu sankce, nýbrž slouží k tomu, aby úspěšnému účastníkovi kompenzovaly ztrátu v jeho majetkové sféře, vzniklou v důsledku nutnosti domáhat se ochrany svého práva u soudu.¹²⁷ Ve zrušovacím nálezu však dospěl k jinému závěru, a to, že opakujícím se přiznáváním nepřiměřeně vysokých nákladů řízení dochází de facto k sankcionování neúspěšné strany, přičemž se tak ukládá sankce bez zákona, a to navíc sankce v rozporu s principem přiměřenosti sankcí. Proti tomuto se následně ohradil soudce Kůrka, když uzavřel, že náklady řízení, ať už přiměřené či nepřiměřené, sankcí nejsou, s čímž já souhlasím. Současně však mám za to, že zdánlivý rozpor dvou nálezů Ústavního soudu spočívá pouze v nesprávném pochopení, kdy zrušovací nálezy pouze konstatuje působení nepřiměřených nákladů vůči neúspěšným účastníkům jako sankce svou tendencí mnohonásobně multiplikovat samotný dluh, nikoliv, že přímo sankcí jsou.

3.2.4. Smysl a účel ust. § 142 OSŘ

Závěrem svého vyjádření se soudce Kůrka zabýval rozbořem ustanovení § 142 odst. 1 OSŘ, přičemž konstatoval, že toto ustanovení není primárně namířeno ke stanovení kritéria účelnosti, na základě něhož by měly být vyčleněny náklady přiznatelné účastníkovi. Ust. § 142 odst. 1 OSŘ slouží, dle disentančního stanoviska, primárně k vyjasnění, kdo hradí náklady komu. Účelnost nákladů v tomto ustanovení pouze odkazuje na zákonný výčet v § 137 odst. 1 a 2 OSŘ, v němž jsou tyto účelné náklady obsaženy. Ustanovení § 142 odst. 1 a 2 OSŘ tedy nelze

¹²⁶ Po 1.1.2014 je úprava úroků z prodlení obsažena v nařízení vlády č. 351/2013 Sb.

¹²⁷ Srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12.

argumentačně proti vyhlášce použít. Náklady řízení lze prostřednictvím tohoto ustanovení pouze korigovat.¹²⁸

V této souvislosti je opět nutno připomenout, že dříve zastávaný názor proklamující náklady právního zastoupení jako vždy účelně vynaloženým nákladem, je již dávno překonaný. Ust. § 142 OSŘ, přesto, že primárně vymezuje zásadu úspěchu ve věci určující, kdo bude hradit komu náklady řízení, zjevně nelze vykládat jako odkaz na § 137 OSŘ s tím, že právě náklady v tomto ustanovení vymezené jsou ony účelně vynaložené. Ust. § 137 OSŘ podává pouze demonstrativní výčet nákladů, které obvykle vznikají v průběhu řízení, přičemž nikde není řečeno, že jakkoliv jsou tyto vynaloženy, vždy jsou účelným nákladem a soud vždy jejich náhradu přiznává. Vedle toho ust. § 142 OSŘ konkretizuje uvedený výčet nákladů pro potřeby náhrady nákladů řízení, a to tak, že z těchto soud vybere pouze ty, jež byly potřebné k účelnému uplatňování a bránění práva.

3.3. Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezu

Dne 30. 4. 2013, krátce po dni, kdy byl vydán zrušovací nález, bylo plénem nuceno přijmout sdělení, kterým upřesňuje účinky tohoto nálezu na nároky, jež vznikly podle zrušené paušální vyhlášky, ale nestihly být vykonány. Ve světle ustanovení § 71 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu zůstávají pravomocná rozhodnutí vydaná na základě právního předpisu, který byl zrušen, nedotčena; práva a povinnosti z takových rozhodnutí však nelze vykonávat.¹²⁹ Obyčejně by takové ustanovení nabytím vykonatelnosti derogačního nálezu znamenalo, že nároky na náhradu nákladů za právní zastoupení, jež byly přisouzeny podle paušální vyhlášky, nemohou být vymáhány exekucí. Takový výklad by však přinesl, namísto odstranění protiústavních zásahů do základních práv účastníků řízení, jen jejich další prohloubení.¹³⁰ Ústavní soud tedy dne 30. 4. 2013 oficiálně sdělil, že „nároky plynoucí z těchto rozhodnutí mohou být předmětem výkonu rozhodnutí v exekučním řízení.“¹³¹ Důvod, který Ústavní soud k tomuto kroku vedl, je zejména nutnost převahy principu právní jistoty, jakožto základního principu právního státu, nad důvody, které zapříčinily zrušení paušální vyhlášky.¹³²

Plénem však ve svém sdělení upozornilo i na jednu zásadní výjimku z této výjimky, a to na situaci, kdy Ústavní soud aplikaci vyhlášky v rozhodnutí nalézacího soudu shledal jako

¹²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

¹²⁹ GÖTTINGER, Vlastimil. *Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/12* [online]. 30. 4. 2013 [cit. 17. 2. 2014]. Dostupné na <http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=1833&cHash=d8b566fed78fe91630a7f97b2e3fa9fd>.

¹³⁰ SVOBODA, Karel. Jak dál s přisouzenými, ale protiústavními odměnami advokáta. *Soudní rozhledy*, 2013, roč. 19., č. 7-8, s. 253.

¹³¹ GÖTTINGER: *Sdělení Ústavního soudu ...*, 30. 4. 2013.

¹³² Tamtéž.

neústavní a posuzované rozhodnutí zrušil. Tyto okolnosti logicky vylučují vykonatelnost přisouzených nákladů v exekučním řízení.¹³³

V oblasti odborné veřejnosti toto ustanovení vyvolalo rozporuplné pocity, neboť vyvstala otázka, zda jde pouze o jeden z výkladů ustanovení § 71 zák. o Ústavním soudu nebo zda jde o nabádání k porušování tohoto ustanovení. Není však sporu o tom, že tento výklad je závazný a každý se jím musí řídit.

Domnívám se, že Ústavní soud v této problematice neměl jinou možnost, jak postupovat. Ve fázi, kdy došlo ke zrušení paušální vyhlášky, bylo nutné se vypořádat s rozhodnutími, která soudy vydaly ještě před tímto momentem a v nichž náhradu nákladů přiznaly právě podle zrušené vyhlášky. Nešťastné ustanovení § 71 zák. o Ústavním soudu by způsobilo narušení právní jistoty a tím by zasáhlo do základních práv účastníků, jimž byla náhrada přiznána.

3.4. Problematika rozhodování o nákladech po zrušení paušální vyhlášky

Paušální vyhláška byla zrušena dne 17. 4. 2013 s účinky ke dni vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů. V souladu s návrhem senátorů byla zrušena v celém rozsahu, a to bez odkladu pro případné vytvoření nového předpisu, který by byl připraven paušální vyhlášku po její derogaci okamžitě nahradit. Tento souběh okolností vedl bezprostředně k navrhovatelem předvídanému cíli, a sice k navrácení se při přiznávání odměny za právní zastoupení k advokátnímu tarifu.

Dne 7. 5. 2013 byl nález Pl. ÚS 25/12 publikován ve Sbírce zákonů a týž den zveřejnila Sekce pro advokátní tarif České advokátní komory své doporučující stanovisko, v němž uvedla, že s účinností od 7. 5. 2013 se náhrada nákladů řízení vypočte podle vyhlášky č. 177/1996 Sb. v platném znění. Motivem ke zveřejnění tohoto stanoviska byla zejména snaha předejít pochybnostem při přiznávání nákladů v řízení a objasnění, že blanketová norma § 151 odst. 2 OSŘ, i přesto, že odkazuje na zrušený právní předpis, není důvodem, aby náklady řízení nebyly přiznávány vůbec. ČAK konstatuje, že zrušení paušální vyhlášky jsou právě těmi „okolnostmi případu,“ kterými ustanovení § 151 odst. 2 OSŘ podmiňuje použití advokátního tarifu.¹³⁴ Ke stejnému závěru došel dne 15. 5. 2013 i Nejvyšší soud ve svém rozsudku č. j. 31 Cdo 3043/2010, v němž vyslovil, že: „*při absenci zvláštního právního předpisu o sazbách odměny za zastupování stanovených paušálně pro řízení v jednom stupni je namíste postup dle § 151 odst. 2 věty první části věty za středníkem OSŘ.*“¹³⁵

¹³³ GÖTTINGER: *Sdělení Ústavního soudu ...*, 30. 4. 2013.

¹³⁴ Stanovisko sekce pro advokátní tarif ČAK (ad zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb.) [online]. [cit. 18. 2. 2013]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=11296>>.

¹³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3043/2010.

Úprava výpočtu odměny za právní zastoupení tedy po zrušení vyhlášky měla primárně vycházet z advokátního tarifu. Dle tohoto předpisu soudy postupovaly již v minulosti a nedá se říci, že by to byla úprava méně problematická. Na základě advokátního tarifu se odměna za zastupování stanovovala podle počtu úkonů právní služby. Odtud také vznikla v roce 2000 potřeba přijetí paušální vyhlášky, neboť účastníci a jejich advokáti v řízení měli tendence činit mnoho úkonů jen proto, aby jim byla přiznána větší náhrada nákladů za právní zastoupení. Tímto postupem pak docházelo ke zbytečným průtahům v řízení, které zdržovaly nejen účastníky, ale především justici. Proto také byl advokátní tarif v roce 2001 nahrazen paušální vyhláškou, jejímž původním cílem bylo zamezení těchto průtahů a stanovení odměny tak, aby neexistovala přímá úměra mezi počtem úkonů a výší odměny advokáta.¹³⁶ Dá se však konstatovat, že se tento cíl minul účinkem.

Česká justice se tak opět vrátila k advokátnímu tarifu. Jak již ale zmiňovali senátoři ve svém návrhu na zrušení paušální vyhlášky, samotným zrušením tohoto předpisu nedošlo k naplnění cíle odstranění protiústavního stavu. Případná aplikace advokátního tarifu měla být pouze dočasné (nouzové) řešení pro období, v němž měl zákonodárce pracovat na přijetí vyhlášky nové, a sice takové, jež by respektovala požadavky Ústavního soudu. Sám Ústavní soud v nálezu upozornil na principy upravené jeho dřívější judikaturou, jimiž by se nová právní regulace měla řídit.

Jelikož Ústavní soud zrušil paušální vyhlášku ze dne na den, bez jakéhokoliv náznaku, jak situaci nákladů řízení řešit dále, dostala se justice v této problematice do patové situace, kdy podle mého názoru způsob stanovení výše náhrady nákladů řízení nebyl o nic víc spravedlivý než zrušená přísudková vyhláška. Srovnáme-li výši odměny za zastupování v bagatelním sporu podle paušální vyhlášky s částkou stanovenou podle advokátního tarifu, dojdeme k výsledku, že v této oblasti došlo k markantnímu poklesu výše odměny za zastupování. Pro srovnání uvádím příklad poskytnutý Jaromírem Jirsou ve svém článku,¹³⁷ v němž vypočítává náklady řízení ve dvou různých případech. V prvním z nich se jedná o zaplacení částky 5.000,-Kč s příslušenstvím, kdy věc skončila ve zkráceném řízení platebním rozkazem a ten nabyl právní moci. Zástupce žalobce je plátcem DPH a v řízení učinil dva úkony právní služby - převzetí a sepis žaloby.

---

¹³⁶ JIRSA, Jaromír. *Ke zrušení tzv. "přísudkové vyhlášky"* [program] Codexis Academia, Aktualizace 1. 1. 2014 [cit. 18. 2. 2014].

¹³⁷ JIRSA: *Ke zrušení...*, aktualizace 1. 1. 2014.

	Vyhl. č. 484/2000 Sb.	Vyhl. č. 177/1996 Sb.
Soudní poplatek	1.000,-Kč	1.000,-Kč
Odměna	4.800,-Kč	2.000,-Kč
Režijní paušál	600,-Kč	600,-Kč
DPH	1.134,-Kč	546,-Kč
Celkem	7.534,-Kč	4.146,-Kč

Podíváme-li se však na srovnání odměny u sporu, jejichž hodnota je vyšší než 10.000,-Kč, rozdíl není tak závratný. Příkladem může být řízení o zaplacení částky 100.000,-Kč s přísl., kdy ve věci byla podána žaloba, poté vydán platební rozkaz. Proti platebnímu rozkazu byl podán odpor, k němuž se vyjádřil žalobce a na jeho repliku následně reagoval žalovaný. Následovalo první jednání, při němž byl zároveň vynesena rozsudek, kterým bylo žalobě v plném rozsahu vyhověno. Zástupce žalobce je plátcem DPH a ve sporu učinil celkem čtyři úkony.

	Vyhl. č. 484/2000 Sb.	Vyhl. č. 177/1996 Sb.
Soudní poplatek	5.000,-Kč	5.000,-Kč
Odměna	22.800,-Kč	20.400,-Kč
Režijní paušál	1.200,-Kč	1.200,-Kč
DPH	4.914,-Kč	4.536,-Kč
Celkem	33.914,-Kč	31.136,-Kč

Zrušení paušální vyhlášky a nastolení advokátního tarifu se pozitivně projevilo zejména u bagatelních sporů, což ostatně bylo předpokládaným cílem navrhovatele. U sporů vyšší hodnoty však taková pozitivní transformace nenastala, spíše naopak. Z praxe u okresního soudu je mi známo, že právě u sporů vyšších hodnot je výpočet nákladů dle advokátního tarifu velmi složitý a převážná většina soudců by v těchto záležitostech upřednostňovala paušální vyhlášku. Ostatně i soudce Vladimír Kůrka ve svém odlišném stanovisku k nálezu Pl. ÚS 25/12 upozorňuje na skutečnost, že kritika vyhlášky nesměřovala vůči vyhlášce jako celku, nýbrž vůči určení odměny za zastupování ve sporech nižších hodnot. A ani v těchto sporech se kritika netýkala veškeré agendy.¹³⁸ Jednoduše tedy může v současnosti nastat situace, kdy v řízení o zaplacení částky 50.000,-Kč, v němž právní zástupce učinil 6 úkonů, se navýší odměna podle advokátního tarifu

¹³⁸ Srov. Odlišné stanovisko soudce Vladimíra Kůrky k nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

na 27.184,-Kč, když podle paušální vyhlášky by odměna odpovídala částce 21.981,-Kč.¹³⁹ Na tuto situaci asi senátoři nepomysleli, když jako jeden z argumentů pro derogaci vyhl. č. 484/2000 Sb. proklamovali, že výše náhrady nákladů podle paušální vyhlášky není nepřiměřená pouze u bagatelních sporů, nýbrž i ve sporech hodnoty přesahující 10.000,-Kč do výše 200.000,-Kč.¹⁴⁰

Derogací paušální vyhlášky se bohužel nevyřešila ani v nálezů vytykána nejednotnost rozhodovací praxe soudů. Nálezací soudy se při rozhodování o nákladech neřídily mechanicky advokátním tarifem, bez ohledu na specifika každého případu, ale nadále opíraly svá rozhodnutí o judikaturu Ústavního soudu a posuzovaly případ od případu. Příkladem možno uvést rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 20. 1. 2014, sp. zn. 7 C 495/2013, v němž soud při stanovování odměny advokáta vycházel z nálezů ÚS sp. zn. I. ÚS 3923/2011 a přiznal na odměnu advokáta ve výši jednonásobku jistiny. Okresní soud konstatoval, že ÚS v předmětném nálezů považoval za adekvátní řešení novou právní úpravu nahrazující zrušenou vyhlášku. Skutečnost, že nová úprava ještě nebyla vydána, není důvodem pro automatické použití vyhl. č. 177/1996 Sb.¹⁴¹ Naopak dle usnesení Krajského soudu v Ostravě, jako soudu odvolacího, po zrušení vyhl. č. 484/2000 Sb. již není na místě postup podle nálezů ÚS I. ÚS 3923/2011, ale mělo by se rozhodovat dle vyhl. č. 177/1996Sb.¹⁴² A nakonec úplně odlišnou metodu zvolil Okresní soud v Novém Jičíně v rozhodnutí ze dne 25. 10. 2013, kterým přiznal dle § 142 odst. 1 OSŘ pouze účelně vynaložené náklady, a to náhradu zaplaceného soudního poplatku.¹⁴³

Na tento postup soudů se nelze dívat negativně, neboť soudy jednaly zcela v intencích judikatury Ústavního soudu, avšak nikoli jednotně. Nedostatek tak spočíval v tom, že stále nebyl vytvořen stav právní předvídatelnosti rozhodnutí, pokud jde o výrok o nákladech řízení. V této věci znovu odkazují na vyjádření Ministerstva spravedlnosti k návrhu na zrušení paušální vyhlášky, v němž konstatuje, že jmenovaná vyhláška umožňovala každému účastníku řízení téměř přesně určit, kolik finančních prostředků ho případné soudní řízení bude stát. Při aplikaci advokátního tarifu tuto možnost účastník nemá, neboť není dopředu nikdy jasné, kolik úkonů právní zástupce ve věci učiní.¹⁴⁴

Avšak ani zrušení paušální vyhlášky nedalo sbohem bohatnutí na nákladech řízení. Jediný rozdíl nastal v tom, že už žalobci nemají tak jednoduchou cestu jako dříve. Dle úpravy advokátního tarifu jim již není automaticky přiznávána paušální částka jako podle přísudkové vyhlášky, ale pro přiznání vyšší odměny za zastupování musí skutečně vykonat určité právní

¹³⁹ MIROVSKÁ, Petra. *Mýty a fakta zrušení „přísudkové“ vyhlášky* [online]. 30. 4. 2013 [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné na: <<https://www.patria.cz/pravo/2324395/myty-a-fakta-zruseni-prisudkove-vyhlaskey.html>>

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

¹⁴¹ Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 20. 1. 2014, sp. zn. 7 C 495/2013.

¹⁴² Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 12. 2013, sp. zn. 57 Co 875/2013-13.

¹⁴³ Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 25. 10. 2013, sp. zn. 14 C 329/2013.

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

úkony. Bohužel jde mnohdy o úkony zcela nelogické a provedené očividně s cílem dosažení vyšší částky na náhradě nákladů.

Současná situace s sebou přinesla také jedno příjemné a pro účastníky řízení zastoupené advokátem velmi pohodlné pozitivum. Zrušením paušální vyhlášky a návratem k advokátnímu tarifu se odstranila tzv. dvojkolejnost mezi výší náhrady nákladů za zastupování advokátem a skutečnou výší odměny advokáta. Za existence paušální vyhlášky totiž mohla tato situace působit dosti zmatečně pro účastníka, kterému soud na základě vyhlášky č. 484/2000 Sb. přiznal náhradu nákladů za právní zastoupení a advokát mu pak, v případě, že se nedohodli smluvně, v kanceláři vypočetl odměnu jinou, podle advokátního tarifu. V horším případě mohli být nemile překvapení, když šlo o výše uvedený spor v hodnotě 50.000,-Kč, v němž soud přisoudil žalobci na nákladech částku 21.981,-Kč a ten pak musel advokátovi zaplatit o 6.000,-Kč víc.¹⁴⁵

K derogačnímu nálezu lze tedy shrnout, že má své klady i zápory. V zásadě s tímto rozhodnutím Ústavního soudu souhlasím, neboť mám za to, že paušální vyhláška představovala, a to podotýkám zejména ve sporech o nižší částky, opravdu silný zásah do mravnosti a etiky. Ve sporech, v nichž částka nedosahovala deseti tisíc, byl zřetelný nepoměr přisouzených nákladů k hodnotě sporu, a to i po vydání novely paušální vyhlášky č. 64/2012. Sb. I přesto, že náhrada nákladů představuje určitý sankční mechanismus, spočívající v povinnosti účastníka řízení nahradit náklady osobě, které svým protiprávním jednáním způsobil, že se musí svých práv a oprávněných zájmů domáhat u soudu, nelze připustit, aby takováto „sankce“ mnohonásobně multiplikovala hodnotu dlužné částky. Můj názor se však s názorem Ústavního soudu rozchází v momentě zrušení paušální vyhlášky jako celku, neboť mám za to, že paušální vyhláška byla pro spory vyšších částek zcela jistě vhodnější. Nejen, že byl paušál v těchto řízeních nastaven rozumně, a to na částku okolo 20% vymáhané jistiny, ale i výpočet odměny v případech, kdy advokát provedl více úkonů, byl jednodušší. Mám za to, že tyto faktory měly být zohledněny a paušální vyhláška měla být zrušena jen co do ustanovení týkajících se výlučně nižších částek.

3.5. Návrhy potenciální budoucí úpravy

V návrhu na zrušení paušální vyhlášky je obsaženo upozornění na opatření, která v poslední době byla učiněna pro utřídění a úpravu tolik problematických nákladů řízení, avšak opatření zákonodárce se jeví jako nedostatečná. Zmiňovaná předžalobní výzva dle § 142a OSŘ dává soudům pouze další kritérium, které musejí při rozhodování o nákladech řízení posuzovat, neřeší však problém v širším měřítku.¹⁴⁶ Ústavní soud v derogačním nálezu zákonodárce pověřil

¹⁴⁵ MIROVSKÁ: *Mýty a fakta ...*, 30. 4. 2013.

¹⁴⁶ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. II. ÚS 3628/13, kterým Ústavní soud potvrdil rozhodnutí odvolacího soudu, jenž nepřiznal žalobci náhradu nákladů řízení, neboť nezaslal žalovanému

vytvořením nové vyhlášky, která měla odpovídat kritériím vysloveným v dřívější judikatuře Ústavního soudu. Tato úprava měla lépe reflektovat zvláštnosti jednotlivých případů, kritéria pro určení výše náhrady měla být obsažena přímo v samotné vyhlášce a stanovení odměny mělo odrážet princip proporcionality ve vztahu k vymáhané jistině.¹⁴⁷ Vyhláška se měla dle myšlenky Ústavního soudu stát sjednocujícím prvkem judikatury, čímž mám na mysli sjednocení všech možných způsobů určení výše náhrady nákladů, jejichž pluralita byla zachována i po zrušení paušální vyhlášky.

Jednou z prvotních iniciativ, které pronikaly na veřejnost a projednávaly se mezi odbornou veřejností, byl návrh skupiny poslanců šířený jako sněmovní tisk č. 107, jenž se navracel ke zrušenému § 144 OSŘ. Jeho nový obsah měl znít: „*Účastníci nemají právo na náhradu odměny za zastupování v řízení, ve kterém bylo rozhodnuto o peněžitém plnění uvedeném v § 202 odst. 2 části věty před středníkem. Soud však může přiznat i náhradu nákladů nebo jejich částí, odůvodňují-li to okolnosti případu nebo poměry účastníků.*“¹⁴⁸ Ustanovení by v podstatě zrušilo náhradu odměny za zastupování v bagatelních sporech a tím by rozšířilo výčet výjimek, v nichž je možné náklady nepřiznat nebo přiznat pouze z části. Rozdíl je však v tom, že by se tato novela netýkala poplatků a všech výdajů úspěšné strany řízení, nýbrž pouze nákladů právního zastoupení. Náklady jako soudní poplatek a výdajový paušál by zůstaly při přiznávání náhrady nákladů zcela nedotčeny. Dle důvodové zprávy k tomuto návrhu by se pro hotové výdaje stále používal advokátní tarif, avšak pouze do té doby, než by Ministerstvo spravedlnosti přijalo novou vyhlášku, která tuto oblast specificky upraví.¹⁴⁹

Z diskuzí, které se na téma tohoto návrhu vedou, je velmi těžké stanovit, zda je odborná veřejnost spíš pro či proti jeho přijetí. Jde o návrh přičící se požadavkům Ústavního soudu, které vymezil ve svém posledním nálezu, avšak jedná se o návrh zcela mimo mísu? Podle mého názoru přijetím této úpravy by se nadobro odstranil problém kupčení s pohledávkami. Pro inkasní společnosti by se drobné pohledávky staly neatraktivní a soudům by s největší pravděpodobností aspoň trochu prořídly hory spisů. Stejně tak by tato novela jednoznačně naplnila tolik požadovaný princip předvídatelnosti rozhodnutí, neboť v 99% bagatelních sporů by náhrada nákladů přiznána nebyla. Ono jedno procento případů, v nichž jsou náklady na právní zastoupení vynaložené skutečně účelně, i přesto, že jde o bagatelní spor, má možnost být zohledněno podle věty druhé zmiňovaného ustanovení. To znamená, že i ve věcech, v nichž je zastoupení advokátem pro lajka zcela neodmyslitelné, je možné, aby byla náhrada nákladů přiznána.

---

předžalobní výzvu k plnění dle § 142a OSŘ Odvolací soud neshledal důvodné námitky, že ustanovení § 142a OSŘ se týká pouze bagatelních sporů.

¹⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

¹⁴⁸ LANGŠÁDLOVÁ, Helena další. *Důvodová zpráva* [online]. 21. 1. 2014 [cit. 19. 2. 2014]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=107>>.

¹⁴⁹ Tamtéž.

Z tohoto pohledu se tato novela jeví jako zdařilý nápad, který v podstatě vyřeší problémy, které Ústavní soud vytýkal přísudkové vyhlášce. Na druhou stranu se však obávám jaký vliv by měla na obyčejné věřitele, kteří jsou nepodnikajícími fyzickými osobami, jež například půjčili známému 6.000,-Kč, a ten se rozhodl jim tuto částku přes výzvy nevrátit. Z pozice právně vzdělané osoby, popř. osoby, která je určitým způsobem ve styku s právem, asi nebude problém sepsat jednoduchou žalobu. Avšak podívejme se na tuto situaci za předpokladu, že věřitelem je člověk, který u soudu nikdy nebyl a nemá dostatečné finanční prostředky, aby si mohl dovolit zaplatit sám celou odměnu advokáta. Bude dotyčný vědět, co má dělat? V dřívější judikatuře Ústavního soudu i rozhodovací praxi nalézacích soudů jsme se mohli dozvědět, že sepsání formulářové žaloby spočívá v podstatě v opisování původního vzoru, přičemž jediným okamžikem, kdy žalobce potřeboval právní zastoupení, byl uznán okamžik sepsání tohoto prvního vzoru. A právě v tom vidím problém, který nastane při posuzování shora uvedeného příkladu. Bude člověk neznalý práva umět sám podat žalobu? Pro ilustraci, jsem se v rámci zamyšlení nad tímto tématem zeptala své známé, která je absolventkou vysoké školy s ekonomickým zaměřením, jestli by věděla jak postupovat v případě, že by se ocitla v postavení věřitele. Její odpověď pro mě nebyla překvapením, když uvedla, že by kvalifikovanou žalobu, prostou vad, nebyla schopna sama podat. Z tohoto pohledu tvrdím, že připravovaná novela může nepříznivě ovlivnit právě poctivé věřitele, kteří se nebudou schopni domoci svých práv bez advokáta. Na druhou stranu se domnívám, že nějaká řešení této situace se určitě najdou. Existují nejrůznější studentské poradny, nebo právníci, kteří poskytují služby pro bono a pravděpodobně by poskytli radu, jak v takové situaci postupovat, co víc, sami by žalobu sepsali.

Obecně mě ale v této situaci nenapadá jiný závěr, než že dlužníci malých částek budou mít vystaráno. Jak jinak se totiž rozhodne věřitel, který má vůči jinému pohledávku 5.000,-Kč, sám si neporadí a případný advokát by mu naučtoval tutéž částku za zastupování. Jednoduše se radši své pohledávky vzdá a pro příště se bude snažit této situaci vyvarovat a nikomu nic nepůjčí. S nadsázkou si dovolím tvrdit, že by po předmětné novele mohla vzniknout doba tzv. „obchodníků s pohledávkami“, a to „obchodníci s dluhy“, kdy by nepoctiví dlužníci a podvodníci mohli na drobných nesplacených dlužích jednoduše vydělávat.

Z té druhé strany, a to ze strany dlužníků, však jde o značný ústupek. Podle návrhu novely by měla být v budoucnu přiznávána náhrada pouze za soudní poplatek a hotové výdaje, což razantně sníží celkovou výši náhrady nákladů. Konečně by se tedy, dle mého mínění, touto změnou vyřešila problematika účelnosti nákladů, kdy na základě posouzení soudce budou přisouzeny opravdu jen ty účelně vynaložené, a to podle věty druhé sledovaného § 144 OSŘ. Otázkou je zda, budou soudy v takových situacích jednotné a budou postupovat podle

advokátního tarifu nebo zda neupustí ani od přiznávání jednonásobku vymáhané jistiny dle nálezů Ústavního soudu. Mám za to, že touto otázkou by se měl zákonodárce ještě zabývat, a to buď v rámci tohoto návrhu novely § 144 OSŘ, nebo v potenciálním návrhu nové komplexní úpravy.

4. Novela AT

Všechny shora zmíněné nedostatky právní regulace náhrady nákladů řízení po zrušení paušální vyhlášky měly být odstraněny novou právní úpravou. Ústavní soud naznačil, jak by si takový předpis ideálně představoval, a na zákonodárci bylo, aby jeho požadavkům vyhověl. Kromě výše uvedené úpravy řešení nákladů řízení v bagatelních sporech, a to sněmovního tisku č. 107, jež je v době, kdy píšu svou rigorózní práci stále v legislativním procesu, byla přijata novela advokátního tarifu, jež nabyla účinnosti k 1.7. 2014.¹⁵⁰

Uvedenou novelou nedošlo k razantní změně předpisu, i přesto, že taková změna byla jistě očekávána. Celá novela spočívá především ve vložení nového ustanovení do dosavadního advokátního tarifu, vymezujícího speciální tarifní sazby pro občanská soudní řízení, jež splňují následující podmínky:

- byla zahájena návrhem podaným na ustáleném vzoru opakovaně týměž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech
- jejich hodnota nepřesahuje 50.000,- Kč
- náhrada nákladů řízení byla přiznána žalobci.¹⁵¹

Při splnění uvedených podmínek činí tarifní sazba za jeden úkon právní služby do podání návrhu na zahájení řízení při tarifní hodnotě:

do 10.000,- Kč	200,- Kč
přes 10.000,- Kč do 30.000,- Kč	300,- Kč
přes 30.000,- Kč do 50.000,- Kč	500,- Kč

V ostatních případech, tj. dle § 7 AT, zůstaly tarifní sazby na stejné úrovni, a to včetně sazeb za úkon provedený v bagatelní věci. Novela advokátního tarifu tak vyčlenila zvlášť specifické případy žalob, které v posledních několika letech způsobily, že náhrada nákladů řízení se stala jedním z nejdiskutovanějších témat v právním oboru. A právě cílem novely AT je zejména vytvoření takové úpravy odměny za zastupování, která nebude motivovat k podávání žalob na drobné pohledávky za účelem dosažení zisku představovaného náklady řízení a bude přiměřená vymáhané jistině. Úprava nového ustanovení je však zaměřena pouze na sazbu úkonů, jež jsou vykonány do podání žaloby. Jedná se tedy především o přípravu a převzetí věci,

¹⁵⁰ Vyhláška 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhlášky č. 120/2014.

¹⁵¹ Tamtéž.

předžalobní výzvu, případě poradu s klientem a především o žalobu. Následující úkony jsou již odměňovány klasicky dle ust. § 7 AT. I přesto, že tarifní sazby nejsou sníženy pro úkony vykonané v průběhu celého řízení, je stále zajištěna přiměřená výše celkových nákladů řízení, a to v odstavci 4. daného ustanovení, který stanoví, že maximální výše odměny za zastoupení advokátem může dosahovat pouze jednonásobku tarifní hodnoty. Zde je zřetelný odkaz na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3923/2011, kterým byla jednak prve vytyčena kritéria řízení, v nichž by se odměna za zastoupení advokátem v řízení měla snižovat a rovněž byl stanoven jednonásobek vymáhané jistiny jako přiměřená výše odměny za zastoupení advokátem. Zákodárce tedy vhodně navázal na judikaturu Ústavního soudu, jež se od roku 2011 osvědčila jako fungující. Je však opět otázkou, zda bude přiléhavé použití zastřešení maximální výše náhrady nákladů hodnotou řízení, pokud se z řízení splňující požadavky ust. § 14b AT vyklube komplikovaná věc o několika jednáních a složitém dokazování. Pak asi použití odstavce 4 daného ustanovení nebude zcela namístě, zákon nám však možnost odchýlení se nenabízí.

Nutno upozornit i na odstavec 2 uvedeného ustanovení, který vztahuje snížené odměny rovněž na vykonávací řízení. Jelikož ust. § 52 exekučního řádu¹⁵² stanoví, že se na exekuční řízení použijí přiměřeně ustanovení OSŘ, když OSŘ upravuje § 151 odst. 2, jenž odkazuje na advokátní tarif, uplatní se ust. § 14b odst. 2 AT i na náklady v rámci řízení exekučního. Uvedené ustanovení však v sobě skrývá rovněž několik otázek. Jednou z nich je zejména nejasnost, zda se snížená sazba uplatní pouze na vykonávací řízení splňující podmínky specifikované v odstavci 1 tohoto ustanovení, nebo zda se snížené sazby týkají všeobecně všech vykonávacích řízení. Samotné ustanovení totiž v této věci není jednoznačné, neboť v uvedeném odstavci není o opakovaném vzoru, týmž žalobci a zastřešení 50.000,- Kč ani zmínka. Pokud však přihlídneme ke smyslu ustanovení § 14b AT je zřejmé, že i jeho odstavec 2 směřuje ke snížení odměn pouze v řízeních splňujících podmínky dle odstavce 1.

Pokud je tedy vymáháno peněžité plnění a tarifní hodnota nepřevyšuje 50.000,- Kč, přizná soud na náhradě nákladů řízení za úkony přípravu a převzetí zastoupení včetně první porady s klientem a sepsání návrhu na zahájení řízení pouze částku 100,- Kč za každý z těchto úkonů.¹⁵³ V rámci výkonu rozhodnutí je pak posuzovaným návrhem na zahájení řízení právě návrh na nařízení výkonu rozhodnutí, popř. návrh na zahájení exekuce. Soud ani soudní exekutor pak ohledně nákladů řízení již nezkontroluje, zda bylo v nalézacím řízení soudem rozhodnuto podle § 14b AT či nikoliv, neboť na náklady vykonávacího řízení již tato skutečnost nemá vliv. Já osobně mám pocit, že návrhy na nařízení výkonu rozhodnutí, popř. na zahájení exekuce, jsou

---

¹⁵² Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵³ §14b odst. 2 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění vyhlášky č. 120/2014 Sb. účinném od 1.7.2014.

svým způsobem všechny dosti podobné, a to bez ohledu na vymáhanou částku. V takovémto návrhu je rozhodující, aby oprávněná osoba označila a přiložila pravomocný titul pro výkon rozhodnutí, uvedla povinnost, která má být exekucí vymožená a údaj o tom, v jakém rozsahu povinný vymáhanou povinnost splnil. Není třeba dlouhé popisování skutkového stavu, ani právní rozbory věci. Pokládám si tedy otázku, proč se snížená sazba mimosmluvní odměny netýká vykonávacích řízení vymáhajících jakékoliv částky, když v podstatě není až takový rozdíl mezi návrhem na vymožení 500,-Kč a návrhem na vymožení 100.000,-Kč. Jsem toho názoru, že zastřešení tarifní hodnotou 50.000,-Kč je zde zcela neopodstatněné.

4.1. Problematické aspekty ustanovení § 14b AT

4.1.1. Ustálený vzor

Problematickým aspektem nově vytvořeného ustanovení § 14b AT se jeví podmínka uplatnění nižších tarifních sazeb v řízení, které bylo zahájeno návrhem podaným na ustáleném vzoru uplatněném opakovaně tímž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech. Termín „ustálený vzor“ doposud právní praxe neznala a zatím neexistuje ani judikatura, která by s výkladem pomohla. Již od prvopočátku lze však usuzovat, že „ustálený vzor“ s sebou přinese opět další dávku nejednotnosti v rozhodovací praxi soudů, neboť již nyní se tvoří více rozličných názorů, jak onen výraz vykládat.

Na jednu stranu existuje výklad, podle něhož o ustálený vzor nepůjde, pokud se v žalobě mění vícero údajů, typicky, označení žalovaného, výše dlužné částky, splatnost, výše uhrazených splátek, datum zesplatnění, aj. Dle této interpretace nelze brát jako ustálený vzor například žalobu na plnění ze smlouvy o úvěru, i kdyby byla vepsána na formuláři, neboť v této musí žalobce, resp. právní zástupce žalobce, doplnit tolik údajů, že tuto činnost již nelze označit jako rutinní.¹⁵⁴ Aby se tedy jednalo o ustálený vzor, musí vytvoření žaloby představovat pouze minimální zásah do prvotní šablony.¹⁵⁵ Uvedená judikatura vychází z přesvědčení, že i žaloba vytvořená vyplněním formuláře vyžaduje fundovaného člověka, a že i taková práce si zaslouží odměnu ve stejné výši jako práce na zcela jedinečné žalobě.

Na druhé straně se však ustálený vzor interpretuje jako žaloba, jež vznikla úpravou vzoru, který je vytvořen tak, aby mohl zůstat pro každý případ stejný, a do něhož se pouze vepisují údaje odpovídající dané konkrétní věci.¹⁵⁶ Podle tohoto výkladu se ustálený vzor pozná zejména podle jednotného textu žaloby, do něhož se pouze doplňují konkrétní údaje. K tomuto názoru se

¹⁵⁴ Srov. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23.1.2015, sp. zn. 91 Co 7/2015.

¹⁵⁵ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 1. 2015, č.j., 93 Co 681/2014-11.

¹⁵⁶ JIRSA, Jaromír. *Patálie nákladového rozhodování v civilním řízení* [online]. Právní prostor, 11.3.2015 [cit. 20.6.2015]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/patalie-nakladoveho-rozhodovani-v-civilnim-rizeni>>.

příkláním i já, neboť jak už jsem několikrát naznačovala, mám za to, že opsat údaje ze smlouvy do předem připraveného textu není práce nikterak složitá, a to ani za předpokladu, že je údajů poněkud větší množství. Stále se jedná o doplňování čísel a jmen, přičemž prvotní vzor poslouží i jako rádce pro nalezení správného políčka pro doplnění konkrétního hesla.

V souvislosti s termínem ustálený vzor můžeme také spatřovat podobnost s tzv. formulářovou žalobou.¹⁵⁷ Na tuto ve svém usnesení odkazoval Městský soud v Praze, dle něhož: „*skutkovou obdobnost žalob na ustáleném vzoru ve smyslu § 14b advokátního tarifu je nezbytné vykládat stejně, jako u tzv. formulářových žalob. Musí jít o takové skutkové vymezení nároku, jenž se jen ve zcela minimální míře odlišuje od jiných návrhů na zabavení řízení podaných stejným žalobcem.*“¹⁵⁸ Dle judikatury Ústavního soudu skutečně formulářová žaloba spočívá pouze v minimálních úpravách primárního vzoru, a její definice se tedy více přibližovala právě prvému výkladu termínu ustálený vzor. Praxe se však drobně odlišuje. Mnohé soudy jednoznačně považují za formulářovou žalobu i například žalobu na plnění vzniklé ze smlouvy o úvěru, v níž žalobce musí doplnit jednak účastníka a dlužnou částku, ale také úvěrový rámec, zaplacené splátky, data splatnosti a zesplatnění a mnoho dalších údajů, které jsou pro řízení nezbytné, a které se odlišují v každém jednotlivém případě. V uvedeném příkladu tedy zjevně nejde pouze o minimální úpravy, a přesto jsou tyto žaloby posuzovány jako formulářové a náleží tak za ně mnohem menší odměna za právní zastoupení. Soudy se tedy v tomto tématu opět poněkud rozcházejí, a to jednak s teoretickými závěry, tak i mezi sebou. Osobně zastávám názor, že smysl a účel pojmu formulářové žaloby a ustáleného vzoru je totožný a nerozumím postupu zákonodárce, kterým tuto praxi nesjednotil a namísto použití pojmu známého a používaného, přišel s pojmem jiným, který sám o sobě zakládá mnoho nejasností.

Další problematický aspekt posuzovaného termínu spatřuji v nedostatku specifikace, kolikrát musí být prvotní šablona použita, aby se jednalo o ustálený vzor. A pokud zajdeme ještě dál, bude se posuzovat první žaloba, jež slouží jako šablona pro další návrhy, též jako ustálený vzor nebo právě tato jediná bude brána jako zatím jedinečná a o výši nákladů řízení se bude rozhodovat ve smyslu ust. § 7 AT. V těchto otázkách zatím všeobecně není jasno.

Jednodušší situace vznikla v případě žalobců, zejména právě inkasních společností, případně energetických a obdobných společností, které podávají na soudy desítky až stovky žalob, přičemž díky tomuto jednání jsou již soudům známé. Známa je rovněž i jejich praxe podávání totožných návrhů, v nichž doplňují pouze několik veličin odpovídajících konkrétnímu žalovanému. U těchto žalobců již soudy mají za prokázané, že splňují podmínky ust. § 14b AT a

---

¹⁵⁷ Definice viz kapitola 2.2. Kauza „kupení s pohledávkami“.

¹⁵⁸ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 1. 2015, č.j., 93 Co 681/2014-11.

lze jim tedy dle tohoto ustanovení bez dalšího přiznávat sníženou odměnu za právní zastoupení, aniž by musely zkoumat počet předcházejících návrhů.

Obtížnější situace však nastává v případech, kdy na soud dopadly řekněme čtyři žaloby obdobného znění téhož žalobce, přičemž tento dříve k tomuto soudu nežaloval. Dle mého názoru, není rozhodné, kolik žalob žalobce na soud podá, pro vymezení ustáleného vzoru. Pokud byl jeden vzor použit u soudu podruhé, dá se říci, že se ustálil a bude moct být použit i několikrát. Zastávám proto názor, že ustáleným vzorem je již druhé obdobné podání a tedy, že tři ze čtyř uvedených žalob by měly být jednoznačně oceněny nižší sazbou mimosoudní odměny. Co se týče prvního podání, které dopadlo na soud, setkala jsem se zastánci dvou protichůdných směrů. Na jedné straně se jedná o skupinu těch, kteří první podání hodnotí rovněž jako ustálený vzor, neboť mají za to, že soudce nemá přehled o počtu podaných obdobných žalob u jiných soudů, a tedy je možné, že žaloba podaná u tohoto soudu prvním vzorem není. Je tedy namístě, aby byla všechna čtyři podání hodnocena jako ustálený vzor, když je pravděpodobné, že u jiného soudu již první podání bylo učiněno. Druhá skupina zastává názor opačný, a tedy že první podání nelze hodnotit jako ustálený vzor právě z důvodu, že není možné na základě pouhé domněnky určit, že se o první podání nejedná. I přesto, že si nemyslím, že jde o zcela spravedlivý postup, inklinuji k názoru, že jedno ze čtyř prvních podání by mělo být posouzeno jako prvotní vzor. Je sice pravdou, že týž žalobce již mohl k jinému soudu podat stovky obdobných žalob předcházejících čtyřem podaným u soudu rozhodujícího, není však možné na této domněnce stavět rozhodnutí. Na druhou stranu se tímto způsobem umožní žalobci, aby jeho ustálený vzor byl u každého soudu minimálně jednou hodnocen podle obecné sazby, což bude svým způsobem nespravedlivé k dlužníkům, na které tato první rozhodnutí padnou, mám však za to, že jiný postup by se neslučoval s dikcí ust. § 14b AT. Soud by tak měl ustálený vzor posuzovat pouze s ohledem na řízení u soudu, k němuž je přiřazen. Pravděpodobně by situaci nejlépe vyřešila nějaká celostátní evidence soudních řízení, kde by bylo možné zjistit, kolik obdobných žalob téhož žalobce již bylo u soudu podáno a kdy. Nyní však taková evidence neexistuje, když každý soud má svou vlastní a je zcela nemyslitelné, aby soud u řízení zkoumal, kolik obdobných žalob, kdy a na které soudy dopadlo. Takovýto postup by byl zjevně v rozporu se zásadou hospodárnosti a rychlosti řízení.

Otázka v jakém časovém rozestupu by žaloby na soud měly přicházet, aby se jednalo o ustálený vzor, neshledávám směrodatnou. Jedná-li se například o společenství vlastníků jednotek, které žaluje své členy o dlužné příspěvky a přitom používá stále týž vzor žaloby, je pravděpodobné, že nebude žalovat všechny členy najednou, ale postupně podle toho, jak se budou dostávat do prodlení. Mezi podáváním jednotlivých žalob pak může uplynout doba i několika měsíců, což SVJ nebrání v použití téhož vzoru žaloby opakovaně. V tomto případě bych

tedy posoudila jako ustálený vzor již druhou podanou žalobu, a to i přes dobu, jež uplynula od dopadu první. Opět zde vyplývá osvědčení se prvotního vzoru, když tento byl použit i podruhé a je velká pravděpodobnost, že bude použit i v třetím a následujícím případě, bude-li potřeba.

4.1.2. Postavení žalobce v souvislosti s předpoklady pro aplikaci ust. § 14b AT

Dalším aspektem, jenž s sebou přinesl vlnu pobouření, se stal v odstavci 1 posuzovaného ustanovení bod a). Pod tímto písmenem se skrývá hned několik podmínek aplikace ust. § 14b AT. Za prvé je nutno, aby se jednalo o ustálený vzor, za druhé, aby tento vzor byl uplatněn týměž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech. Právě předpoklad totožného žalobce se stal taktéž pramenem polemik nad správností daného ustanovení.

Pokud nahlédneme zpět ke kořenům celé problematiky, dojdeme k poznání, že příčinou novodobých změn v oblasti nákladů řízení je skutečnost, že se sešlo větší množství inkasních společností, jež si najaly advokáty, aby jim u soudu vymohli jejich pohledávky. Každá z těchto společností dala plnou moc právě tomu advokátovi, který byl dostatečně schopný a přistoupil na jejich podmínky, co se týče odměny a další spolupráce. I přesto, že Česká advokátní komora čítá cca 10.000 advokátů,¹⁵⁹ spousta z těchto společností se ve výběru svého právního zástupce shodla. Pokud pak tento právní zástupce zastupoval dvě a více společností vymáhající neuhrazené pojistné, pravděpodobně si nevytvořil pro každou z těchto společností unikátní vzor, dle kterého pak rozesílal hromadné žaloby. Je proto otázkou, proč se aplikace ust. § 14b AT váže k těmž žalobci, když jsou to právě advokáti, kdo vytváří a následně používá ony ustálené vzory. Pokud by se použití snížených sazeb odměn uplatňovalo v návaznosti na téhož právního zástupce, dávalo by to dle mého názoru jednoznačně větší smysl i právě ve spojitosti s ustáleným vzorem. Smyslem vytvoření pojmu ustáleného vzoru je podchytit žaloby, které jsou formulářem, do něhož se vepíše pouze několik specifických údajů. Jestliže tedy advokát používá stejný formulář pro více žalobců, mohl by se prvotní vzor posuzovat jen u jediné inkasní společnosti zastoupené týměž advokátem, přičemž u ostatních už by bylo jasné, že se jedná o ony ustálené vzory. S tímto by se však mimo jiné pojilo i nevyhnutelné doplnění soudní aplikace ISAS, jelikož tato nyní soudcům neumožňuje vyhledávat řízení právě podle právního zástupce. To je dle mého názoru problémem už i v dnešní době s ohledem na nemožnost vyhledávání počtu řízení, v nichž jedna osoba opakovaně vystupovala jako obecný zmocněnec. Bylo by to však překážkou o to větší, pokud by se aplikace ust. § 14b AT vázala nikoliv na téhož žalobce, nýbrž na téhož advokáta, přičemž soudci by neměli možnost vyhledat řízení, v nichž tentýž právní zástupce vystupuje.

---

¹⁵⁹ INDRUCHOVÁ, Eva. *Statistická komparace advokátní profese ve vybraných evropských státech*. [online] Bulletin advokacie, 4.8.2013 [cit. 27.9.2015] Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/statisticka-komparace-advokatni-profese-ve-vybranych-evropskych-statech?browser=mobi>>.

Druhá problematická linie týkající se žalobce se vztahuje k bodu c) prvního odstavce daného ustanovení, který váže snížené sazby náhrady nákladů řízení pouze k přiznávání odměny žalobci, nikoliv žalovanému. Osobně v uvedeném nevidím problém, v rámci diskuzí však bylo toto téma rovněž předmětem polemik. Základní nedostatek je spatřován v rozporu s čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod,¹⁶⁰ dle něhož jsou si všichni účastníci řízení rovni. Nerovnost je spařována v tom, že snížené sazby odměny za právní zastoupení se aplikují pouze na případy, kdy je odměna přiznána žalobci, nikoliv však na případy, kdy je odměna přiznána žalovanému. V této souvislosti je třeba začít v první řadě upozorněním, že ustanovení § 14b AT se vztahuje pouze na úkony, jež jsou v přímé souvislosti s řízením před soudem a mezi něž řadíme přípravu a převzetí zastoupení, podání žaloby a případně i předžalobní výzvu, neboť touto je právo na náhradu nákladů řízení podmíněna. Tento závěr dokládá gramatický výklad § 14b AT, který jasně říká, že se dané ustanovení uplatní v občanském soudním řízení, jež bylo zahájeno určitým způsobem, jehož předmětem je určité planění a v rámci něhož byla přiznána náhrada žalobci. Z použitého časování sloves lze jednoznačně stanovit, že § 14b AT lze použít pouze za situace, kdy rozhoduje soud o náhradě nákladů v rámci již zahájeného řízení. Pokud pak advokát učinil další úkony ještě před podáním návrhu na zahájení řízení za účelem smírného řešení věci, měl by dle mého při účtování své odměny klientovi podle AT za tyto úkony požadovat odměnu dle § 7. Nutno však podotknout, že ve vztahu advokáta a klienta záleží čistě na jejich vzájemné dohodě, kdy v případech inkasních společností jsou advokáti z velké části odměňováni paušálně. Sporným se dle shora uvedeného může jevit úkon převzetí a přípravy zastoupení. Soud však v zahájeném řízení nezkoumá do hloubky, jaká opatření učinil advokát před podáním žaloby a spolu s žalobou automaticky přiznává náklady i za převzetí a přípravu zastoupení, a to totožnou sazbou. Pokud tedy řízení proběhlo za splnění podmínek § 14b AT, přizná soud odměnu za převzetí a přípravu zastoupení rovněž dle tohoto speciálního ustanovení.

Pakliže jsme tedy dospěli k závěru, že ust. § 14b AT se uplatní pouze na úkony spojené se soudním řízením, musíme uzavřít, že pro náklady žalovaného toto ustanovení z logiky věci nelze použít. Závěr vyvozují z poznání, že snížené sazby se týkají pouze úkonů žalobce uskutečněných do podání žaloby včetně, přičemž do podání žaloby a jejího rozeslání ostatním účastníkům žalovaný nemusí mít ani tušení, že nějaké řízení proti němu bylo zahájeno. Na obranu žalovaného pak nemá vliv, zda je řízení zahájeno na ustáleném vzoru či nikoliv. Jeho vyjádření bude vždy uzpůsobeno dané žalobě. Pokud by se jednalo o žalovaného, který je v tomto postavení opakovaně a používá obdobná vyjádření v obdobných věcech, nelze říci, že je oproti žalobci zvýhodňován, neboť toto jeho vyjádření je hodnoceno naprosto stejnou sazbou jako následné

---

¹⁶⁰ Ustavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

vyjádření žalobce, a to dle § 7 AT. Ve fázi řízení, kdy se zapojují již oba účastníci řízení je tedy sazba za úkon totožná a proto dospívám k závěru, že v ust. § 14b AT nelze spatřovat porušení Listiny základních práv a svobod.

4.1.3. Horní hranice hodnoty sporu částkou 50.000,- Kč

V souvislosti s přijetím uvedené novely bylo překvapivé zejména to, že nový sazebník se netýkal pouze řízení do tarifní hodnoty 10.000,- Kč, jak bylo očekáváno, když majoritní část shora uvedených problémů vznikla právě ze sporů hodnoty nepřesahující tuto částku. Nové ustanovení § 14b AT upravilo nově i sazby pro řízení dosahující tarifních hodnot do 50.000,- Kč. Pro hodnotu sporu se zde uplatní stejně jako u obecné úpravy mimosoudní odměny advokáta ustanovení § 8 AT, dle něhož se do této výše nezapočítává příslušenství pohledávky. Rovněž se pro účely § 14b AT bude jednat o celkovou částku uplatněnou v rámci jedné žaloby. Tedy v případě, že žalobce v rámci jedné žaloby uplatňuje nároky ze tří pojistných smluv, bude celková výše hodnoty sporu součtem jednotlivých nároků uplatněných touto žalobou.

Zákonodárce tak vytvořil novou hranici, pod níž si řízení zaslouží snížené tarifní sazby pro určení mimosmluvní odměny advokáta. Otázkou však je, proč byla zvolena právě částka 50.000,- Kč. Doposud se speciální úprava náhrady nákladů řízení odvíjela od jednoduše sestavené žaloby, kterou byl mnohdy návrh na vydání elektronického platebního rozkazu. Tento je možné dle ust. § 174a odst. 1 OSŘ podat, nepřevyšuje-li žalobcem požadované plnění částku 1.000.000,- Kč.¹⁶¹ Je však nasnadě, že i za předpokladu, že by žaloby požadující tak vysoké plnění byly natolik časté, aby mohly vytvořit ustálený vzor,¹⁶² byla by tato hranice prakticky bezvýznamná, jelikož by se pod ní dalo podřadit 90% všech žalob na peněžité plnění. K částce 50.000,- Kč tedy zákonodárce pravděpodobně došel po zvážení žalob z úvěrových smluv, případně pojistného apod. Těchto návrhů dopadá na soud nespočet a přesto, že se nejedná o tzv. bagatelní částky, prvoinstanční řízení má ve většině případů stejný průběh, jako kdyby se o bagatelní částky jednalo. Soud posoudí žalobu, vyzve k vyjádření, k souhlasu s postupem dle § 115a OSŘ a vydá rozsudek. Jedná se o typově stejné případy pouze s tím rozdílem, že žalovaný má příležitost zkusit své štěstí ještě před soudem druhé instance. Ve spoustě případů se však jeho úspěch stejně nedostaví, ba naopak mu případně navíc povinnost k náhradě nákladů odvolacího řízení. V porovnání s výší jistiny, náklady za právní zastoupení v řízení, jehož předmětem je částka maximálně 50.000,- Kč, nejsou dle mého v markantním nepoměru. Za tři úkony dostane žalobce dle § 7 AT částku 9.300,- Kč plus náhradu hotových výdajů a soudní poplatek. Vzhledem k tomu,

¹⁶¹ Ust. § 174a odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶² Tuto podmínku by jistě mohly splnit žaloby žalující nároky z nesplacených hypoték, stavebního spoření apod.

že výše jistiny byla 50.000,- Kč, tato částka není nijak drastická. Avšak s ohledem na to, že v případě žalob o zaplacení částky za porušení smlouvy o úvěru, jde, jak jsem již uvedla výše, o téměř stejný jednoduchý postup, je i tato částka poněkud vysoká k výši nákladů, které zástupce žalobce ve skutečnosti potřebuje nezbytně vynaložit. Souhlasím tedy se zvýšením hranice pro speciální úpravu nad hranici tzv. bagatelních sporů. Mám za to, že je to účelný a prozíravý postup, neboť se tak předejde dalším novelizacím, které by byly potřeba v případě, že by se snížené sazby týkaly pouze řízení do 10.000,- Kč a ohnisko problému by se pouze přesunulo o 10.000,- Kč výše. Na druhou stranu, je opravdu nutné takovouto hranici omezující aplikaci speciálního ustanovení vůbec stanovovat?

Pokud porovnáme odměny za řízení o 50.000,- Kč podle § 7 AT a dle § 14b AT, zjistíme, že rozdíl je skutečně citelný. Podle § 7 je pouze odměna za zastoupení advokátem za čtyři provedené úkony právní služby¹⁶³ ve výši 12.400,- Kč, kdežto dle § 14b vychází částka odměny za zastoupení částkou 4.600,- Kč. Nadto je nutno k odměně připočíst také režijní paušál za každý provedený úkon, jež za splnění stejných podmínek dle § 14b AT je také snížen, a to z obvyklých 300,- Kč na 100,- Kč za úkon. Celkové náklady bez soudního poplatku tedy vyjdou dle obecné úpravy na 13.600,- Kč, dle speciální na 5.000,- Kč. Při zjištění takového rozdílu, je jen otázkou času, kdy na soudy začnou dopadat žaloby na vychytralá smluvní plnění o částku 50.001,- Kč.¹⁶⁴

Dle mého názoru je nutno k problematice účelnosti přistupovat více s ohledem na složitost dané věci a méně s přihlédnutím k hodnotě sporu. Podle hodnoty sporu lze ve spoustě případů posoudit, jak bude věc procesně složitá, avšak ne vždy se tato předpověď střetne s realitou. Je nutno počítat se situací, kdy dojde k nepředvídatelnému zásahu, který zapříčiní, že se i naprosto banální záležitost rozroste do labyrintu procesních úkonů vyžadujících čas a energii jak soudu, tak advokátů. Nemyslím si tedy, že je zcela správně zaměřovat nízkou částku s jednoduchostí řízení. Proto také zastávám názor, že by speciální ustanovení stanovující nižší sazby mimosmluvních odměn mělo obsahovat úpravu snížených sazeb i pro spory vyšší hodnoty a tedy, že by se mohlo upustit od hodnotového zastřešení této úpravy. Řízení, jež by splňovala podmínky uvedené v nynějším ust. § 14b AT bez ohledu na jeho hodnotu, by podléhala speciální úpravě spočívající ve snížených odměnách za právní zastoupení advokátem. Takovým postupem by rovněž došlo k odstranění polemik na téma, jak vůbec zákonodárce k zastřešující hodnotě dospěl a jaký vliv má tato částka na výši „původních“ bagatelních sporů a na její původní funkci v rámci přípustnosti opravných prostředků. Jak jsem uváděla výše, je zastřešujících 50.000,- Kč,

---

¹⁶³ Např. převzetí a příprava zastoupení (dle § 11 odst. 1 písm. b/ AT), výzva k plnění se základním právním a skutkovým základem, návrh na zahájení řízení, vyjádření ve věci (každý dle § 11 odst. 1 písm. d/ AT).

¹⁶⁴ BALÍK, Stanislav. *Lže společnost spasit novelou advokátního tarifu?* [online]. Epravo, 11.8.2014 [cit. 6.6.2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/efocus/lze-spolecnost-spasit-novelou-advokatniho-tarifu-95011.html>>.

stejně jako částka bagatelních sporů ve smyslu ust. § 202 odst. 2 OSŘ, stanovena v podstatě nahodile, a pakliže by tzv. bagatelní spory ve smyslu ust. § 14b AT zůstaly na této částce, je nasnadě otázka jak by se toto poskočení reflektovalo v bagatelních sporech ve smyslu ust. § 202 odst. 2 OSŘ.

4.1.4. Ustanovení § 151 odst. 2 o.s.ř. po zrušení paušální vyhlášky

S přijetím nového advokátního tarifu vzal zákonodárce pravděpodobně za splněný úkol urovnání situace okolo náhrady nákladů soudního řízení. V nálezů Ústavního soudu, jímž byla zrušena vyhláška č. 484/2000 Sb., však bylo jasně stanoveno, že se očekává přijetí nové paušální vyhlášky, jež bude následovat dosavadní vývoj náhrady nákladů řízení a bude respektovat složitost toho kterého řízení. Ústavní soud sám v nálezů specifikoval několik pravidel, kterými by se měla nová paušální vyhláška řídit. S ohledem na tento požadavek nedošlo ke zrušení ust. § 151 odst. 2 OSŘ, které v první řadě odkazuje na právní předpis stanovící paušálně sazby pro řízení v jednom stupni, což byla doposud právě vyhláška č. 484/2000 Sb. Stejně jako všichni tak i Ústavní soud očekával, že původní paušální vyhláška bude v nejbližší době nahrazena novou, a nebylo tedy třeba ust. § 151 odst. 2 rušit. Nadto z ust. § 374a písm. c) OSŘ plyne zákonodárci povinnost k přijetí nové paušální vyhlášky v případě, že původní byla zrušena. Na splnění této zákonné povinnosti však zákonodárce selhal, přičemž toto své selhání se pokusil zhojit přijetím novely advokátního tarifu.¹⁶⁵ Dnes je tedy situace taková, že ust. § 151 odst. 2 OSŘ nadále ukládá soudům postupovat při určování výše odměny za zastupování advokátem podle sazeb stanovených paušálně zvláštním právním předpisem, který však neexistuje. Odůvodňují-li to okolnosti případu, má soud postupovat podle advokátního tarifu. Mám za to, že okolnostmi případu původně neměl zákonodárce na mysli okolnosti nedostatku legislativy, který se projevuje absencí zvláštního právního předpisu. Smysl tohoto ustanovení dozajista poukazoval na vlivy týkající se pouze dané konkrétní věci, vyskytující se zcela výjimečně, jako například přílišná tvrdost paušální vyhlášky. Návod, jak v této situaci postupovat, se pokusil nastínit svým rozhodnutím Městský soud v Praze, jež využil ust. § 136 OSŘ, a tedy postupoval podle své úvahy.¹⁶⁶ S tímto nezbyvá než souhlasit, avšak Městský soud v této části nepřichází s žádnou novotou, když tímto pravidlem se v podstatě nepřímo řídily soudy již posledních pár let, kdy na základě vlastní úvahy volily mezi množstvím navržených způsobů jak o náhradě nákladů rozhodnout. Rozhodování o nákladech řízení však takto nabralo statusu nepředvídatelnosti. Co nastiňuje Městský soud navíc, je názor, že v odůvodněných případech může soud, při rozhodování o náhradě nákladů řízení, postupovat za použití § 136 OSŘ, analogicky dle zrušené

¹⁶⁵ JIRSA: *Patálie nákladového rozhodování ...*, 11.3.2015.

¹⁶⁶ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6.2.2015, sp. zn. 93 Co 738/2014.

paušální vyhlášky.¹⁶⁷ Nemyslím si však, že tento názor Městského soudu v Praze je zcela správný. Důvod, proč Ústavní soud vyhlášku č. 484/2000 Sb. zrušil, spočíval v rozporu tohoto předpisu jednak se zákonem, a současně s Ústavním pořádkem. I přesto, že se tento rozpor týkal převážně § 3 a § 12 vyhlášky, dospěl Ústavní soud k závěru, že je nutno zrušit vyhlášku celou, neboť jednotlivá ustanovení jsou vzájemně propojena.¹⁶⁸ Dle mého názoru tedy není možné tento zrušený předpis při rozhodování používat, a to ani ve smyslu analogie. Důvodem není pouze skutečnost, že byl zrušen a tudíž logicky nelze odkazovat na předpis, jenž neexistuje. K uvedenému názoru mě vede zejména přesvědčení, že paušální vyhláška byla zrušena jako protiústavní a tudíž by stejně protiústavní mělo být i použití analogie tohoto předpisu. Jediný způsob, jak by mohla i nadále paušální vyhláška pomoci, spatřuji v použití samotného výpočtu výše odměny, dříve uvedeného v paušální vyhlášce, a použití jej v souladu s ust. § 136 OSŘ jako výpočet, který je dle vlastní úvahy soudu právě onen nejvhodnější pro daný případ.

Lze tedy shrnout, že momentální situace není úplně bezproblémová. Je zjevné, že je potřeba určitým způsobem buďto upravit ust. § 151 odst. 2 OSŘ, nebo konečně vytvořit onu spásnou paušální vyhlášku v souladu s ust. § 374a písm. c) OSŘ, která vyplní prázdný prostor v legislativě. Mám tušení, že pro zákonodárce je pravděpodobně mnohem jednodušší úprava pouhého jediného ustanovení v o.s.ř., a tak se mi jeví záhadou, proč k této korekci ještě nedošlo, když od nálezu Pl. ÚS 25/12 uplynuly už téměř tři roky, proběhla souhrnná novela občanského soudního řádu, ale ust. § 151 zůstává stále neměnné.

4.1.5. Sazby náhrady hotových výdajů

Již jsem výše zmiňovala, že s novelou AT došlo kromě snížení tarifních sazeb odměny za právní zastoupení rovněž i ke snížení paušálních částek náhrady hotových výdajů právního zástupce. U úkonů, jež splňují podmínky dle § 14b odst. 1 a 2 AT, je nově náhrada hotových výdajů stanovena paušálně na částku 100,- Kč, u ostatních úkonů zůstává zachována obecná výše 300,- Kč. Osobně mám pocit, že zákonodárce už se snižováním zašel zbytečně a zcela nelogicky příliš daleko. Co se týče paušální částky náhrady hotových výdajů, tato by měla pokrýt výdaje za vnitrostátní poštovné, místní hovorné a přepravné, což mě přivádí k zamyšlení, na které z těchto veličin právní zástupce ušetří, pokud podá žalobu na jednoduše vyplněném formuláři.

Obecně mám za to, že výše paušální částky náhrady hotových výdajů úplně neodpovídá hodnotě nákladů, které advokát skutečně vynaloží. Stejně stanovisko zastává i Ústavní soud, který je toho názoru, že náhrada hotových výdajů se v dnešní době vztahuje spíše k provozu

---

¹⁶⁷ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6.2.2015, sp. zn. 93 Co 738/2014.

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12.

advokátních kanceláří než k nákladům vynaloženým v souvislosti s úkonem.¹⁶⁹ Příčina této neúměrnosti tkví zejména ve všudypřítomné elektronizaci, kdy advokáti v současnosti takřka nemusí vynakládat žádné výdaje spojené s poštovním, když svá podání činí pomocí datových schránek. Pokud bychom chtěli zjistit místní hovorné, bylo by v korunách jen těžko vyčíslitelné, když přihlídneme k množství hovorů, které advokát denně učiní a k hodnotě měsíčních tarifů, jak je v současnosti nastavují telefonní společnosti. Snad pouze smysl přepravného zůstává nadále stejný, jako v roce 2006, kdy byla částka 300,- Kč stanovena jako paušální výše náhrady hotových výdajů.

I přesto, že neshledávám částku 300,- Kč odpovídající, mám za to, že je naprosto nelogické tuto snižovat pro účely ustáleného vzoru, když je jasné, že jednodušší postup při sepisování ustáleného vzoru nebude mít žádný vliv na počet telefonátů, které advokát učiní, případně na počet cest, které v souvislosti s tímto úkonem advokát podnikne.

Stejnou situaci nastolil zákonodárce nově v souvislosti s přiznáváním náhrady hotových výdajů i nezastoupeným účastníkům,¹⁷⁰ když v rámci prováděcího předpisu je upravena nižší sazba právě v případě, že týž žalobce použil ustálený vzor v právně i skutkově obdobné věci a nejedná se o řízení přesahující hodnotu 50.000,- Kč.¹⁷¹ I v tomto případě se mi úprava snížených režijních paušálů jeví nelogická. Zákonodárce pravděpodobně směřoval ke snížení celkového příjmu advokáta za jedno řízení, avšak právě u hotových výdajů postrádá snížení jakýkoliv smysl.

---

¹⁶⁹ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 7.10.2014, sp. zn. Pl. ÚS 39/13, dle něhož paušální částka ve výši 300,- Kč neodráží skutečné výdaje advokáta s ohledem na technologický vývoj činění úkonů prostřednictvím datových schránek. Paušální náhrada se dle Ústavního soudu vztahuje spíše obecně k provozu kanceláře než k jednotlivým úkonům.

¹⁷⁰ § 151 odst. 3 OSŘ s účinností od 1.7.2015.

¹⁷¹ Vyhláška č. 254/2015 Sb., o stanovení výše paušální náhrady pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení v případech podle § 151 odst. 3 občanského soudního řádu a podle § 89a exekučního řádu.

5. Hodnocení základních principů problematiky

Jak jsem již uvedla výše, byla to právě odměna za zastoupení advokátem, která zapříčinila uvedený vývoj v oblasti náhrady nákladů řízení. Rozruch, který kolem náhrady nákladů vznikl, byl vyvolán zejména tím, že způsob, jakým byly náklady řízení doposud přiznávány a především v jaké výši byly přiznávány, narážel do několika základních principů, jimiž je právní řád České republiky protkán. Následující kapitola by se tedy měla věnovat jednotlivým principům, jejichž narušení se dovolávali stěžovatelé u Ústavního soudu, a to v souvislosti s přiznanou, případně nepřiznanou, odměnou advokáta a k jejichž zachování se Ústavní soud snažil nabádat a poskytovat určité návody, jak by soudy měly postupovat, aby jejich rozhodnutí bylo s těmito principy konformní. Mezi ty nejvíce zmiňované a nejproblematictější, co se týče náhrady nákladů v bagatelních věcech, považuji princip účelnosti nákladů spojených se zastupováním advokátem, princip proporcionality, princip souladu s dobrými mravy a právo na spravedlivý proces. Právě tyto je dle mého názoru potřeba zhodnotit samostatně, aby byl zřejmý jejich zásadní vliv v dané problematice.

5.1. Účelnost nákladů spojených se zastupováním advokátem

Jedním z hlavních témat posuzovaných v souvislosti s náhradou nákladů a současně také jedním z argumentů, kterými jak obecné soudy, tak Ústavní soud odůvodňovaly svá rozhodnutí o náhradě nákladů v bagatelních sporech, byla neúčelnost nákladů na právní zastoupení. Dle starší komentářové literatury a judikatury byly náklady související se zastupováním advokátem považovány vždy za účelně vynaložený náklad.¹⁷² Tento názor je však již v současnosti překonaný a můžeme pozorovat, že v mnoha případech, a to právě ve věcech banálních žalob je právní zastoupení nákladem zcela neúčelným. Ústavní soud potvrdil tuto tezi v několika svých nálezech a usneseních, v nichž se mimo jiné zabýval i účelností zastoupení advokátem státu. Konkrétně v nálezu sp. zn. I. ÚS 2929/07 ze dne 9. října 2008 ÚS vyslovil, že v případě, že je stát k ochraně svých práv vybaven organizačními složkami, finančně i personálně zajištěnými ze státního rozpočtu, není účelně vynaloženým nákladem jeho zastoupení v řízení soukromým subjektem, a sice advokátem.¹⁷³ Nelze však pominout pozdější stanovisko Ústavního soudu proklamující, že v odůvodněných případech může být i náklad na zastoupení advokátem státu uznán jako účelně vynaložený.¹⁷⁴ Stejně tak sjednotil Ústavní soud názor, co se týče statutárních měst, u nichž lze dle

¹⁷² Např. DAVID a kol.: *Občanský soudní řád...*, s. 635.

¹⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. I. ÚS 2929/07.

¹⁷⁴ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 7. 2009, sp. zn. II. ÚS 1625/2009.

ÚS presumovat existenci dostatečného materiálního a personálního zabezpečení potřebného k takové ochraně jejich zájmů, aby nebyla nutná pomoc advokáta.¹⁷⁵ Obdobně platí u podnikatele specializujícího své podnikání na vymáhání drobných pohledávek, který má povinnost na základě § 74 zákoníku práce podnikatelskou činnost vykonávat svými zaměstnanci.¹⁷⁶ Ani toto pravidlo však není bezvýjimečné.¹⁷⁷

Náhrada nákladů řízení by měla procesní straně posloužit ke kompenzaci majetkové újmy, která byla způsobena nutností bránit svá práva v soudním řízení.¹⁷⁸ Jak je patrné z judikatury, ze které jsem čerpala, v drtivé většině bagatelních sporů tato podmínka splněna nebyla. Dle mého názoru nelze považovat za zcela účelně vynaložený náklad ve smyslu ust. § 142 OSŘ odměnu advokáta, který opsal vzor formulářové žaloby. Účelně vynaloženým nákladem je jistě vypracování tohoto prvního vzoru, v němž se pak pro další případy pouze mění údaje o žalovaném, výše dlužné částky atd. Tato práce však už není natolik složitá, aby ji nezvládla i právně nevzdělaná osoba. Souhlasím s tím, že i tato sekretářka nebo jiný zaměstnanec potřebuje dostat za svou práci zapláceno. Je rovněž pravdou, že jednoduché vyplňování formuláře může zabrat podstatnou část dne, kdy sám advokát nemá čas na složitější věci. Jsem však toho názoru, že tyto náklady by měly být otázkou pouze ve vztahu advokáta a jeho klienta, nikoliv klienta jako žalobce ve vztahu k poraženému žalovanému. Jednou je právní zastoupení pro řízení neúčelné, a pokud se žalobce přece jen nechá zastoupit, musí počítat s tím, že si odměnu ponese sám dle dohody se svým zástupcem.

Žalobce, který podává pravidelně obdobné žaloby, může situaci vyřešit ideálně, tak, že si vzor, jež mu advokát v prvním řízení sepsal, bude pro další řízení vyplňovat sám. Dle § 151 odst. 3 OSŘ mu v takovém případě budou nahrazeny hotové výdaje v paušální výši, případně ve výši, jež bude nárokovat.¹⁷⁹ Nebude tak nijak obeháno ust. § 142 OSŘ a jeho účelnost nákladů a rovněž budou žalobci nahrazeny náklady, které vynaložil, aby některý z jeho zaměstnanců, případně on sám, vyplnil a podal formulářovou žalobu.

V této souvislosti si pokládám otázku, zda je možné, aby soudy v řízení přezkoumávaly, zda najatý advokát skutečně vypracoval první verzi dané žaloby a zda vůbec tento advokát vzorovou žalobu přepracoval do aktuální verze. I bez hlubšího zamyšlení je jasné, že není. Judikatura tak uzavírá, že účelně vynaloženými náklady jsou ty, jež musela procesní strana

---

¹⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. III. ÚS 2984/09.

¹⁷⁶ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁷ Ústavní soud konstatoval, že je třeba posuzovat, zda daná organizační složka je schopna v daném oboru účinně bránit práva státu či zda jde o spor, v němž je k pozitivnímu výsledku sporu potřeba, aby ČR byla zastoupena advokáty. Usnesení sp. zn. ÚS 2428/10 ze dne 31. 3. 2011.

¹⁷⁸ LAVICKÝ, Petr. Účelnost nákladů spojených se zastoupením advokátem. *Právní fórum*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012, roč. 9, č. 5, s. 191 a násl.

¹⁷⁹ § 151 odst. 3 OSŘ ve znění zákona č. 139/2015 Sb., účinném od 1. 7. 2015.

nezbytně vynaložit, aby mohla řádně hájit své porušené nebo ohrožené subjektivní právo u soudu. Do této definice ne vždy spadá i odměna na právní zastoupení.¹⁸⁰ Je nutno však počítat se situací, že i v případě, kdy jde o bagatelní částku a řízení bylo zahájeno formulářovou žalobou, může dojít ke komplikacím.¹⁸¹ V těchto případech je zpravidla právní pomoc nutná, neboť je nutno sepisovat nejrůznější podání a stanoviska a mám za to, že by měla být odměna za tyto následující úkony považována za náklad účelně vynaložený a tudíž by měl být žalobci soudem přisouzen.

Z uvedeného tedy vyplývá, že soudy by se neměly omezit na pouhé konstatování, že náklady právního zastoupení jsou vždy účelně vynaloženým nákladem, nýbrž by měly případ od případu posuzovat účelnost jako podmínku pro přiznání nákladů řízení.¹⁸²

Avšak i za předpokladu, že soudce vyhodnotí zastoupení advokátem jako účelné, stále by neměl usnout na vavřínech a bezmyšlenkovitě přiznávat odměnu za všechny úkony, jež zástupce v řízení učinil. I v této fázi soudce musí vyhodnocovat a posuzovat jednotlivé úkony vzhledem k jejich nezbytnosti v řízení. Nelze považovat za účelně učiněné podání, které pouze doplňuje dřívější neúplné podání, které opakuje již jednou sdělené závěry, či je zjevně nadbytečné. Pro ilustraci, nebude účelně vynaloženým nákladem za 2 samostatné úkony spočívající v blanketním odporu proti platebnímu rozkazu, jež oznamuje pouze skutečnost, že odpor bude doplněn ve lhůtě a toto doplnění odporu. Soud za tyto úkony přizná odměnu pouze za jeden úkon právní služby s ohledem na skutečnost, že účastník mohl účelně své odůvodnění sdělit již v rámci odporu samotného. To, že zákon stanoví možnost podání blanketního odporu, ještě dle mého názoru nezakládá nárok účastníka na náhradu tohoto nákladu. Je pouze na účastníkovi, zda se rozhodne učinit samostatná dvě podání či pouze jedno, když v obou případech se soud dozví totéž. Rovněž nemůže být posouzen jako účelně vykonaný úkon tkvící v souhlasu s rozhodnutím bez nařízení jednání, pokud výzva ke sdělení souhlasu obsahovala doložku dle § 101 odst. 4 OSŘ a tedy, že nevyjádří-li se, bude soud předpokládat, že souhlasí.

Lze uzavřít, že účelností je protkána náhrada nákladů řízení od základů a soudci by k tomuto institutu neměli přistupovat ledabyle. Je zřejmé, že mnohé úkony jsou neúčelné již ze své podstaty (viz shora zmíněné). Soudci dle mého názoru posuzování účelnosti úkonů nezabere tolik času, aby to mělo vliv na rychlost rozhodování i s ohledem na skutečnost, že v současné době úkony stejně musí projít, minimálně proto, aby je spočetl pro konečný výpočet náhrady nákladů řízení dle AT.

---

¹⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12.

¹⁸¹ Například, když se žalovaný brání námitkou promlčení nebo neexistencí dluhu.

¹⁸² Srov. nález Ústavního soudu ze dne 10.1.2012, sp. zn. III. ÚS 3000/11, dle něhož „*ne každé zastoupení účastníka řízení advokátem v občanském soudním řízení lze bezvýhradně považovat za výkon ústavně garantovaného práva na právní pomoc dle čl. 37 odst. 2 Listiny.*“

Problematika účelnosti nákladů však nebyla studována pouze v souvislosti s odměnou za právní zastoupení. Další oblastí, jež podlehlá a stále podléhá přísnému šetření účelnosti vynaložených nákladů řízení, je rovněž oblast hotových výdajů právního zástupce, a to konkrétně cestovného. Z praxe je mi známo, že nalézací soudy jsou v přiznávání náhrady cestovného velmi benevolentní. Náhrada cestovních výdajů obvykle bývá přiznána, a to s ohledem na fakt, že účastníka řízení může k advokátovi vázat určitý vztah důvěry vytvořený předchozí zkušeností. Judikatura však stanovuje meze této benevolence. Ústavní soud konstatoval, že náhrada cestovného advokáta v případě sporu, kdy obě strany sporu jsou ze stejného místa, v němž se též koná i řízení, nemůže být považována za účelně vynaložený náklad.¹⁸³ S tímto východiskem nelze než souhlasit. Když vezmeme v úvahu, že se jedná o větší město, kde je nespočet advokátních kanceláří s právníky různých šarží a různých zkušeností, je jen těžko uvěřitelné, že existuje bezvýhradná nutnost najmout si právníka zrovna z druhého konce republiky.

5.2. Právo na spravedlivý proces

Ústavním aspektem, jehož porušení se stěžovatelé u Ústavního soudu v souvislosti s náklady řízení nejčastěji dovolávají, je zejména právo na spravedlivý proces. Úprava tohoto principu je obsažena v první řadě v Listině základních práv a svobod, čl. 36 a násl. a v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, konkrétně v čl. 6. Právo na spravedlivý proces pojímá celý komplex práv, který se váže k procesní ochraně práv jednotlivce, jeho práv a oprávněných zájmů. Z těchto dílčích principů nutno zmínit zejména právo na právní pomoc, jehož porušení se, v souvislosti s náklady řízení, u Ústavního soudu dovolávalo množství stěžovatelů.¹⁸⁴ Namítáno bylo zejména to, že základním právem účastníka řízení je právo být zastoupen advokátem, z čehož se dále odvíjí právo účastníka na náhradu nákladů s tím spojených. Judikatura Ústavního soudu však nekompromisně konstatovala, že náhrada nákladů spojených se zastupováním a právní pomoc jsou dvě odlišné věci, které spolu sice souvisejí, ale neoddělitelně. Existují přece řízení, v nichž náhrada nákladů není v souladu se zákonem nikdy přiznávána, a i přesto nelze tvrdit, že by takový postup byl v rozporu s právem na právní pomoc, neboť každému je možnost nechat se zastoupit ponechána na jeho vůli.¹⁸⁵

Takovéto i jiné argumenty dovolávající se práva na právní pomoc u Ústavního soudu neměly úspěch. V této souvislosti je nutno objasnit, že právo na právní ochranu je subjektivní právo jednotlivce na to, aby mu stát zajistil pomoc „právního profesionála či osoby znalé

¹⁸³ Nález II. ÚS 736/12 ze dne 2. 10. 2013.

¹⁸⁴ Např. nález Ústavního soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12.

¹⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 7. 2012, sp. zn. III. ÚS 2284/12.

práva¹⁸⁶ at' už jde o poskytnutí obhájce účastníku nacházejícímu se ve vazbě, jako výjimky z pravidla izolace, nebo o materiální pomoc soudu účastníku, jenž by si sám právní zastoupení dovolit nemohl.¹⁸⁷ V případě bagatelních sporů, jež jsou předmětem mé práce, byli účastníci zásadně zastoupeni advokátem, a tudíž je zřejmé, že jim možnost zastoupení právně znalou osobou odepřena nebyla a ani být odepřena nemohla.

Právo na spravedlivý proces je bezesporu provázáno i s principem účelnosti nákladů, neboť je nutné jej aplikovat i na rozhodování nalézacích soudů o náhradě nákladů řízení. Ústavní soud se v rámci své judikatury vyslovil, že absence přiměřeného a dostatečného odůvodnění rozhodnutí o náhradě nákladů řízení představuje porušení práva na spravedlivý proces.¹⁸⁸ Odchýlí-li se tedy soud při rozhodování o náhradě nákladů od ustanovení § 142 odst. 1 OSŘ a rozhodne-li například dle § 150 OSŘ, nejde o svévoli, pokud své rozhodnutí řádně odůvodní.¹⁸⁹ V takovém případě, kdy rozhodovací praxe v určitém období není zcela konzistentní, však nelze mluvit o zásahu do práva na spravedlivý proces či do právní jistoty. Takováto nepředvídatelnost doprovází jakoukoliv názorovou změnu v právní praxi.

5.3. Princip přiměřenosti a soulad s dobrými mravy

Dovoluji si tvrdit, že základním kamenem pro veškeré změny, které v rámci náhrady nákladů v bagatelních věcech v posledních letech nastaly, bylo nedodržení principu přiměřenosti ve zřejmém rozporu s dobrými mravy. V čem však spočívá nepřiměřenost a kdy si můžeme spolehlivě říct, že už je výše náhrady zcela nepřiměřená vymáhané jistiny?

Princip proporcionality je v odborné literatuře vykládán jako „*soudem ustavená doktrína veřejného práva vyžadující, aby činnost orgánů veřejné správy byla přizpůsobena cílům, které činnost těchto orgánů sleduje.*“¹⁹⁰ S ohledem na toto vymezení můžeme určit, že cílem soudů v civilním řízení je poskytovat ochranu subjektivním právům osob. Mezi činnost, kterou soudy poskytují tuto ochranu v rámci civilního řízení, patří mimo jiné i rozhodování o nákladech řízení. Abychom tedy mohli určit, zda je činnost orgánu (rozhodování o nákladech řízení) přizpůsobena cílům, které sleduje (poskytnutí ochrany právům účastníků), je tuto situaci třeba podrobit tzv. „*testu*

¹⁸⁶ BAŇOUC, Hynek. In WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: WoltersKluwerČR, 2012, s. 774.

¹⁸⁷ Více viz MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Vyd. 1. Praha: WoltersKluwerČR, 2012, s. 128-129.

¹⁸⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. IV. ÚS 3131/10.

¹⁸⁹ V souvislosti s ust. § 150 OSŘ ÚS dále vyslovil, že nedílnou součástí práva na spravedlivý proces je vytvoření prostoru pro účastníka řízení, aby mohl elektivně uplatňovat námitky a argumenty způsobilé ovlivnit rozhodování soudu a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat (nález Ústavního soudu ze dne 21.5.2008, sp. zn. II. ÚS 814/08).

¹⁹⁰ EMILIOU, Nicholas: *The principle of proportionality in European Law. A comparative study*. Londýn: Kluwer Law International, 1996, s. 6.

proporcionality.¹⁹¹ Mluvíme zde o argumentační technice, jíž soud hodnotí prostředky, jež plánuje použít k dosažení svých cílů. V rámci testu proporcionality je posuzována vhodnost, potřebnost a dochází k poměrování dotčených zájmů.¹⁹²

Při aplikaci shora uvedených principů dojdeme k závěru, že náhrada nákladů je přiměřená v takové výši, která je nezbytně nutná pro nahrazení újmy, jež byla způsobena účastníkovi tím, že se musel dovolávat ochrany svých subjektivních práv u soudu, která nezasahuje do práva povinného vlastnit majetek více než je přípustné a ta, jež ob stojí v testu poměrování mezi zájmem na jednotě řízení a kontinuitě rozhodovací praxe a výši náhrady, jež neodpovídá účelně vynaloženým nákladům.

V souladu s principem proporcionality negativní důsledky institutu nesmějí přesahovat jeho pozitiva. Situaci, kdy náklady převyšující jistinu až pětinasobně již nejsou nezbytně nutné k ochraně práv účastníka, ale zřejmě vedou k újmě druhé strany, nelze hodnotit pozitivně.

S principem proporcionality úzce souvisí otázka souladu s dobrými mravy. Dobré mravy je nutno posuzovat případ od případu s ohledem na vývoj společnosti v prostoru a času a Ústavní soud je definoval ve své judikatuře jako „*souborn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti*“.¹⁹³ Jde v podstatě o neurčitý právní pojem, jež se prolíná všemi právními odvětvími. V této souvislosti si dovoluji připomenout ještě pojem spravedlivého rozhodování, což je takové rozhodování, které nezpůsobuje zbytečné negativní důsledky na dotčených zájmech a hodnotách.¹⁹⁴

Aby právo splňovalo požadavek spravedlnosti, je nutné, aby při jeho aplikaci byla snaha vyhnout se přílišným tvrdostem, jež by z jeho doslovné interpretace mohly nastat.¹⁹⁵ A právě k odstranění těchto tvrdostí mimo jiné slouží institut dobrých mravů, jež jsou v různých formách upraveny ve většině právních odvětví. Mám za to, že výše náhrady nákladů mnohonásobně převyšující hodnotu sporu způsobuje značnou tvrdost zákona, kterou je s ohledem na shora uvedené, nutno korigovat právě pomocí testu přiměřenosti a institutu dobrých mravů.¹⁹⁶

---

¹⁹¹ ONDŘEJEK, Pavel. *Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod*. Praha: Leges, 2012, s. 94 – 109.

¹⁹² První z uvedených značí test, který hodnotí, zda zvolené právní prostředky jsou způsobilé dosáhnout cíle. Druhý zkoumá, zda není zasahováno do práv více, než je přípustné. Třetí v řadě poměřuje proti sobě stojící zájmy. Více viz ONDŘEJEK: *Princip proporcionality...*, 224 s.

¹⁹³ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97.

¹⁹⁴ ONDŘEJEK: *Princip proporcionality...*, s. 33.

¹⁹⁵ BUBELOVÁ, Kamila. Dobré mravy v judikatuře Ústavního soudu ČR. *Právní fórum*, 2010, č. 7, s. 1.

¹⁹⁶ Srov. například nález Ústavního soudu ze dne 3. 10. 2007, sp. zn. III. ÚS 594/07.

6. Ekonomické souvislosti zvyšování náhrady nákladů řízení

I přesto, že má práce se doposud věnovala převážně zvyšování nákladů řízení v důsledku přijetí vyhlášky č. 484/2000 Sb., nebyla tato jediným důvodem nárůstu přiznávané náhrady nákladů soudního řízení. Pro dokreslení kontextu je třeba zmínit, že pod pojmem náklady řízení se bezpochyby skrývá i náhrada hotových výdajů advokáta, DPH, pokud je advokát registrovaným plátcem, a zaplacený soudní poplatek. A právě tyto veličiny se rovněž velkou měrou podílely na dosažení až nemorální výše nákladů soudního řízení.

V průběhu let 2000 a 2001, když došlo ke změně stanovování odměny za právní zastupování a nově byla odměna upravena paušální vyhláškou, se zvýšení odměn neprojevalo nijak markantně. Samotné sazby byly paušální vyhláškou stanoveny poměrně vysoko, avšak v celkovém součtu spolu s hotovými výdaji, soudním poplatkem a DPH netvořily závratnou sumu, která by způsobovala zjevnou nepřiměřenost vůči vymáhané jistině. V průběhu následujících let však došlo v synergii několika změn k nárůstu celkové odměny advokáta do takové výše, že situace nakonec vyústila ve zrušení paušální vyhlášky.

První z příčin je třeba hledat v náhradě hotových výdajů. Dle původního advokátního tarifu účinného, s drobnými novelami, až do 31.8.2006¹⁹⁷ byla paušální náhrada hotových výdajů advokáta stanovena na částku 75,- Kč. Tato výše byla zachována po dalších pět let, když začátkem září roku 2006, režijní paušál narostl až do výše 300,- Kč. Na tomto bodě setrvává až doposud, i přesto, že jak jsem zmínila výše, není zcela odpovídající účelu, jemuž má sloužit.

Další příčinu navyšování nalezneme v zákoně č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty. Pokud je advokát registrovaným plátcem daně z přidané hodnoty, což dnes již ve valně většině případů je, přiznává soud náhradu i této daně.¹⁹⁸ Dle zmíněného předpisu byla právní služba advokáta daněna sníženou sazbou DPH, a to ve výši 5%.¹⁹⁹ Tomu byla učiněna přítrž v roce 2004, kdy byl předpis zrušen a nahrazen novým zákonem o dani z přidané hodnoty, jež odměnu advokáta zařadil pod služby zdaněné základní sazbou. Tato v původním znění činila 19%,²⁰⁰

---

¹⁹⁷ Vyhláška č. 177/1996 Sb. o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif).

¹⁹⁸ §137 odst. 3 OSŘ ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁹ Zákon č. 588/2014 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁰ § 47 odst. 1 písm. a) zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění účinném od 1. 5. 2004.

avšak dostála změn, když v roce 2010 byla navýšena o 1%²⁰¹ a dále v roce 2013 se ustálila na 21%.²⁰²

Do třetice má v souvislosti se zvyšováním nákladů řízení svůj podíl viny i soudní poplatek, jehož placení je spojeno s každým řízením nenaplňujícím podmínky pro osvobození. Soudní poplatek vždy byl a nadále je upraven v zák. č. 549/1991 Sb.,²⁰³ jehož přílohou je Sazebník poplatků stanovující sazby soudních poplatků za jednotlivá řízení. I tento zákon však v průběhu let prošel změnami. Pokud nahlédneme do znění zákona účinného v roce 2.000, zjistíme, že soudní poplatek byl určen jako výpočet 4% z předmětné částky, nejméně však 500,- Kč. V případě bagatelní částky 10.000,- Kč tedy soudní poplatek činil právě 500,-Kč.²⁰⁴ Drobná změna pak nastala v roce 2001, kdy za řízení s plněním dosahujícím částky 15.000,- Kč byl soudní poplatek stanoven na 600,- Kč.²⁰⁵ Takto vyměřený poplatek se pak ukládal žalobcům k zaplacení až do roku 2011, kdy se jeho výše vyhoupla na dnešních 1.000,- Kč za řízení, jehož předmětem je peněžité plnění do částky 20.000,- Kč.²⁰⁶ Nadto je nutno zmínit, že v roce 2008 bylo do Sazebníku zakomponováno speciální ustanovení upravující soudní poplatek za podaný návrh na vydání elektronického platebního rozkazu. Tento byl prvně stanoven na částku 300,- Kč za řízení, jehož předmětem bylo peněžité plnění do 15.000,- Kč,²⁰⁷ následně byl ale v roce 2011 navýšen na 800,- Kč, a to za řízení, jehož předmětem je plnění do částky 20.000,- Kč.²⁰⁸ V roce 2013 pak proběhla ještě jedna změna v této oblasti, a to když byla vyčleněna řízení s plněním dosahujícím 10.000,- Kč, pro něž byl soudní poplatek stanoven na 400,- Kč.²⁰⁹

Vzhledem ke shora uvedenému je zřejmé, že vinnu na zvyšování nákladů řízení nenese pouze paušální vyhláška, jak se na první pohled může zdát. Pokud porovnáme, v jednotlivých letech účinnosti paušální vyhlášky, náklady řízení s předmětem plnění 10.000,- Kč, v němž byly učiněny 3 úkony právní služby, dostaneme překvapivý výsledek.

---

²⁰¹ § 47 odst. 1 písm. a) zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění zákona č. 489/2009 Sb., účinném od 1. 1. 2010.

²⁰² § 47 odst. 1 písm. a) zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění zákona č. 500/2012 Sb., účinném od 1. 1. 2013.

²⁰³ Zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích.

²⁰⁴ Položka 1 přílohy k zákonu č. 549/1991 Sb., Sazebník poplatků, ve znění zákona č. 10/2000 Sb., účinném do 31. 12. 2000.

²⁰⁵ Položka 1 písm. a) přílohy k zákonu č. 549/1991 Sb., Sazebník poplatků, ve znění zákona č. 427/2010 Sb., účinném do 31. 8. 2011.

²⁰⁶ Položka 1 odst. 1 písm. a) přílohy k zákonu č. 549/1991 Sb., Sazebník poplatků, ve znění zákona č. 218/2011 Sb., účinném od 1. 9. 2011.

²⁰⁷ Položka 1a písm. a) přílohy k zákonu č. 549/1991 Sb., Sazebník poplatků, ve znění zákona č. 216/2008 Sb., účinném od 20. 6. 2008.

²⁰⁸ Položka 2 odst. 1 písm. a) přílohy k zákonu č. 549/1991 Sb., Sazebník poplatků, ve znění zákona č. 218/2011 Sb., účinném od 1. 9. 2011.

²⁰⁹ Položka 2 odst. 1 písm. a) přílohy k zákonu č. 549/1991 Sb., Sazebník poplatků, ve znění zákona č. 404/2012 Sb., účinném od 1. 1. 2013.

Náklady řízení	V roce 2001	V roce 2013	V roce 2013 (návrh na EPR)	2015	2015 (ust. § 14b)
Odměna advokáta	6.000,- Kč	7.500,- Kč	7.500,- Kč	4.500,- Kč	600,- Kč
Hotové výdaje	225,- Kč (3x75,- Kč)	900,- Kč (3x300,- Kč)	900,- Kč (3x300,- Kč)	900,- Kč (3x300,- Kč)	300,- Kč (3x100,- Kč)
Soudní poplatek	600,- Kč	1.000,- Kč	800,- Kč	1.000,- Kč	1.000,- Kč
DPH	311,25 Kč	1764,- Kč	1743,- Kč	1.134,- Kč	189,- Kč
Celkem	7.135,25 Kč	11.164,- Kč	10.943,- Kč	7.534,- Kč	2.089,- Kč

Z tabulky je zjevné, jak výše nákladů řízení narůstala v průběhu účinnosti paušální vyhlášky, a že to zdaleka nebyla pouze novela této vyhlášky, která měla zásluhu na radikálních změnách. V případě řízení zahájeného elektronickým platebním rozkazem je nárůst nákladu nepatrně nižší, než jak je tomu u klasicky zahajovaných řízení. Nelze však říci, že by se jednalo o nárůst zanedbatelný. Lze tedy uzavřít, že to bylo součinem skutečností, tedy přijetím paušální vyhlášky, zvýšením sazeb DPH, soudních poplatků a rovněž režijních paušálů, že výše nákladů řízení, a to zejména u nižších pohledávek, začala být vnímána jako citelná a později neúměrná. O to intenzivnější byla tato disproporce po novelizaci paušální vyhlášky v roce 2006, při níž došlo ke zvýšení paušálů za řízení a rovněž vynětí sazby odměny za plnění do částky 500,- Kč.

Rovněž je v této souvislosti třeba upozornit na skutečnost, že výše posuzovaná náhrada nákladů není pouze náhradou nákladů žalobce, potažmo jeho právního zástupce, nýbrž jde i o náhradu nákladů řízení státu, který si z uvedených částek nárokuje poměrně velký podíl. Státu mimo jiné připadne částka soudního poplatku, daň z příjmu odměny advokáta a DPH. Podíl, jenž stát tedy obdrží z částky požadované po dlužníkovi, se pohybuje okolo 35% – 40%,²¹⁰ přičemž dále se tato navyšuje spolu s rostoucími náklady v exekučním řízení.

²¹⁰ Odměna advokáta jako součást náhrady nákladů soudního řízení. *Bulletin advokacie*, 2014, č. 3, s. 11. Dostupné na < http://www.cak.cz/assets/komora/bulletin-advokacie/ba_3_2014_web.pdf >.

7. Úvahy de lege ferenda

Novela AT č. 120 /2012 Sb. je dle mého názoru vhodná jako přechodná úprava po dobu, než bude vytvořen zcela nový předpis. Nemám však pocit, že by advokátní tarif i přes tuto novelu mohl mít trvalejší úspěch. Již teď, pár měsíců po jeho přijetí se zvedá vlna nejasností, přičemž stále se neodstranily nedostatky, pro které byl v minulosti advokátní tarif nahrazen právě paušální vyhláškou. Setrváme tedy v situaci, kdy soudci zabere mnohdy více času počítání nákladů řízení, než sepsání samotného rozsudku. Zástupci účastníků se předhánějí s vyjádřením, změnami žaloby, a jinými podáními, jen aby nahnali co nejvíce úkonů. A konečně, v bagatelních věcech je situace pořád značně nejasná. Kdyby se jednalo o jiné téma a jiný předpis, uzavřela bych, že tyto nedostatky zhojí judikatura, která mlhavé otázky osvětlí a zaujme určitá stanoviska k nastolené praxi, která budou soudy následována. Advokátní tarif ovšem není žádnou novinkou, a nabyté zkušenosti dokazují, že tudy cesta nevede a ani judikatura nepomůže. Ohledně novelou vytvořeného ustanovení § 14b AT judikatura jistě ozřejmí mnohá úskalí. Advokátní tarif jako takový má však takové nedostatky, které pouhá judikatura nezhojí. Základní negativum tedy spatřuji v nedostatečném zájmu zákonodárce, který problematiku nákladů řízení odbyl pouhým ustanovením, než aby vytvořil předpis nový, jež by splňoval kritéria stanovená Ústavním soudem a současně by vyřešil danou problematiku s konečnou platností.

Jak jsem již nastínila výše, považuji za vhodné, aby byl přijat zcela nový předpis, který by představoval všeobecnou úpravu pro určování náhrady nákladů soudního řízení. Takovýto předpis by měl v první řadě sjednotit rozhodovací praxi soudů a vnést předvídatelnost do rozhodování o nákladech řízení.

Základní pravidlo, jímž by se měl zákonodárce řídit, spočívá v primárním posuzování účelnosti vynaložených nákladů právního zástupce a až druhotně přiměřenosti výše odměny za tyto úkony. Jak je patrné z mé práce, mám za to, že ve stejnorodých věcech zahajovaných formulářovou žalobou, v níž se pouze mění pár údajů, není odměna za právní zastoupení účelně vynaloženým nákladem. Proto bych si budoucí úpravu představovala nejlépe tak, že by právě v těchto řízeních soud nepřiznával náhradu nákladů za úkony přípravu a převzetí zastoupení a za žalobu. Pokud by se ze zdánlivě jednoduchého řízení stala věc náročnější, náhradu nákladů za následující úkony bych již přiznávala bez dalšího. Názor, že zastoupení v těchto řízeních není účelné, zastával ve svých nálezech i Ústavní soud a mám pocit, že přijetím novely AT, se Ministerstvo od tohoto názoru odchylovalo, jelikož v podstatě prosazuje ten přístup, že odměna právního zástupce je nákladem vždy účelně vynaloženým, když dle AT se náhrada těchto nákladů

přiznává ve všech případech, jen s rozdílnou výší. Pakliže by tedy měly tendence zákonodárce pokračovat tímto směrem a přiznávat náhradu odměny právního zástupce vždy, s čímž nesouhlasím, navrhovala bych následující řešení.

Nastíněná úprava by zachovala paušální určování částky náhrady nákladů právního zastoupení s tím, že výše náhrady nákladů řízení ve sporech nižší hodnoty by mohla být postavena na obdobných základech jako nynější advokátní tarif. Tento právě v řízeních, která většinou nejsou příliš složitá²¹¹, představuje vhodné řešení, neboť výše náhrady se odvíjí od počtu úkonů právní služby a tím zohledňuje jednodušší průběh bagatelních sporů. Naproti tomu ve sporech vyšších hodnot a náročnějších, v nichž je pomoc advokáta mnohdy nutná, představuje úprava daná advokátním tarifem problémy, v neposlední řadě spočívající ve složitosti výpočtů. Jednoznačně vhodnější se v těchto případech jeví právě úprava daná zrušenou paušální vyhláškou, jež paušalizovala náhradu nákladů za řízení v jednom stupni dle hodnoty vymáhané jistiny.

Druhou variantou by pak mohla být úprava dle nynějšího vzoru § 14b AT, kdy řízení zahajovaná žalobou na ustáleném vzoru týměž žalobcem, případně žalobcem zastoupeným týměž advokátem, by byla upravena zvláštním ustanovením vztahujícím se pouze na tyto případy. Odlišně bych však oproti nynějšímu předpisu upravila hodnotové zastřešení speciálního ustanovení, když by takové zastřešení bylo úplně odstraněno. Mám za to, že částky limitující speciální úpravu určující výši mimosmluvní odměny jsou pouze zavádějícím měřítkem, které dává pozorovateli pocit, že v případě, kdy jde v řízení o vyšší částku, není možné, aby toto bylo jednoduššího rázu. Nedá však velkou práci vyhledat řízení například o zaplacení dluhu z nesplaceného hypotečního úvěru, kde se částky obvykle pohybují mnohem výše než u klasických úvěrů a přitom se nejedná o nijak procesně složitá řízení. Základem pro novou úpravu mimosmluvní odměny by tedy rozhodně nemělo být posuzování výše hodnoty sporu. Správný směr v tomto ohledu spatřuji spíše v posouzení náročnosti řízení, a to jednak při zahájení tohoto řízení, tak v jeho průběhu. Je to přece právě věcná a časová náročnost řízení, kterou nezohledňovala paušální vyhláška a byla v důsledku toho následně zrušena. Vytvořila bych samostatné ustanovení, jež by stálo vedle § 7 AT a upravovalo by sazby mimosmluvní odměny pro právně a skutkově obdobná řízení, jež byla zahájena žalobou na ustáleném vzoru, týměž žalobcem (právním zástupcem). V rámci tohoto ustanovení, by však nebyly, jak je tomu dnes, upraveny sazby pro řízení, jejichž hodnota dosahuje maximálně 50.000,- Kč, případně 10.000,- Kč. Od těchto dvou hodnotových limitů bych upustila už z toho důvodu, že jak jsem uvedla i shora, oba jsou stanoveny pouze nahodile a jejich výše v podstatě postrádají racionální

---

²¹¹ Např. řízení o nesplacené úvěry, dlužné pojistné, dlužné nájmy, dlužné koncesionářské poplatky, nezaplacený odběr energie apod.

odůvodnění. Úprava by tedy obsahovala sazby pro řízení jakékoliv hodnoty, kdy hlavním ukazatelem indikujícím použití tohoto ustanovení, by byl zejména návrh na zahájení řízení ve formě formulářové žaloby podaný tímž žalobcem, případně žalobcem s tímž právním zástupcem, a to ve skutkově i právně obdobné věci. Upuštěním od hodnotového zastřešení speciální úpravy bychom dospěli k tíženému výsledku, a to k posuzování účelnosti nákladů v řízení s ohledem na složitost projednávané věci, nikoliv na hodnotu sporu. Současně bych ponechala snížené sazby pouze za úkony učiněné do návrhu na zahájení řízení, neboť tuto úpravu shledávám jako vhodnou zejména s ohledem na rovnost účastníků řízení a s ohledem na skutečnost, že ze zdánlivě jednoduchého řízení se může lehce vyklubat řízení složitější.

Mám tak za to, že potenciální nová budoucí úprava by neměla být pouze jednotvárně zaměřena na jeden způsob určení odměny pro všechna řízení obecně, ale měla by zohlednit složitost projednávané věci, stejně jako věcnou a časovou náročnost řízení.

Dalším bodem, v němž bych navrhovala zdokonalení, se týká členitosti sazebníku pro stanovování sazby za jednotlivý úkon. V případě, že by pro spory o nižší plnění zůstal do budoucna zachován advokátní tarif, volila bych jednoznačně větší členitost sazebníku mimosmluvní odměny. Současná situace, co se týče advokátního tarifu, je taková, že mezi jednotlivými body § 7 AT jsou v tarifních sazbách rozdíly ne zcela přiměřené rozdílům jednotlivých bodů, pokud poměrujeme tarifní hodnotu. Konkrétně v řízení o částku 5.000,- Kč, získá vítězná strana, která vykonala 3 úkony právní služby, odměnu za právní zastoupení částku 3.900,- Kč. Pokud se však jedná o řízení s plněním pouze o jednu korunu vyšším, vítězná strana již získá odměnu ve výši 5.400,- Kč. Rozdíl jedné koruny v tarifní hodnotě tedy představuje rozdíl 1.500,- Kč v tarifní sazbě. Nemyslím si, že je vhodné, aby pro soudní řízení měla jedna koruna takovou hodnotu, a proto zastávám názor, že sazebník by měl projít změnami. Pokud je dnes v hodnotách do 10.000,- Kč rozdělen do čtyř skupin, do budoucna bych tyto rozdělila na dvojnásobek. Větší členitost sazeb by dala vzniknout menším rozdílům mezi jednotlivými body a tím pádem i jejich logičtější návaznosti. Zároveň si nemyslím, že by větší množství skupin v této oblasti způsobilo nepřehlednost, či zmatek.

Se zvýšením počtu skupin v sazebníku a odstraněním tak nelogických skoku mezi jednotlivými sazbami za úkony, souvisí i návaznost mezi sazbami odměn za řízení o bagatelní částky a mezi sazbami za ostatní řízení. Ve shora uvedených návrzích řešení se počítá s kombinací dvou způsobů výpočtu odměny právního zastoupení. Na jedné straně je to úprava tarifních sazeb za jednotlivé úkony, na straně druhé se jedná o sazby za celá řízení. Kombinace těchto dvou odlišných systémů však může fungovat pouze v případě, když přechod mezi nimi bude plynulý, nikoliv násilný. Nemyslím si, že je vhodná úprava dnešního advokátního tarifu, v níž je mezi

tarifní hodnotou 50.000,- Kč za splnění podmínek dle § 14b AT a tarifní hodnotou 50.001,- Kč bez ohledu na to, jak bylo řízení zahájeno, rozdíl sazeb téměř dvojnásobný. Je nutno ale přihlídnout též k tomu, že tento způsob řešení je speciální vzhledem k situaci, která vznikla v oblasti formulářových žalob. Mám však za to, že by obdobné nelogické skoky v úpravě být neměly. Proto je v navrhované úpravě potřeba nastavit rovněž paušály za řízení tak, aby mezi tzv. bagatelními částkami (potažmo částkami do cca 20.000,- Kč) a následujícími nevznikl neúměrný skok pouze z toho důvodu, že došlo ke změně způsobu výpočtu.

Vyhotovením předpisu, jež by splňoval výše uvedené předpoklady a současně dostál požadavkům Ústavního soudu, by se mohla situace v oblasti nákladů řízení značně zjednodušit a ustálit. Potřeba jednotného a stálého předpisu upravujícího tuto oblast nadále roste a neustálý nedostatek předvídatelnosti rozhodnutí o nákladech způsobuje značný odpor i ze strany veřejnosti. Právě odstranění různorodosti rozhodovací praxe v této oblasti by mělo být hlavním cílem nové vyhlášky. Je však nutno zdůraznit, že ani přijetím jediného a rozhodného právního předpisu upravujícího sazby odměny za právní zastoupení by neměli být soudci osvobozeni od posuzování účelnosti zastoupení advokátem a účelnosti jeho jednotlivých úkonů. Proto si také nemyslím, že by se praxe v oblasti nákladů řízení mohla sjednotit v celých sto procentech. Je však nutno, aby odchýlení se od tohoto předpisu bylo pouze výjimečnou situací, nikoliv pravidlem.

8. Závěr

Cílem mé práce bylo poskytnout ucelený pohled na vybrané téma v širších souvislostech. V jednotlivých kapitolách jsem se pokusila hodnotit pozitiva a negativa fází vývoje právní úpravy a praxe v přiznávání náhrady nákladů s důrazem na příčiny, které ke změnám v rozhodování vedly. Důsledkem těchto změn byla popořadě novela paušální vyhlášky, její zrušení a návrat k advokátnímu tarifu a následně vyvrcholení v podobě novely advokátního tarifu a zavedení tolik kontroverzního ustanovení § 14b AT, který vyvolává aplikační problémy.

Pokud se ohlédneme za výše uvedeným vývojem v rozhodování o nákladech řízení v bagatelních sporech a jeho jednotlivými fázemi, je nutné si uvědomit, že smysl prováděných změn nespočívá v absolutním vymýcení formulářových žalob, ani ve zrušení odměn advokátů. Tendence směřují především k nastolení takové praxe, v níž se věřitelé nebudou nechávat zbytečně zastupovat v jednoduchých stále se opakujících právních věcech, v nichž jsou schopni sami vystupovat bez pomoci profesionála a nebudou tak zneužívat svého práva na právní pomoc. Jak jsem uvedla v rámci této práce, jsou určité situace, kdy žalobce má vypracován vzor žaloby a není nic jednoduššího než tento vzor zkopírovat s doplněním aktuálních údajů, samozřejmě ve věcech jednoduchých, které tento postup připouští. Rovněž nevidím rozdíl mezi případem, kdy si žalobce sám stáhne z internetu volně přístupný vzor žaloby na plnění, případně již tento vzor má díky dřívějšímu zastoupení advokátem v jiném řízení, a sám si jej vyplní, od případu, kdy vezme advokát dříve použitý vzor a vloží do něj potřebné údaje. Rozdíl v těchto dvou situacích pozná nakonec pouze žalovaný, a to v okamžiku, kdy mu soud uloží povinnost k náhradě těchto nákladů.

Uvedené tendence vedoucí k odstranění neúčelného zastoupení pro řízení, potvrzuje hned několik institutů, které byly v průběhu vývoje rozhodovací praxe za tím účelem vytvořeny. Jedná se zejména o elektronický platební rozkaz, ust. § 151 odst. 3 OSŘ, podle něhož se přiznává náhrada nákladů i nezastoupeným účastníkům a nakonec ust. § 142a, aneb předžalobní výzva.

Pokud jde o EPR, jeho nesporná výhoda spočívá zcela jistě v jednoduchosti jeho zpracování. Hovoříme zde o elektronickém formuláři, jenž sám obsahuje návod k vyplnění, tudíž žalobce není při vypracování žaloby odkázán pouze na sebe, ale naskýtá se mu určitá elektronická pomoc, která tento proces značně zjednodušuje.

V ustanovení § 151 odst. 3 OSŘ, které stanoví, že i nezastoupenému účastníkovi budou hrazeny jeho hotové výdaje, spatřuji nejlepší krok zákonodárce poslední doby, neboť se jedná o ustanovení na svém místě. Není to však zcela originální myšlenka, neboť obdobně již soudy

postupovaly dříve v souladu s nálezem ÚS ze dne 7. října 2014, sp. zn. Pl. ÚS 39/13. Tato úprava dává žalobci jistotu, že i v případě, že v řízení nebude zastoupen, budou jeho náklady nahrazeny a on tak nepocítí žádnou újmu na svém majetku způsobenou tím, že se v řízení vystupoval sám. Motivace, která se skrývá v tomto ustanovení je dle mého názoru jednou z hlavních hnacích sil, která by mohla věřitelé povzbudit k tomu, aby upustili od zbytečného najímání advokáta v jednoduchých sporech.

V neposlední řadě je nutno uvést začlenění institutu předžalobní výzvy dle § 142a OSŘ do právního řádu. Toto ustanovení je však poněkud spekulativní. Na jednu stranu předžalobní výzva směřuje ke zjednodušení řízení pro žalobce, když díky povinnosti vyzvat dlužníka na plnění ještě před zahájením řízení vzniká naděje, že si dlužník uvědomí chybu a splní svou povinnost dříve, než věřitel soudní řízení zahájí. Na druhou stranu jím však sám zákon zvyšuje náklady řízení, o jejichž snížení paradoxně celou dobu usiluje.²¹² Jedná se tedy svým způsobem o dvousečnou zbraň, u níž lze těžko stanovit, zda převládají účinky pozitivní či negativní.

Cíl, ke kterému zákonodárce směřuje, považuji správný a ztotožňuji se s ním. Otázkou však zůstává, zda zákonodárce zvolil k dosažení cíle správnou cestu. Jak jsem již hodnotila v rámci mé práce, nemyslím si, že stávající znění AT poskytuje vhodnou platformu, na níž je možno stavět budoucí rozhodování o náhradě nákladů řízení. Jedná se o předpis, který byl přijat za ztížených podmínek, kdy situace vyžadovala urychlenou stabilizaci rozhodovací praxe v oblasti přiznávání náhrady nákladů, přičemž potřebu nového předpisu zdůraznil Ústavní soud. Tlak, v důsledku kterého novela AT vznikla, tuto normu negativně poznamenal a nedostatky přijaté úpravy teď vyvolávají opětovné snahy o její změnu.

Je tedy potřeba, aby zákonodárce splnil, co mu ukládá zákon v ust. § 374a OSŘ a vytvořil předpis, který konečně problematiku náhrady nákladů vyřeší tak, aby rozhodování soudů v souladu s touto úpravou mohlo být jednotné a přiznávání náhrady nákladů bylo spravedlivé a přiměřené. K tomu je však zapotřebí si ujasnit, že na prvním místě je nutné se zabývat otázkou účelnosti nákladů řízení v souladu s ust. § 142 OSŘ, a až posléze, pakliže dospějeme k závěru, že určitý náklad byl vynaložen účelně, se naskýtá prostor k otázce, zda je částka náhrady za tento náklad řízení v přiměřené výši.²¹³ Uvědomění si tohoto pravidla je dle mého názoru nejdůležitější předpoklad fungující úpravy náhrady nákladů řízení, který současná právní úprava absentuje.

---

²¹² Dle § 11 odst. 1 písm. d) AT se považuje výzva k plnění se základním skutkovým a právním rozbohem za samostatný úkon právní služby, za nějž náleží mimosmluvní odměna.

²¹³ LAVICKÝ, Petr. Účelnost nákladů spojených se zastoupením advokátem. *Právní fórum*. Praha: WoltersKluwer ČR, a.s., 2012, roč. 9, č. 5, s. 191 a násled.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

DAVID, Ludvík, IŠTVÁNEK, František, JAVŮRKOVÁ, Naděžda, KASÍKOVÁ, Martina, LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: WoltersKluwer ČR, a.s., 2009. 1072 s. ISBN 978-80-7357-460-4.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád: komentář. II, § 201 - 376. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009. 1762 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.

JIRSA, Jaromír a kol. Občanské soudní řízení, soudcovský komentář. Kniha II. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, 601 s. ISBN 978-80-87109-46-5.

KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech: komentář. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, 1660 s. ISBN: 978-80-7400-365-3.

KNAPP, Viktor. Teorie práva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, 247 s. ISBN 80-7179-028-1.

MELZER, Filip. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, 304 s.

MOLEK, Pavel. Právo na spravedlivý proces. Vyd. 1. Praha: WoltersKluwerČR, 2012, 573 s. ISBN 978-80-7357-748-3.

ONDŘEJEK, Pavel. Princip proporcionality a jeho role při interpretaci základních práv a svobod. Praha: Leges, 2012, 224 s. ISBN 978-80-87576-31-1.

STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. Civilní proces a organizace soudnictví. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2003, 660 s. ISBN 80-210-3271-5.

SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renata a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1398 s. ISBN 978-80-7400-506-0.

SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUŽÁKOVÁ Klára a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, 432 s. ISBN 978-80-7400- 279-3.

SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 1032 s. ISBN 978-80-7400-297-7.

WAGNEROVÁ, Eliška, ŠIMÍČEK, Vojtěch, LANGÁŠEK, Tomáš, POSPÍŠIL, Ivo a kol. Listina základních práv a svobod: komentář. Praha: WoltersKluwerČR, 2012, 906 s. Komentáře WoltersKluwer. ISBN 978-807-3577-506.

WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, 711 s. ISBN 978-807-2018-420.

Články

BÍLÝ, Martin. Předžalobní výzva – důsledky a problémy. Právní rozhledy, 2014, č. 3, s. 94.

BUBELOVÁ, Kamila. Dobré mravy v judikatuře Ústavního soudu ČR. Právní fórum, 2010, č. 7, s. 1-8.

GRYGAROVÁ, Danuška. Snížení náhrady nákladů řízení soudem v bagatelních věcech. Bulletin advokacie, 2012, roč. XIV, č. 7-8, s. 40.

JIRSA, Jaromír. K „obchodníkům se složenkami“ a rozhodnutí Ústavního soudu. Soudce, 2012, roč. XIV., č. 2, s. 17 - 18.

JIRSA, Jaromír. K rozhodovací „nákladové“ praxi obecných soudů v období po nálezů Ústavního soudu I. ÚS 3923/2011 [Program] Codexis Academia, aktualizace z 1. 9. 2013 [citováno dne 13. 2. 2014].

JIRSA, Jaromír. Ke zrušení tzv. „přísudkové vyhlášky“ [program] Codexis Academia, Aktualizace 1. ledna 2014 [cit. 18. února 2014].

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Paušální vyhláška proklínaná a milovaná. Soudce, 2013, roč. XV, č. 6, s. 13-16.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost odvolání proti rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelních věcech. Právní rozhledy, roč. 2009, č. 13, s. 479.

LAVICKÝ, Petr, STAVINHOVÁ, Jaruška. Sankce v civilním právu procesním. Právní fórum, 2008, roč. 5, č. 9, s. 376.

LAVICKÝ, Petr. Účelnost nákladů spojených se zastoupením advokátem. Právní fórum, 2012, č. 5, s. 191 a násl.

LOCKENBAUER Jaroslav. Odvolací soud v řízení o bagatelních věcech. Právní rozhledy, roč. 2012, č. 10, s. 369.

Odměna advokáta jako součást náhrady nákladů soudního řízení. Bulletin advokacie, 2014, č. 3, s. 12.

PAPEŽ, Vladimír. Paušální sazba odměny v občanském soudním řádu. Bulletin advokacie, 2001, č. 2, s. 8.

SVOBODA, Karel. Jak dál s přisouzenými, ale protiústavními odměnami advokáta. Soudní rozhledy, 2013, roč. 19., č. 7-8, s. 253 - 254.

SVOBODA, Karel. K „revoluci“ ve sporech zahájených tzv. formulářovými žalobami. Právní rozhledy, 2012, č. 10, s. 366.

SVOBODA, Karel: Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních. Právní rozhledy, 2014, č. 2 s. 39.

ŠABATA, Karel. Výše odměny advokáta jako právního zástupce v bagatelních sporech. Soudce, 2012, roč. XIV, č. 10-11, s. 9.

ŠOPEK, Jiří. Ještě jednou k „obchodníkům se složenkami“ a rozhodnutí Ústavního soudu. Soudce, 2012, roč. XIV, č. 4, s. 13.

Elektronické články

BALÍK, Stanislav. Lze společnost spasit novelou advokátního tarifu?[online]. Epravo, 11.8.2014 [cit. 6.6.2015]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/efocus/lze-spolecnost-spasit-novelou-advokatniho-tarifu-95011.html>>.

GÖTTINGER, Vlastimil. Sdělení Ústavního soudu k účinkům nálezů sp. zn. Pl. ÚS 25/12 [online]. 30. dubna 2013 [17. února 2014]. Dostupné na <http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=1833&cHash=d8b566fed78fe91630a7f97b2e3fa9fd>.

INDRUCHOVÁ, Eva. Statistická komparace advokátní profese ve vybraných evropských státech.[online] Bulletin advokacie, 4.8.2013 [cit. 27.9.2015] Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/statisticka-komparace-advokatni-profese-ve-vybranych-evropskych-statech?browser=mobi>>.

JIRSA, Jaromír. Patálie nákladového rozhodování v civilním řízení[online]. Právní prostor, 11.3.2015[cit. 20.6.2015]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/patalie-nakladoveho-rozhodovani-v-civilnim-rozeni>>.

MIROVSKÁ, Petra. Mýty a fakta zrušení „přísudkové“ vyhlášky [online]. 30. dubna 2013 [cit. 18. února 2014]. Dostupné na: <<https://www.patria.cz/pravo/2324395/myty-a-fakta-zruseni-prisudkove-vyhlascky.html>>.

MUSIL, Milan; NOVOTNÝ, Ludvík. Aktuální otázky v náhradách nákladů řízení – odměna za zastupování advokátem v občanském soudním řízení [online]. Epravo.cz, 11. května 2012 [cit. 10. února 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/aktualni-otazky-v-nahradach-nakladu-rozeni-odmena-za-zastupovani-advokatem-v-obcanskem-soudnim-rozeni-82816.html>>.

PELIKÁN, Aleš. Je to nemorální byznys, rozhodl soud a zarazil vyplácení vymahačů [online]. 4.1.2012 [cit. 23-2-2013]. <<http://www.novinky.cz/finance/255186-je-to-nemoralni-byznys-rozhodl-soud-a-zarazil-vyplaceni-vymahacu.html>>.

Stanovisko sekce pro advokátní tarif ČAK (ad zrušení vyhlášky č. 484/2000 Sb.) [online]. [cit. 18. února 2013]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=11296>>.

SZABOVÁ, Anna, ŠERÁ, Michaela. Evropské řízení o drobných nárocích.Epravo [online]., 12.března 2009 [cit.27.října 2013]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/evropske-rozeni-o-drobnych-narocich-55592.html>>.

Vedení České advokátní komory. Připomínky České advokátní komory k návrhu změny vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb.www.cak.cz, 2012 [cit. 10. 2. 2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=7463>>.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 10. ledna 2012, sp. zn. III. ÚS 3000/11 (získáno dne 22. února 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 11. ledna 2012, sp. zn. II. ÚS 3912/11 (získáno dne 22. února 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 13. ledna 2005, sp. zn. IV. ÚS 1/04 (získáno 9. listopadu 2013 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 17. dubna 2013, sp. zn. Pl. ÚS 25/12 (získáno dne 9. listopadu 2013 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 17. května 2001, sp. zn. III. ÚS 727/2000 (získáno 13. listopadu 2013 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 19. října 2010, sp. zn. IV. ÚS 3131/10 (získáno dne 21. února 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 2. března 2010, sp. zn. IV. ÚS 3243/09 (získáno 25. února 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 2. října 2013, sp. zn. II. ÚS 736/12 (získáno dne 25. července 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 21. května 2008, sp. zn. II. ÚS 814/08 (získáno dne 19. dubna 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 23. listopadu 2010, sp. zn. III. ÚS 2984/09 (získáno dne 27. června 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 24. července 2013, sp. zn. I. ÚS 3344/12 (získáno dne 4. listopadu 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 25. července 2012, sp. zn. I. ÚS 988/12 (získáno dne 14. listopadu 2013 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 26. února 1998, sp. zn. II. ÚS 249/97 (získáno dne 22. února 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 2012 sp. zn. 2358/12 (získáno dne 8. března 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 29. března 2012, sp. zn. I. ÚS 3923/11 (získáno 24. listopadu 2013 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2005, sp. zn. IV. ÚS 276/04 (získáno dne 19. prosince 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. III. ÚS 649/05 (získáno dne 22. února 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 3. října 2007, sp. zn. III. ÚS 594/07 (získáno dne 22. února 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 4. dubna 2011, sp. zn. IV. ÚS 2920/08 (získáno dne 5. února 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 6. února 2007 sp. zn. II ÚS 828/06 (získáno dne 4. března 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 7. října 2014, sp. zn. Pl. ÚS 39/13 (získáno dne 5. května 2015 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 9. prosince 2004, sp. zn. II. ÚS 228/04 (získáno dne 3. února 2014 z databáze Nalus).

Nález Ústavního soudu ze dne 9. října 2008, sp. zn. I. ÚS 2929/07 (získáno 25. května 2015 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. července 2012, sp. zn. III. ÚS 2284/12 (získáno dne 21. února 2014 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. listopadu 2011, sp. zn. I. ÚS 3394/11 (získáno dne 22. února 2015 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. listopadu 2011, sp. zn. IV. ÚS 3259/11 (získáno 25. února 2015 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. prosince 2011, sp. zn. IV. ÚS 2777/11 (získáno dne 9. února 2014 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. II. ÚS 3628/13 (získáno dne 22. února 2015 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. března 2011 sp. zn. III. ÚS 2428/10 (získáno dne 14. února 2014 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. června 2008, sp. zn. III. ÚS 2612/07 (získáno dne 22. února 2015 z databáze Nalus).

Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. července 2009, sp. zn. II. ÚS 1625/2009 (získáno dne 27. června 2015 z databáze Nalus).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2013, sp. zn. 31 Cdo 3043/2010.

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 31. srpna 2001, č.j. 14 Co 245/2001.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 11. března 2013, č. j. 7 C 13/2013-19.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 13. března 2014, č. j. 14 C 44/2014.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 13. května 2013, sp. zn. 7 C 495/2013.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 2. května 2013, sp. zn. 14 C 9/2013.

Rozsudek Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 25. října 2013, sp. zn. 14 C 329/2013.

Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem 7 EC 320/2010-36 ze dne 25. srpna 2011.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 18. května 2012, čj. 14 Co 149/2012-42.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. prosince 2013, sp. zn. 57 Co 875/2013.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. dubna 2012, č.j. 57 Co 208/2012-27.

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. května 2013, sp. zn. 14 Co 264/2013.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. ledna 2015, č.j., 93 Co 681/2014-11.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. ledna 2015, sp. zn. 91 Co 7/2015.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. dubna 2012, čj. 16 Co 111/2012 – 86.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. února 2015, sp. zn. 93 Co 738/2014.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. listopadu 2013 č.j. 5 Cmo 368/2013-22.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. listopadu 2013, čj. 9 Cmo 430/2013-28.

Právní předpisy

Nařízení Evropského parlamentu a Rady 861/2007 ze dne 11. července 2007, kterým se zavádí evropské řízení o drobných nárocích. Úř. Věst. L 199, 31. července 2007.

Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob.

Nařízení vlády č. 56/2000 Sb., kterým se zvyšují částky životního minima, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhlášky č. 120/2014 Sb. účinném ke dni 1.7.2014.

Vyhláška č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění vyhlášky č. 486/12 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2013.

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) ve znění vyhlášky č. 617/04 Sb. účinném ke dni 8. 12. 2004.

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif) ve znění vyhlášky č. 64/12 Sb. účinném ke dni 1. 3. 2012.

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů řízení v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 110/2006 Sb., zákon o životním a existenčním minimu, ve znění zákona č. 306/08 Sb. účinném od 1. 1. 2010.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění účinném od 1.5.2004.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění zákona č. 489/2009 Sb., účinném od 1.1.2010.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění zákona č. 500/2012 Sb., účinném od 1.1.2013.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném od 1.1.2013.

Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 103/2000 Sb. účinném do 31.12.2000.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 427/2010 Sb. účinném do 31.8.2011.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 218/2011 Sb. účinném od 1.9.2011.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 216/2008 Sb. účinném od 20.6.2008.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění zákona č. 404/2012 Sb. účinném od 1.1.2013.

Zákon č. 588/2014 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění zákona č. 139/2015 Sb., účinném od 1.7.2015.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., účinném od 1.1.2001.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 7/2009 Sb., účinném od 23.1.2009.

Jiné zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Mzdy a náklady práce[online]. 4. 12. 2013 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/prace_a_mzdy_prace>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Počet zaměstnanců a mzdy od roku 1995[online]. [citováno 31. 3. 2015]. Dostupné z <http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabdetail.jsp?cislotab=PRA1040CU&kapitola_id=3&null>.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: Praha, 1999. Dostupné na: <www.beck-online.cz>.

Důvodová zpráva k zák. č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, [online]. 25. února 2008 [cit. 19. února 2014]. Dostupné na: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26578>.

EMILIOU, Nicholas: The principle of proportionality in European Law. A comparative study. Londýn: Kluwer Law International, 1996, str. 6.

LANGŠÁDLOVÁ, Helena další. Důvodová zpráva [online]. 21. ledna 2014 [cit. 19. února 2014]. Dostupné na: <<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=107>>.

Stanovisko Nejvyššího soudu Cpjn 201/2008 ze dne 15. 10. 2008 (získáno 19. 2. 2014 z <http://www.nsoud.cz/>).

Shrnutí

Tato práce se věnuje problematice náhrady nákladů civilního řízení v tzv. bagatelních sporech. Jelikož se jedná o oblast velmi specifickou a rozsáhlou, zaměřila jsem svou pozornost především na problematické aspekty, které tuto oblast sužují. Jádrem práce se proto stala odměna za zastoupení advokátem, neboť právě tento institut je příčinou, proč náhrada nákladů v občanském soudním řízení v uplynulých několika letech nabyla na aktuálnosti, zejména s přihlédnutím k vývoji v rozhodování soudů v tzv. bagatelních sporech.

Práce je strukturována do osmi kapitol. První kapitola vymezuje stěžejní pojmy v oblasti náhrady nákladů řízení, včetně pojmu tzv. bagatelních věcí. V následujících částech práce je vylíčen chronologický vývoj rozhodovací praxe soudů se zaměřením na vybraná rozhodnutí Ústavního soudu, která tento vývoj nejcitelněji ovlivnila. Široká kapitola je pak věnována důkladnému rozboru stěžejního nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 25/12 a jeho dopadům na rozhodování v této oblasti. Vyústěním historického vývoje daného tématu je kapitola čtvrtá, která je zaměřena na kritiku novely advokátního tarifu. Pozornost je zaostřena především na novinky, které s sebou novela přinesla a problematické otázky této úpravy. Závěr práce je věnován základním právním principům, jež byly vývojem náhrady nákladů dotčeny, ekonomickému kontextu a v neposlední řadě jsou poskytnuty úvahy de lege ferenda.

Hlavním cílem této práce je podat ucelený obraz na vývoj problematiky náhrady nákladů v bagatelních věcech se zaměřením na odměnu za právní zastoupení. Práce vyústí ve zhodnocení relevantních problémů a přináší vlastní úvahy de lege ferenda.

Klíčová slova

Náklady řízení, náhrada nákladů řízení, bagatelní spory, evropské řízení o drobných nárocích, paušální vyhláška, advokátní tarif, vyhláška č. 177/1996 Sb., vyhláška č. 484/2000 Sb., nález Ústavního soudu Pl. ÚS 25/12, formulářová žaloba, kupčení s pohledávkami, účelnost nákladů řízení, princip proporcionality, právo na spravedlivý proces.

Summary

This work deals with the issue of the reimbursement of costs in small claims disputes. As it is an area which is very specific and comprehensive, I focused my attention on the problematic aspects which this area is plagued by. The core of the work has therefore become a reward for provision of legal services by an attorney, because this institute is just the reason why reimbursement of costs in civil proceedings became relevant in the past few years, especially with regard to development in the courts' decisions in the so called trivial disputes.

The work is structured into eight chapters. The first chapter defines key terms of the area of compensation of costs, including the term of so called trivial disputes. In following sections, the work portrays the chronological development of the practice of the courts focusing on selected decisions of the Constitutional Court that affected the development the most. Then the broad chapter is dedicated to a thorough analysis of the pivotal judgment of the Constitutional Court Pl. ÚS 25/12 and its impact on the decision – making in this area. The result of the historical development of the subject is given in the fourth chapter which is focused on criticism of the amendment of the lawyer's tariff. Attention is focused mainly on news that came with this amendment and problematic issues of this regulation. The conclusion is devoted to the basic legal principles that have been affected by the development of the reimbursement of costs, the economic context and finally there are some considerations *de lege ferenda* provided.

The main goal of the thesis is to present a comprehensive view of the development of the issue of reimbursement of costs in small claims disputes with a focus on reward for provision of legal service by attorney. Work results in the evaluation of relevant issues and brings its own considerations *de lege ferenda*.

Keywords

Proceeding Costs, reimbursement of costs, small claims disputes, European small claims procedure, fee decree, lawyer's tariff, decree no. 177/1996 Coll., decree no. 484/2000 Sb. Coll., judgment of the Constitutional court Pl. ÚS 25/12, form-claim, trading with receivables, expediency of costs, principle of proportionality, fair process.